

תכנית למענים בטווח המיידי והקרוב וקידום מתווה רב-שנתי לשיקום ופיתוח הצפון

הצעה להחלטה

מ ת ל י ט י ס, נוכח מלחמת חרבות ברזל ובפרט האיום הביטחוני המתמשך בגבול הצפוני של מדינת ישראל והיעדר הוודאות הנלווית אליו; בהמשך להחלטת ממשלה מספר 975 מיום 18.10.23 בעניין "תכנית פעולה לאומית לביצוע פינוי אוכלוסייה בגזרת הצפון (0-5 ק"מ מהגבול) וקליטתה" (להלן – החלטה 975), כפי שתוקנה והוארכה מעת לעת; ובמטרה לספק את המענים והתנאים הנדרשים לצורכי השעה עבור האוכלוסייה, האזור והיישובים מושא החלטה 975, לרבות חיזוק תחושת החוסן, החיבור והשייכות של אוכלוסייה זו לביתה;

א. הקמת מטה היישום

בהמשך לסעיף ב.1 להחלטת הממשלה מס' 1710 מיום 17.04.24 בעניין "אימוץ עיקרי דו"ח לשיקום ארוך טווח אחרי רעידת אדמה והקמת תשתית ארגונית לשיקום ארוך טווח אחרי אסונות" (להלן – החלטת ממשלה 1710), להקים במשרד ראש הממשלה מטה יישום, אשר ישמש גם כגוף הליבה בהתאם להחלטה 1710 ואשר תפקידו, אופן עבודתו ופעילותו יפורטו להלן בפרק ו' להחלטה זו (להלן – מטה היישום).

ב. הגדרות:

האוכלוסייה המאויימת – האוכלוסייה שהתגוררה או מתגוררת ביישובים המנויים בנספחים להחלטה 975.

אוכלוסיית המפונים – האוכלוסייה המאויימת שפונתה בהוראת שר הביטחון ובהתאם להערכת מצב מבצעית של צה"ל בהתאם למפורט בהחלטה 975.

היישובים המאויימים – היישובים המנויים בנספחים של החלטה 975.

האזור המאויים – המרחב שאליו מתייחסת החלטה 975, "גזרת הצפון (0-5 ק"מ מהגבול)", בה ממקמים ושוכנים היישובים והאוכלוסייה המאויימים.

רשויות ההחלטה – 11 הרשויות המקומיות שבתחומן נכללים היישובים המאויימים והאוכלוסייה המאויימת מושא החלטה 975.

יישובי המגורים הנוכחיים – היישובים שבהם מתגוררת אוכלוסיית המפונים כעת.

הטווח המיידי/צרכי השעה – מיום קבלת ההחלטה ועד ליום 31.12.2024.

הטווח הקרוב – מיום קבלת החלטת ממשלה זו ועד למועד מתן הודעה של צה"ל ומשרד הביטחון כי בהתאם להערכת המצב העדכנית אין מניעה ביטחונית לחזרת התושבים המפונים לביתם.

תכנית צפונה

ג. מטרות התכנית:

1. הגברת הוודאות והבהירות עבור האזור, היישובים והאוכלוסייה המאויימת, תוך יצירת מוקד ברור לקשר עם הציבור.

2. סיוע לשמירה ואיחוד היישובים המאויימים ואוכלוסייתם שפוננו וקירוב האוכלוסייה צפונה, תוך שמירה על החוסן והשלומות ברמת הפרט, המשפחה והקהילה, הגברת הרציפות החינוכית, צמצום פערי למידה וסיוע לשיפור ההישגים הלימודיים של התלמידים.
3. סיוע בשמירה על רציפות תפקודית של עסקים וחיזוק הביטחון התעסוקתי, לרבות שמירה על ענפי התיירות והחקלאות, הבטחת הפעילות העסקית וחיזוק העסקים המקומיים באזור המאויים.
4. חיזוק ותגבור הרציפות התפקודית של רשויות ההחלטה לרבות תגבור פעולות ורציפות השירותים המוניציפליים, ושימור ושיפור החוסן הארגוני והרשויות.
5. איסוף והאחדת מידע עבור קבלת החלטות ויישומן.

ד. אשכול חברה, פרט וקהילה

אשכול המאגד את פעולות הממשלה ליצירת מענה הוליסטי בתחומי החברה, הפרט והקהילה. זאת, מתוך מטרה לשמור על החוסן והשלומות ברמת הפרט והמשפחה ולשם שיפור המענים הממשלתיים לאוכלוסייה המאויימת.

1. בתי ספר עבור שנת הלימודים התשפ"ה

- א. להטיל על משרד החינוך להיערך באופן מיידי לפתיחתה של מערכת החינוך בשנת הלימודים תשפ"ה כסדרה ביישובים ובמוסדות החינוך הקבועים ביישובים המאויימים, וכן להיערך למתן מענה חלופי למוסדות החינוך שלא יוכלו לשוב למבנה הקבוע שלהם מסיבות בטחוניות, הן באמצעות פתרונות חלופיים והן באמצעות מוסדות חינוך עורפיים.
  - בתוך כך, להסדיר מענים פיזיים לתפעול מערכת החינוך במרחב רשויות ההחלטה, תוך שמירה על יום לימודים מלא ורצף למידה והבטחת פעילות חינוך פורמלי ובלתי פורמלי. הסדרה זו תכלול תקצוב תשתיות ומבנים ארעיים או קבועים לטובת בתי הספר הקבועים והעורפיים, תשלום שכר דירה למיקומים זמניים למוסדות, תקצוב התאמות מבנים לצרכי חינוך. כל זאת, בהתאם לנוהלי מינהל הפיתוח במשרד החינוך.
  - ב. ליידע אחת לשבועיים את רשויות ההחלטה על אודות התקדמות האמור בס"ק א' לעיל.
  - ג. להעביר למשרד ראש הממשלה ולמטה היישום עם הקמתו את פריסת המענים הפיזיים לתלמידי האוכלוסייה המאויימת, בכפוף לכל דין, לצורך התאמת מענים ממשלתיים אחרים, תוך 7 ימים ממועד קבלת החלטה זו, ולהעביר מעת לעת עדכונים על אודות האמור.
  - ד. לצורך יישום האמור לעיל, יוקצה סך של 109 מלש"ח, בשנת 2024, מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 להחלטה זו. יודגש כי הקצאת התקציב הינה עבור פתיחת שנת הלימודים תשפ"ה. יובהר שככל ומשרד החינוך יידרש בהמשך לטפל במענים פיזיים לטווח הארוך מעבר לשנה זו, תגובש לשם כך תכנית תקציבית נפרדת ויעודית.
2. מענים חינוכיים

- א. להטיל על משרד החינוך לקדם מענים חינוכיים עבור האוכלוסייה המאויימת בשנת הלימודים התשפ"ה, והם יכללו:

- 1) **מענים טיפוליים רגשיים**: קידום מענים שתכליתם מתן טיפולים רגשיים וחוסן לתלמידים, עובדי הוראה והורים, תוספת כח אדם מקצועי של יועצים חינוכיים ופסיכולוגים, טיפולים פרא-רפואיים, וכן תכניות רגשיות וחוסן.
  - 2) **מענים פדגוגיים**: מגוון מענים לימודיים לצרכים הלימודיים השונים ובכללם: תכניות צמצום פערים, מתן מענים לימודיים לאוכלוסיות מיוחדות ובהם: ילדים ונוער בסיכון, חינוך מיוחד, מחוננים, מצטיינים, עולים חדשים, ותכניות גיל רך.
  - 3) **לוי ותמיכה לצוותים חינוכיים**: מענים לחיזוק מסוגלות הצוות בתחומי הפדגוגיה, בתחומים החברתיים והרגשיים: פיתוח מקצועי וליווי פדגוגי.
  - 4) **מענים פנימיים**: מענים רגשיים, פעילות לחיזוק חוסן. פעילות חברתית, הפגה, סיוע לתהליכים הלימודיים ותגבור לתלמידי הפנימיות, כולל באתרי הפינוי. שילוב תלמידי פנימייה בפעילות התנדבותית בקהילה.
  - 5) **מענים תפעוליים**: מתן מענה גמיש לאתגרים התפעוליים הנובעים מהפעלת מערכת החינוך ביישובים המאויימים וביישובי המגורים הנוכחיים בו זמנית, על מנת לאפשר את קיום הלימודים במוסדות החינוך כסדרם.
  - 6) **מענים טכנולוגיים**: מענים חדשניים המתבססים על טכנולוגיות ודיגיטל אשר מאפשרים שכלול המוכנות ללמידה איכותית מרחוק וכן למידה אחרת: תמיכה בבגרויות, קבוצות למידה מרחוק למורים ותלמידים, הייטק בגן הילדים, האקטון, קבוצות חברתיות מרחוק ועוד.
  - 7) **חדשנות ומצוינות**: יישום תוכניות חדשנות ומצוינות חינוכית התומכות בתנהלות מערכת החינוך המוסדית והרשותית המבוזרת בשגרת חירום, המאפשרים לרשויות ההחלטה ולמוסד החינוך לבטא יצירתיות, חדשנות ומצוינות חינוכית המקדמים את מערכת החינוך המוסדית והישובית.
  - 8) **מענים חברתיים-קהילתיים**: תכניות שמטרתן חיזוק תחושת השייכות, האמון, חיזוק השל"ח, מנהיגות צעירה, מסגרות חינוך בלתי פורמלי, מחנות וסמינרים. בנוסף, חיזוק תנועות וארגוני נוער, שיקום כפרי סטודנטים והחזרת פעילותם, חיזוק קבוצות המחנכים לעבודה עם אוכלוסיית מפונים, זאת במסגרת מבחני תמיכה קיימים.
- ב. **רישום תלמידים**: כדי להבטיח את פתיחת שנת לימודים כסדרה ולוודא כי תלמידי היישובים המאויימים יקבלו מענה לימודי, רגשי וחברתי בכל מקום בו ישו – תבוצע הרשמת התלמידים ברשויות ההחלטה והרשויות הקולטות ישרינו מקום לתלמידים ויערכו לקליטתם בתחומיהן. במידה ומתווה הפינוי והרענון בהתאם להחלטת ממשלה 1478 יוארך, הרשויות הקולטות יבצעו רישום של התלמידים המפונים וככל הנדרש יפתחו גנים או כיתות לאחר קבלת אישור משרד החינוך. במידה ויוחלט ע"י הממשלה על שובם של המפונים לבתיהם, התלמידים יחזרו ללמוד במוסדות החינוך המקוריים כבשגרה.
- ג. לצורך ס"ק א' ו-ב' יוקצה סך של 175 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף י"ג'1 להחלטה זו.
3. **מענים בתחום הרווחה והבטחון הקהילתי**:
- א. **עיבוי התכניות והשירותים החברתיים**: להטיל על משרד הרווחה והבטיחון החברתי (להלן - "משרד הרווחה") לפעול לתגבור תכניות, שירותים ומסגרות רווחה לטובת מענים ברמת הפרט, המשפחה והקהילה עבור האוכלוסייה

המאויימת. לצורך סעיף זה יוקצה סך של 13.1 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 להחלטה זו.

ב. **הגברת נגישות המחלקות לשירותים חברתיים:** להטיל על משרד הרווחה לפעול לבניית מתווה להקמה ולתפעול של מחלקות עורפיות לשירותים חברתיים על ידי רשויות ההחלטה כדי לתגבר ולהנגיש שירותי רווחה עבור האוכלוסייה המאויימת. לצורך סעיף זה יוקצה סך של 1.5 מלש"ח בשנת 2024, מתוך הסכומים האמורים בסעיף י"ג1 להחלטה זו.

ג. **שימור וחיזוק עובדי המחלקות לשירותים חברתיים:** להטיל על משרד הרווחה, בתיאום עם אגף השכר והסכמי עבודה ואגף התקציבים במשרד האוצר, לפעול לבניית מתווה לשימור עובדי המחלקות לשירותים החברתיים של רשויות ההחלטה וכן לגיוס כח אדם איכותי נוסף לשורותיהן. לצורך סעיף זה יוקצה סך של 6.5 מלש"ח בשנת 2024, מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 להחלטה זו.

ד. **בטחון קהילתי, מניעה ומוגנות ילדים ונוער:** להטיל על המשרד לביטחון לאומי, באמצעות הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, לתגבר את המענים עבור האוכלוסייה המאויימת, בדגש על אוכלוסיית המפונים המתגוררים בבתי המלון. זאת, בתחומי שמירה על מוגנות ילדים ונוער, מניעת אלימות והתנהגות אנטי חברתית, וכן מאבק בשימוש בסמים ובאלכוהול, בהתאם לתכנית שתגובש לפי תבחינים מקצועיים שיקבע המשרד ובכפוף למדיניות המשרד בנושא. לצורך סעיף זה יוקצה סך כולל של 7.9 מלש"ח בשנת 2024, מתוכם יקצה המשרד לבטחון לאומי מתקציבו סך של 2.9 מלש"ח, וסך של 5 מלש"ח יוקצה מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 להחלטה זו.

4. מענים בתחום הבריאות:

א. **התפתחות הילד בקרב ילדים מפונים:** להטיל על משרד הבריאות לבצע הדרכות סגל לצוותי התפתחות הילד עבור האוכלוסייה המאויימת, בדגש על ריכוזים של אוכלוסיית המפונים וכן במכונים והיחידות, ובמסגרות ייעודיות לזיהוי קשיים וצרכים התפתחותיים בקרב ילדים. לצורך סעיף זה, יוקצה סך של 3 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 להחלטה זו.

ב. **בריאות אזרחים ותיקים:** להטיל על משרד הבריאות לגבש מענים ייעודיים לאזרחים ותיקים באוכלוסייה המאויימת ובדגש על אוכלוסיית המפונים - לחיזוק המצב הבריאותי והנפשי המורע לאור שגרת החיים בתוך המלחמה. לצורך סעיף זה יוקצה סך כולל של 5 מלש"ח בשנת 2024, מתוכם יקצה משרד הבריאות מתקציבו סך של 2 מלש"ח, וסך של 3 מלש"ח יוקצה מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 להחלטה זו.

ג. **רפואה מונעת:** להטיל על משרד הבריאות -במסגרת מבחני התמיכה הקיימים - להפעיל מענה לרפואה מונעת למיגור תחלואה, לרבות תחלואה כרונית, השמנה וסכרת עבור האוכלוסייה המאויימת ובדגש על אוכלוסיית המפונים שהתחלואה כאמור הועצמה על רקע שהייתם מחוץ לבית. לצורך סעיף זה יוקצה סך כולל של 4 מלש"ח בשנת 2024, מתוכם יקצה משרד הבריאות סך 2 מלש"ח מתקציבו, וסך של 2 מלש"ח יוקצה מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 להחלטה זו.

ד. **הכשרות רפואת חירום:** להטיל על משרד הנגב הגליל והחוסן הלאומי (להלן – **"משרד הנגב והגליל"**) להקצות 2 מלש"ח לטובת הכשרות לרפואת חירום ומעטפת תומכת עבור היישובים המאוימים. לצורך סעיף זה, יקצה משרד הנגב והגליל מתקציבו סך של 2 מלש"ח בשנת 2024.

ה. **תגבור פעילות הקריה השיקומית-טיפולית 'מבואות החרמון':** להטיל על משרד הנגב והגליל להקצות סך של 12.5 מלש"ח למועצה אזורית מבואות חרמון עבור הצטיידות, התאמות הנובעות מצרכי המלחמה ותגבור חד פעמי של הקריה השיקומית-טיפולית 'מבואות החרמון'. לצורך כך, יקצה משרד הנגב והגליל מתקציבו סך של 2.5 מלש"ח בשנת 2024, וסך של 10 מלש"ח יוקצו בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 להחלטה זו.

5. חוסן לפרט:

א. **מרכזי חוסן:** להטיל על משרד הבריאות לתגבר את פעילות מרכזי החוסן ברשויות ההחלטה והפעילות הייעודית של מרכזי החוסן אשכול גליל מזרחי ואשכול גליל מערבי עבור הפרט, המשפחה והקהילה בקרב האוכלוסייה המאויימת. לצורך סעיף זה יוקצה סך כולל של 38 מלש"ח בשנת 2024, מתוכו יקצה משרד הבריאות מתקציבו סך של 22.5 מלש"ח, וסך של 15.5 מלש"ח יוקצה מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 להחלטה זו.

ב. **חיזוק חוסן והעשרה:** להטיל על המשרד לשוויון חברתי ולקידום מעמד האישה (להלן – **"המשרד לשוויון חברתי"**) לבצע תכניות לבניית חוסן אישי, קהילתי וכלכלי וכן ימי לימוד והעשרה עבור אזרחים ותיקים וכן לאוכלוסיות נוספות שתחת אחריות המשרד הנמנים על האוכלוסייה המאויימת, בתיאום עם המחלקות לשירותים חברתיים ברשויות ההחלטה. לצורך סעיף זה יוקצה סך של 1.7 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

6. חוסן קהילתי:

א. **חיזוק אוכלוסיית הצעירים:** להטיל על משרד הנגב והגליל לתמוך ולתגבר את פעילויות רשויות ההחלטה עם אוכלוסיית הצעירים מקרב האוכלוסייה המאויימת, בין היתר באמצעות תמיכה ותגבור פעילות וכוח האדם ביחידות הצעירים, וברשויות ההחלטה בהן לא קיימת יחידת צעירים. לצורך סעיף זה, יוקצה סך מצטבר של 5 מלש"ח בשנת 2024, מתוכו יקצה משרד הנגב והגליל מתקציבו סך של 2.5 מלש"ח וסך של 2.5 מלש"ח יוקצה מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

ב. **חוסן קהילתי פעולות הפגה:** להטיל על משרד הנגב והגליל לבצע ולתמוך בתוכניות ביישובים המאויימים לחיזוק חוסנה של הקהילה, בין היתר באמצעות פיתוח קהילתי, ליווי משפחות, קיום הפגות ליישובים, אירועים תומכי חוסן קהילתי וליווי כלכלי ומיצוי זכויות למפונים. בנוסף, ביישובים המאויימים העירוניים, יקדם משרד הנגב והגליל תכניות לגיוסרכזי קהילה בדגש על יישובים אשר אוכלוסייתם פונתה בהתאם להחלטה 975. לצורך סעיף זה יוקצה סך מצטבר של עד 30 מלש"ח בשנת 2024, מתוכו יקצה משרד הנגב

והגליל מתקציבו סך של עד 14.5 מלש"ח וסך של עד 15.5 מלש"ח יוקצה מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו. מתוך סכום זה סך של 8 מלש"ח יוקצה לטובת התכניות לגיוס רכזי קהילה.

ג. **חוסן קהילתי במרחב הכפרי:** להטיל על משרד ההתיישבות והמשימות הלאומיות (להלן – "משרד ההתיישבות") לגייס מלווים קהילתיים, רכזים ומתכננים קהילתיים ומנהלי קהילה, וליתן כלים עבורם לשם ליווי היישובים הכפריים המאויימים, באמצעות החטיבה להתיישבות בהסתדרות הציונית וזאת בתאם להוראות החלטת ממשלה מס' 1998 מיום 09.10.2016. לצורך סעיף זה, יוקצה סך של 20 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

ד. **שירות לאומי-אזרחי:** להטיל על משרד ההתיישבות לתגבר בשנת 2024 את השירות לאומי-אזרחי, באמצעות רשויות ההחלטה, עבור היישובים והאוכלוסייה המאויימת, במטרה לסייע בתהליכי חיזוק הקהילות ומתן מענה חינוכי פרטני למצוקות בעקבות המלחמה וכן ביצוע הכשרות ייעודיות עבור משרתי השירות הלאומי-אזרחי. לצורך סעיף זה יוקצה סך כולל של 2.5 מלש"ח בשנת 2024, מתוכם יקצה משרד ההתיישבות מתקציבו סך של 1 מלש"ח, וסך של 1.5 מלש"ח יוקצה מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

7. מיצוי זכויות:

א. **מיצוי זכויות במיקוד לאזרחים ותיקים:** להנחות את המשרד לשוויון חברתי להפעיל נידת מיצוי זכויות עבור ציבור האזרחים הוותיקים ביישובי המגורים הנוכחיים שבהם מתגוררת האוכלוסייה המאויימת. לצורך סעיף זה יוקצה למשרד לשוויון חברתי סך של 300 אלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

ב. משרד המשפטים יסייע בהכוונה משפטית ראשונית, אשר תינתן בין היתר במרכזי המפונים או במקום מושבם של אוכלוסיית המאויימים, וכן יסייע במיצוי זכויות משפטיות במודל "קו ראשון" לתושבי האזור המאויים; לצורך כך יוקצה תקציב בסך 2 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

8. איחוד קהילות וקירוב צפונה:

א. להטיל על משרד ראש הממשלה, ועל מטה היישום עם הקמתו, לתכלל את כלל הפעולות הנדרשות לצורך איחוד קהילות וקירוב צפונה, כמפורט להלן.

פתרונות דיור קהילתיים: להטיל על מנכ"ל משרד הבינוי והשיכון לגבש תכנית, בתוך 45 ימים ממועד קבלת החלטה זו, למציאת פתרונות דיור קהילתיים לקהילות מהיישובים המאויימים המעוניינות בסיוע באיחוד קהילות. לצורך גיבוש התכנית לעיל, יוקצה סך של 10 מלש"ח בשנת 2024 למשרד הבינוי והשיכון מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

ב. **סקרי נזקים:** להטיל על משרד ראש הממשלה, ועל מטה היישום עם הקמתו, לתכלל את הגורמים האמונים על ביצוע סקירה ואפיון של הצרכים ורמות הפגיעה במבנים ובתשתיות ביישובים המאויימים, ובתוכם: משרד הבינוי והשיכון, מס רכוש, מנהלת אופק צפוני במשרד הביטחון, אגף התקציבים ואגף החשב הכללי במשרד האוצר, היישובים המאויימים ורשויות ההחלטה. לצורך כך, יוקצה למשרד ראש הממשלה סך של 2 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

9. מענים בתחומי התרבות והספורט

להטיל על משרד התרבות והספורט:

א. **תמיכה במוסדות תרבות:** לפעול לחיזוק פעילות התרבות המקצועית הנתמכת

באזור המאויים לרבות בחינת סיוע בהתמודדות עם השפעת שעת החירום על צמצום פעילותם הנתמכת המקצועית והרציפה. לצורך סעיף זה יוקצה סך כולל של 3 מלש"ח בשנת 2024, מתוכו יקצה משרד התרבות והספורט מתקציבו סך של 1.5 מלש"ח, וסך של 1.5 מלש"ח יוקצה מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

ב. **תמיכה ביוצרים** לפעול למתן מענה לפעילותם של יוצרים עצמאיים מקרב

האוכלוסייה המאוימת. לצורך סעיף זה יוקצה סך כולל של 1 מלש"ח בשנת 2024, מתוכו יקצה משרד התרבות והספורט מתקציבו 0.5 מלש"ח, וסך של 0.5 מלש"ח יוקצה מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

ה. **אשכול חקלאות, כלכלה ותעסוקה**

אשכול המאגד את פעולות הממשלה לשמירה על ענפי התיירות והחקלאות, הבטחת הפעילות העסקית וחיזוק העסקים המקומיים באזור המאויים, והעלאת והחזרת שיעור המועסקים בקרב האוכלוסייה המאויימת ושימור הכשירות התעסוקתית שלהם.

1. **חקלאות:**

להטיל על משרד החקלאות ופיתוח הכפר (להלן – **משרד החקלאות**) לפעול באופן מיידי לסיוע בצורכי החקלאות באזור המאויים, ובתוך כך:

א. **תמרוץ עובדי חקלאות:** יינתנו מענקים לתמרוץ עובדים חדשים לעיסוק בחקלאות באזור המאויים, על ידי שימוש במנגנון מענק התמרוץ שהופעל במלחמת 'חרבות ברזל'. אופן התקצוב והקריטריונים למענק ייקבעו בתיאום עם אגף התקציבים במשרד האוצר. לצורך סעיף זה, יוקצה סך של 8 מלש"ח בשנת 2024, מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

ב. **פינוי לולים:** פינוי לולי תרנגולות שנפגעו באזור המאויים. לצורך סעיף זה, יוקצה סך של 4.5 מלש"ח בשנת 2024, מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

ג. **מיכון, אוטומציה והתגוננות סייבר:** לצורך התמודדות עם השפעות הלחימה והאתגרים החדשים הנובעים ממנה, המשרד יתקצב מענקים, רכש מיכון, פתרונות אוטומציה מרחוק והתגוננות סייבר בשטחי חקלאות באזור המאויים. פתרונות אוטומציה מרחוק והתגוננות סייבר בשטחי חקלאות יבוצעו בתיאום עם מערך הסייבר הלאומי. לצורך סעיף זה, יוקצה סך של 6 מלש"ח בשנת 2024, מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

2. **תעסוקה:**

א. **הכוון תעסוקתי במרכזי הכוון:** להטיל על משרד העבודה להפעיל תכניות הכוון תעסוקתי לפרט מקצה לקצה, לרבות ליווי פרטני, פיתוח ההון האנושי וסיוע לשילוב

וקידום בתעסוקה, תכניות הייטק וצעירים של האוכלוסייה המאויימת. פעילות הנוגעת לפיתוח הון אנושי בהייטק תתבצע תוך תיאום עם הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית (להלן: "רשות החדשנות"). לצורך סעיף זה, יוקצה סך כולל של 4.5 מלש"ח בשנת 2024, מתוכם יקצה משרד העבודה מתקציבו סך 3 מלש"ח, וסך של 1.5 מלש"ח נוספים יוקצה מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

ב. **מעטפת למכללות ולסטודנטים להכשרה טכנולוגית ושוברים להכשרות תעסוקה איכותית:** להטיל על משרד העבודה לייעד שוברים להכשרות מקצועיות לתעסוקה איכותית עבור האוכלוסייה המאויימת, בדגש על האוכלוסייה המפונה, וכן לעודד הרשמה ולסייע לסטודנטים במכללות להכשרה טכנולוגית לרבות סיוע פיננסי ומעטפת לימודים במכללות באיזור שפונה. לצורך סעיף זה יוקצה סך כולל של 14.5 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

ג. **סיוע בשכירות למכללות, מוסדות על תכנוניים אחרים, בתי ספר ובתי הספר המקצועיים:** לצורך המשך תשלום שכירות למכללות ולבתי ספר מקצועיים מפונים, יוקצה למשרד העבודה סך של 2 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

ד. **מחקר מלווה:** להטיל על משרד העבודה לקדם מחקר מלווה וניתוח נתונים בנושא תעסוקה בקרב האוכלוסייה המאויימת, בדגש על התושבים שפנו מבתייהם. לצורך סעיף זה יוקצה סך של 0.5 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

ה. **בריאות הנפש ומעגל העבודה:** להטיל על משרד הבריאות לגבש תכנית לשיקום ולמניעת יציאה ממעגל העבודה בקרב נכי נפש הנמנים על האוכלוסייה המאויימת, אשר חלה החמרה במצבם לאור מצב המלחמה. לצורך סעיף זה יוקצה סך של 5 מלש"ח בשנת 2024, מתוכו יקצה משרד הבריאות מתקציבו סך של 1 מלש"ח וסך של 4 מלש"ח יוקצה מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

3. **ליווי וסיוע לעסקים:**

א. **תמיכה בעסקים קטנים ובינוניים:** להנחות את הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים במשרד הכלכלה והתעשייה (להלן – "משרד הכלכלה") לפעול לעידוד, לקידום ולפתוח עסקים קטנים ובינוניים באזור המאויים, ולייצר עבורם מעטפת תומכת. לצורך סעיף זה, יוקצו סך של 5 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

ב. **מענקי סיוע לעסקים:** להנחות את הרשות להשקעות ולפיתוח התעשייה והכלכלה במשרד הכלכלה לגבש מסלול מענקי סיוע בתיאום עם משרד האוצר לשימור עסקים קיימים באזור המאויים, בדגש על עסקים בתחום התעשייה, שימשיכו את פעילותם. לצורך סעיף זה, יוקצה סך של 30 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

ג. **פודטק:** במטרה לשמר, לאושש ולהיערך לשיקום וקידום האקוסיסטם הכלכלי בתחום האגרו פודטק באזור המאויים, להנחות את משרד הכלכלה והתעשייה, בשיתוף עם משרד ראש הממשלה, ומטה היישום עם הקמתו, לתמוך ולחזק בשנת 2024 את התשתית לגוף המתכלל – Regional cluster management operation – בתחום האגרו פודטק. וכן לרשום את הודעת רשות החדשנות כי תפעל

בשיתוף עמם לטובת מטרה זו. לצורך סעיף זה, יוקצה למשרד הכלכלה סך של 2 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

ד. **הכשרות בשיתוף מעסיקים:** להנחות את משרד הכלכלה, באמצעות מערך ההכשרות המקצועיות בשיתוף מעסיקים, ליתן תיעודף לעסקים באזור המאויים אשר יפעילו הכשרות בשיתוף מעסיקים עבור האוכלוסייה המאויימת, במסגרת המסלול שפורסם לשנים 2024-2025.

ה. **מתחמי עבודה משותפים לעבודה מרחוק:** להנחות את משרד הנגב והגליל לתקצב ולתכנן עם רשויות ההחלטה תכנית לטובת מתחמי עבודה משותפים (קליקות) בהתאם לקריטריונים שיקבע המשרד, עבור האוכלוסייה המאויימת, לרבות באמצעות הקמה, שיפוץ, הפעלה, השכרה והתאמת מבנים. – זאת, על-מנת לסייע בחיזוק כלכלי ולתמוך בייצוב העסקים מהאזור המאויים. לצורך כך יוקצה סך של 7 מלש"ח בשנת 2024, מתוכו יקצה משרד הנגב והגליל מתקציבו סך של 3.5 מלש"ח, וסך של 3.5 מלש"ח יוקצה מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

4. **מכללת תל חי, מכוני מחקר וחברות עתירות ידע**

א. **שימור פעילות המכללה האקדמית תל-חי:** להנחות את משרד ראש הממשלה ומטה היישום עם הקמתו, לפעול בתיאום מל"ג/ות"ת ומשרד האוצר, ובהתאם לצורך בשיתוף משרד הנגב והגליל, לביצוע פעולות לשימור פעילות ההשכלה הגבוהה באזור המאויים, כחלק משמעותי משיקום האזור והחזרת אוכלוסייה צעירה ליישובים המאויימים. בין פעולות אלו - ובעבור פעילות שאינה אקדמית ואינה מתוקצבת על ידי ות"ת, בתיאום הות"ת - ניתן יהיה לכלול מתן מלגות לסטודנטים, הטבה בשכר לימוד בכפוף לקריטריונים ולשכר דירה לעידוד ולהחזרת הביקוש, קמפיין לעידוד לרישום למכללה האקדמית תל חי, וכן פעולות לחיזוק הסגל ואו השתתפות במענקים לעובדי המכללה לצורך החזרה לעבודה מיטיבית במכללה (שלא באמצעות רכיבי שכר); ככל שיעלה הצורך בשיתופי פעולה מול מוסדות להשכלה גבוהה אחרים לצורך ביצוע פעולות שימור, יקודם הנושא בשיתוף עם המל"ג; לצורך סעיף זה, יוקצה סך של 40 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1.

ב. **שימור פעילות מכוני מחקר:** להטיל על משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה להגדיל את התמיכה ברציפות תפקודית של מכוני המחקר באזור המאויים, לשימושים שיבוצעו על ידי המכון הנתמך, לרבות תשתיות תלופיות, ציוד חירום נדרש למבני המחקר, ושילוב מחדש של חוקרים שהתרחקו מסביבת המכון. לשם סעיף זה, יוקצה למשרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה סך של 8 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בהחלטה זו.

ג. **מענקים לחברות עתירות ידע:** לרשום את הודעת רשות החדשנות כי תפעל באמצעות הכלים העומדים לרשותה, למתן מענקים לחברות עתירות ידע, אשר יחזרו לבצע פעילות מחקר או פיתוח באזור המאויים. פעילות רשות החדשנות כאמור בהחלטה זו תבוצע בהתאם להוראות החוק לעידוד מחקר, פיתוח וחדשנות טכנולוגית בתעשייה, תשמ"ד-1984, סמכויותיה והאמצעים העומדים לרשותה ומבלי לפגוע בסמכויות האורגנים שלה. לצורך סעיף זה, יוקצה לרשות החדשנות סך של 10 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1.

1. **אשכול ביטחון, מיגון ביישובים ורציפות תפקודית**

פעולות הממשלה ליצירת תשתית פיזית המאפשרת קיום בביטחון ורציפות תפקודית של תכליות ושירותים שונים.

א. לרשום את הודעת שר הביטחון כי לצורך מיגון מוסדות ציבור, מבני מגורים ומיגון נוסף יוקצה סך של 1.4 מיליארד ש"ח בשנת 2024 מסעיף תקציב 'הוצאות חירום אזרחיות'.

ב. לצורך הקצאת רכיבי ביטחון יישוביים לכלל יישובי הצפון שאחריות לביטחון הפנים שלהם היא של צה"ל, יממש משרד הביטחון סך של 500 מלש"ח שהוקצבו לו לטובת הנושא, מסעיף תקציב הוצאות חירום אזרחיות בשנים 2024-2025 בפריסה שווה.

2. **פעולות הרשות הארצית לכבאות והצלה**

א. **כבאות והצלה בכיתות הכוננות:** לשם חיזוק יכולות הגנה מאש, ולשם קידום מענים אופרטיביים מבצעיים תפעל הרשות הארצית לכבאות והצלה להכשרת וציוד מערך כיתות הכוננות כמגיבים ראשוניים לשריפות באזור המאויים בהתאם לתבחינים המקצועיים שייקבעו על-ידי הרשות. כמו כן, תפעל לתעדף תכנית ליצירת אזורי חיץ ביישובים המאוימים בהתאם לתבחינים המקצועיים שייקבעו הרשות הארצית לכבאות והצלה בהתאם לשיטת הפעולה שנקבעה בהחלטת ממשלה מסי' 1091 בנושא תכנית לאומית להתמודדות עם שריפות יער, חורש ושטחים פתוחים. לצורך סעיף זה יוקצה סך כולל של 8 מלש"ח בשנת 2024, מתוכו יקצה המשרד לביטחון לאומי סך של 4 מלש"ח מתקציבו, ויוקצה סך של 4 מלש"ח מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1.

ב. **תחנות כיבוי אש:** רכישת ציוד וחיזוק תחנות כיבוי האש שישירתו בעיקר את האזור המאויים. לצורך סעיף זה יוקצה סך כולל של 10 מלש"ח בשנת 2024, כאשר המשרד לביטחון לאומי יקצה מתקציבו סך של 5 מלש"ח, ויוקצה סך של 5 מלש"ח מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1.

3. **רציפות בתחום הבריאות:**

א. **הצטיידות רפואית חירומית למרפאות:** להטיל על משרד הבריאות לפעול להשלמת הצטיידות מרפאות קהילתיות למתן מענה בחירום ביישובים המאויימים. לצורך סעיף זה יוקצה סך של 0.5 מלש"ח בשנת 2024, מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1.

ב. **השלמת הקמת מוקד רפואה דחופה בקרית שמונה:** בהמשך להחלטת ממשלה מספר 3740 מיום 15.4.18, להנחות את משרד הנגב והגליל, בתיאום עם משרד הבריאות, לתקצב את עיריית קריית שמונה לטובת השלמת הקמת מוקד רפואה דחופה ממוגן בקרית שמונה. לצורך סעיף זה יוקצה סך של 13.5 מלש"ח בשנת 2024 - משרד הבריאות יקצה מתקציבו סך של 4 מלש"ח, משרד הנגב והגליל והתוסן הלאומי יקצה מתקציבו סך של 5.5 מלש"ח וסך נוסף של 4 מלש"ח מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1.

ג. **הבטחת פעילות מוקד רפואה דחופה בקרית שמונה:** לצורך הפעלת מוקד רפואה דחופה בעיר קריית שמונה כאמור בסעיף קטן ב' לעיל, שיספק מגוון שירותים רחב מעבר לשעות הפעילות השגרתיות של קופות החולים, להנחות את משרד הבריאות להקצות סך של 1.5 מלש"ח מתקציבו בשנת 2024, ואת משרד הנגב והגליל להקצות מתקציבו סך של 1 מלש"ח בשנת 2024 בתיאום עם משרד הבריאות. כמו כן, עבור סעיף זה בשנת 2024 יוקצה סך של 0.5 מלש"ח מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1. העמדת התקציב כאמור תהיה בכפוף לחתימת הסכמים עם קופות החולים בהתאם למקובל בהפעלת מוקדי רפואה דחופה.

4. **רציפות סביבה ותשתיות:**

- א. **ניטור והדברת מזיקים:** להטיל על המשרד להגנת הסביבה להקצות סך של 3.2 מלש"ח בשנת 2024 לטובת פעולות ניטור והדברה של מזיקים ביישובים המאויימים, בהתאם לתנאים ואמות מידה שיקבע המשרד. לצורך סעיף זה, יוקצה סך של 3.2 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף י"ג1.
- ב. **הגנת סייבר על תשתיות מים וביוב:** להטיל על רשות המים והביוב לקדם פתרונות של אוטומציה מרחוק והתגוננות סייבר בתשתיות של ספקי מים מאוימים באזור המאויים, בתיאום עם מערך הסייבר הלאומי. לצורך סעיף זה, יוקצה סך של 3 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1.
- ג. **הגנה על תשתיות מים וביוב:** להטיל על רשות המים להורות לספקי המים באזור המאויים לכלול בתכניות הפיתוח שלהן חיזוק ושדרוג מערכות ההגנה והבטחת הרציפות התפקודית של מתקני המים והביוב וזאת במטרה לקדם שמירה והבטחה של תשתיות המים והביוב באזור המאויים. לצורך סעיף זה, יוקצה סך של 1 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1.

ז. **אשכול כלים מוניציפליים**

פעולות האשכול מכוונות להבטחת הרצף התפקודי הרשותי ואיוש בעלי התפקידים של רשויות ההחלטה.

1. **סיוע שוטף לרשויות:** לצורך תגבור הצרכים המוניציפאליים השוטפים של רשויות ההחלטה נוכח השלכות המלחמה, להטיל על משרד הפנים להקצות לרשויות ההחלטה מענק מיוחד לתקציבן השוטף בסך של 140 מלש"ח בשנת 2024. הקצאת התקציב בין רשויות ההחלטה תהיה בהתאם לקריטריונים שיגבש משרד הפנים עם משרד האוצר תוך 14 ימים ממועד קבלת החלטה זו. לצורך כך יקצה משרד הפנים מתקציבו סך של 25 מלש"ח וסך של 115 מלש"ח יוקצה מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1. תוך שיובהר כי בכלל הסכומים האמורים הנם מעבר להקצאה שנעשתה על ידי משרד הפנים בסך של 85 מלש"ח במסגרת החלטת ממשלה מס' 998 מיום 26 באוקטובר 2023 ליישובים המפונים. הסיוע יינתן בנוסף ומבלי לפגוע בכל מענק אחר.
2. **חיזוק ההון האנושי:** להטיל על משרד הפנים, בתיאום עם אגף שכר והסכמי עבודה במשרד האוצר, לגבש תכנית לפיתוח ההון האנושי וחיזוק השדרה המקצועית, תמרוץ לשימור וגיוס עובדים בשדרה המקצועית ברשויות

ההחלטה לרבות זמניות בהיקף כולל של 11 מלש"ח בשנת 2024, שימומו בחלקים שווים מתקציב משרד הפנים ומתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1.

3. **שיפוי ארנונה:** בהיתן האמור בהחלטת הממשלה מס' 1051 מיום 8 בנובמבר 2023, משרד הפנים יקצה לרשויות ההחלטה שתושביתן זכאים להנחה בארנונה לפי תקנה 1ג3 לתקנות הסדרים במשק המדינה (הנחה בארנונה), התשנ"ג-1993, מענק מיוחד לשיפוי ומימון הנחות הארנונה הקבועות בהחלטה זו גם בשנת 2024. לצורך סעיף זה, יוקצה סך של 57 מלש"ח מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 בשנת 2024.

ה. אשכול מידע ונתונים:

1. **סקרי תושבים:** להטיל על משרד ראש הממשלה ועל מטה היישום עם הקמתו, בתיאום עם משרדי הממשלה הרלוונטיים, לפעול ביחד עם רשויות ההחלטה לאיסוף מידע בצורות שונות, בין היתר באמצעות סקרים ליישובים המפונים, לצורך זיהוי מגמות אכלוס מרחביות, צרכים ורצונות הנוגעים לאיחודי קהילות. הסקר הראשון יתבצע ויפורסם למשרדי הממשלה לכל המאוחר בתוך 30 יום ממועד קבלת החלטה זו. לצורך כך יוקצה למשרד ראש הממשלה סך של 1 מיליון ש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1.
2. **העברות מידע ואיחוד תשתיות מידע:**
  - א. להטיל על משרד ראש הממשלה ומערך הדיגיטל הלאומי, בשיתוף עם מטה היישום עם הקמתו, ובתיאום עם משרדי הממשלה הרלוונטיים, לגבש וליישם בכפוף לכל דין את מדיניות איסוף המידע הנדרש וניתוחו לצורכי חירום ושיקום מרשויות ההחלטה, ומגורמים נוספים ככל הנדרש, ובכלל זה: מידע אגרגטיבי ופרטני ככל שיידרש בנוגע למיקומי מפונים במלונות ובקהילה, מענים בתחום החינוך, איתורי דיוור פוטנציאלי, מיגון, תעסוקה, מענים בתחום הבריאות, הרווחה ואוכלוסיות מיוחדות לרבות אנשים עם צרכים מיוחדים, הגיל השלישי, הגיל הרך, ילדים ונוער, בתיאום עם יחידת התיאום הממשלתית לזכויות ילדים ונוער בחטיבה החברתית במשרד המשפטים.
  - ב. להטיל על משרדי החינוך, התיירות, השיכון, הבריאות, הרווחה, המשפטים ורשות האוכלוסין וההגירה וכן על כל משרד נוסף בהתאם למדיניות שתיקבע בסעיף א' לעיל, להעביר, בכפוף לכל דין, את המידע הנדרש לצורך התאמת מענים ממשלתיים אחרים, תוך 14 ימים ממועד קביעת המדיניות, ולעדכן מעת לעת בהתאם למדיניות שתיקבע.
3. **מרכז אנליטיקת נתונים:** על מנת לסייע בהליך הקצאת המקורות הכספיים לתוכניות מיגון, חוסן ושיקום ברשויות ההחלטה וכן מתן כלים לביצוע מעקב ובקרה אחר יישום תוכניות אלה והפקת לקחים בהתאם, יקים מערך הדיגיטל הלאומי מרכז אנליטיקת נתונים, שיוכל לתת מענה ראשוני בתחום ניתוח הנתונים תוך 60 יום. אנליטיקת הנתונים תתבצע בהתאם לשאילתות שיעלו מרשויות ההחלטה, ועל בסיס נתונים שיעבירו למערך הדיגיטל מהן, ממשרדי הממשלה וממקורות מידע נוספים. לטובת הקמת המרכז יוקצה סך כולל של 7.2 מלש"ח בשנת 2024, מתוכם יקצה מערך הדיגיטל הלאומי סך של 1.2 מלש"ח מתקציבו ובנוסף יוקצה סך של 6 מלש"ח מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1.

ט. הכנת התשתית למתווה רב שנתי לשיקום ולפיתוח הצפון

1. להנחות את מנכ"ל משרד ראש הממשלה ואת ראש מטה היישום עם הקמתו, בשיתוף עם משרדי הממשלה הרלוונטיים וגורמים נוספים, להניע עבודת מטה בין משרדית ורב מגזרית להכנת תשתית למתווה אסטרטגי לשיקום ופיתוח בצפון (להלן – המתווה), בין היתר, בהתאם לפרק כ"ו לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009, שעניינו עדיפות לאומית.

2. עקרונות המתווה:

א. שיקום ופיתוח מכליל ובר קיימא שיביא להעצמת תושבי הצפון ולצמיחה דמוגרפית משמעותית, ויסנכרן את מהלכי הפיתוח המשמעותיים באזור הצפון בראיה מרחבית כוללת תוך שימת דגש על אבחון ומיקסוס הייחודיות והיתרונות היחסיים של כל תת אזור. זאת, לשם יצירת מדיניות הוליסטית ויעילה של פיתוח שתאפשר קביעת היררכיית פיתוח ומיקומי עוגנים מרחביים באופן מיטבי, מינוף תוכניות ומניעת פגיעה של תכנית אחת באחרת; וכן, לשם יאפשר יצירת אופק וודאות לאזור הצפון ולאוכלוסייה.

ב. המתווה יתייחס למכלול תחומי החיים ויבחן את האפשרות להתייחס לנושאים הבאים: חיזוק הכלכלה האזורית והמקומית ובין היתר התייחסות לעסקים ומפעלים; תמיכה בחדשנות ויצירת אקו סיסטם לתחום הפודטק בדגש על חיבור עם תחום החקלאות והתבססות על היתרונות היחסיים באזור והטמעת כלי סיוע, הכשרות מקצועיות, הטמעת טכנולוגיות וחיבור אקדמי; שיקום וחיזוק תעשיית התיירות בצפון; קידום חוסן אנרגטי מקיים ובר-קיימא, לרבות מתקנים פוטולטאים, ביו-גז ואגירה; חיזוק, שיקום ופיתוח תשתיות להספקת שירותי מים וביוב לאוכלוסיה ולחקלאות; חיזוק השלומות, קידום ופיתוח של מעטפת המענים לליווי פסיכו סוציאלי ותמיכה רגשית ונפשית בקהילה; חיזוק ותגבור השירותים החברתיים, תוך מיצוי וחיזוק של משאבי הקהילה, תגבור שירותים, וכן בנייה וחיזוק של הקהילות; שדרוג שירותי החינוך מהגיל הרך ועד האקדמי, לרבות הקמת אוניברסיטה בגליל; שדרוג ושיפור שירותי הבריאות ברמה האיזורית; שיפור הנגישות תחבורתית בתוך אזור הצפון ובין אזור הצפון לשאר חלקי המדינה; צמצום המפגעים הסביבתיים במרחב לרבות מפגעי פסולת וזיהום; הקמת מוסדות עוגן חברתיים אזוריים כגון מכללה לאיתנות ומרכז שיקומי לאומי; קידום של התחדשות עירונית כמנוע צמיחה עירוני, ופיתוח, שדרוג והרחבת היישובים הכפריים; חיזוק חוסן הכלכלי של הרשויות המקומיות, תוך יצירת עוגני הכנסה עצמאיים; עידוד התיישבות באמצעות הטבות שונות כגון העמקת סבסוד פיתוח וסבסוד קרקעות; חיזוק ארגוני חברה אזרחית והעסקים הפועלים בחבל הארץ הצפוני או הפועלים בפריסה ארצית עם מיקוד פעולה באיזור זה;

ג. גיבוש המתווה יבוצע תוך קיום תהליכי שיתוף ציבור ושיח עם נציגי הרשויות הרלוונטיות למתווה, תושביהן וקהילותיהן.

3. הכנת תשתית למתווה:

3.1 לרשום את הודעת שר הבינוי והשיכון - יו"ר מועצת מקרקעי ישראל כי בכוונתו לגבש תכנית לתכנון סטטוטורי ומפורט ופיתוח יחידות דיור ביישובים העירוניים והכפריים הכלולים בהחלטה.

3.2 להטיל על משרד ההתיישבות לשקם תשתיות ציבוריות במרקם הוותיק ביישובים המאוימים, כחלק מתכנית כוללנית למרחב הכפרי שתגובש על ידי משרד הבינוי והשיכון בשיתוף משרד ההתיישבות ולעניין תשתיות מים וביוב בשיתוף רשות המים. לצורך גיבוש התכניות לשיקום כאמור, יוקצה למשרד ההתיישבות סך של 8 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1.

3.3 להטיל על שר הפנים, באמצעות מינהל התכנון, לקדם מתווה תכנית לטיוב הליכי תכנון ורישוי, אשר תכלול בין היתר:

א. מתווה לקידום ייעול תהליכי תכנון איזוריים לשיקום באזורים רלוונטים, ובכלל זאת זירוז הליכי התכנון.

ב. מתווה לעיבוי וחיווק ההון האנושי בוועדות לתכנון ובניה ובמחלקות ההנדסה שלהן, בהן יהיו יישובים ואזורים שיידרש בהם שיקום וזאת בתיאום עם אגף שכר והסכמי עבודה במשרד האוצר.

3.4 להטיל על שר הבינוי והשיכון להשלים גיבוש הסכם גג עם רשויות עירוניות מקרב היישובים המאוימים, שייתנו מענה לשידרוג התשתיות בתוך העיר הוותיקה הקולטת. לצורך כך, יוקצה סך של 2 מלש"ח מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1.

3.5 להטיל על שר הבינוי והשיכון, באמצעות הרשות הממשלתית להתחדשות עירונית:

- א. לקדם התחדשות עירונית במתחמים שיש בהם בניינים בבנייה רוויה ביישובים המאוימים העירוניים. זאת, באמצעות תכנון מפורט לפינוי בינוי שמכוחו ניתן להוציא היתרי בנייה במתחמים שייבחרו על ידי הרשות להתחדשות עירונית כמתאימים לכך מבין המתחמים שאותרו במיפוי שבוצע על ידה בהתאם לדוח הוועדה הבין משרדית לעידוד התחדשות עירונית בפריפריה מספטמבר 2022, ובכלל זה מתחמים שנדרש סבסוד ממשלתי לצורך מימוש פינוי בינוי בהם, בהעדר כדאיות כלכלית לכך. קידום התכנון למתחמים השונים ייעשה לפי סדר העדיפויות שתקבע הרשות הממשלתית להתחדשות עירונית, בהתאם לאמות המידה שייקבעו על ידה.
- ב. לקדם בדיקה של כושר נשיאה של התשתיות הציבוריות, ובכלל זה תשתיות נדרשות למתן שירותי בריאות, לתוספת יחידות הדיור המוצעת במרחב העירוני במרחב של היישובים העירוניים המאוימים.

ג. לסייע לרשויות המקומיות ביישובים העירוניים המאוימים האמורים בסעיף קטן (א) להקים מינהלת עירונית להתחדשות עירונית ולהפעילה במשך שלוש שנים. זאת, לשם סיוע לרשויות המקומיות בקידום הליכי התחדשות עירונית בתחומן וכן לשם מתן המידע הנדרש לבעלי מקצוע ובעלי דירות, ולשם ליווי בעלי הדירות בהתארגנות לתהליכים אלו.

ד. לצורך יישום ס"ק א'-ג' יוקצה סך של 20 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף י"ג1.

ה. לצורך קידום הפיתוח ביישובים המאוימים העירוניים ובמטרה לחזק את ההתיישבות ביישובים אלו, להטיל על הרשות הממשלתית להתחדשות עירונית לפרסם קול קורא אשר במסגרתו יינתנו מענקים להשלמת הכדאיות הכלכלית למימוש מיזמי התחדשות עירונית, בהתאם לאמות מידה שתקבע הרשות הממשלתית להתחדשות עירונית בהסכמה עם אגף התקציבים והחשב הכללי במשרד האוצר.

לצורך מימון האמור בס"ק זה, להקצות סך של 100 מיליוני ש"ח מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 להחלטה זו.

3.6 אוניברסיטת קריית שמונה בגליל : בהמשך להחלטת המל"ג מיום 28.9.22 בדבר דוח הוועדה לנושא הקמת אוניברסיטה בגליל בהתאם לתכנית הקמה רב שנתית, ובכפוף לכך שהיישום יהיה במכללה האקדמית תל חי ותוך מיזוג מכון מיג"ל, לטובת תהליך ההקמה יוקצה סך של 20 מלש"ח לוות"ת בשנת 2024 מתוך הסכומים הקבועים בסעיף יג'1 להחלטה זו, כחלק מתקציב ההקמה החד פעמי. התקציב יועבר לטובת תכנון והקמת המבנים העתידיים, גיוס אנשי סגל מקצועיים ופעולות הנדרשות לשם כך על פי המדיניות שתקבע, לרבות גיבוש תכנית אסטרטגית לחיבור האוניברסיטה עם העיר קריית שמונה וסביבתה.

3.7 מיפוי נזקי תשתיות ניקוז : להטיל על משרד החקלאות להנחות את רשויות הניקוז שבתחומן האזור המאויים לערוך מיפוי צרכים ונזקים לתשתיות הניקוז באזור המאויים כתוצאה מפעילות הלחימה בכפוף לגישה בטוחה לתשתיות. לצורך יישום סעיף זה יוקצה סך של 1 מלש"ח לשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 להחלטה זו.

3.8 להנחות את הרשות הממשלתית למים וביוב (להלן "רשות המים") :

א. לצורך היערכות לחירום ולאור נזקי המלחמה – לבצע בשנת 2024 בדיקת היתכנות הנדסית וכלכלית להקמת מתקני מים גדולים, לרבות מט"שים בתת הקרקע. לצורך בחינה זו יוקצה סך של 800 אלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1.

ב. לקדם תכנון ושיקום של מערכות מים וביוב במסגרת ספק כפרי רב יישובי, באזור המאויים. לצורך סעיף זה, יוקצה סך של 2 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1.

3.9 לרשום את הודעת הרשות לתכנון ופיתוח ההתיישבות והכפר במשרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי כי בהתאם לסמכויותיה ולשטחי הפעילות שלה תקדם תוכניות ומענים במרחב הכפרי, תוך שימת דגש על האיזור המאויים.

3.10

הנחות את משרד התחבורה והבטיחות בדרכים לגבש תכנית תחבורתית מרחבית כוללת באזור המאויים, התכנית תכלול התייחסות בין היתר ללקחי המלחמה, שיקום ושדרוג תשתיות התחבורה (עירונית ובין-עירונית כאחת), רציפות תפקודית, שיקולי ביטחון ובטיחות, והתפתחויות דמוגרפיות כלכליות ואורבניות צופות פני עתיד.

3.11

הנחות את משרד הרווחה והביטחון החברתי לערוך מיפוי צרכים ארוכי טווח בתחום הרווחה ולתכנן עם רשויות ההחלטה תכנית פעולה רב-שנתית עבור מענים להם.

3.12

עת גיבוש תכנית הפיתוח הרב-שנתית, ינחה משרד ראש הממשלה את הגורמים הממשלתיים הרלוונטיים לקדם עבודות מטה תכנוניות נוספות הנדרשות בהיבטי הרחבה

והעצמה של רשויות ההחלטה, מנועי צמיחה איזוריים, תשתיות תחבורה ואנרגיה, מתחמי תעסוקה ואיזורי תעשיה, וכיוב'.

3.13

הטיל על מערך הדיגיטל הלאומי, בתיאום ככל שיידרש עם משרד הפנים, לפעול באופן מיידי למתן פתרונות בתחום הדיגיטל לעבודת רשויות ההחלטה בזמן החירום, ובתוך כך חיבור לשירותים דיגיטליים ממשלתיים רוחביים אשר יאפשרו איגום נתונים, ייעול שירותים ומיפוי מענים וקבלת נתונים בטווח זמן מהירים בנוגע לתושבים. לצורך סעיף זה, יוקצה סך של 6.5 מלש"ח בשנת 2024 מתוך הסכומים האמורים בסעיף יג'1 להחלטה זו.

3.14 להטיל על מנכ"ל משרד ראש הממשלה או מי מטעמו, מנכ"ל משרד האוצר או מי מטעמו, אגף התקציבים במשרד האוצר, מנכ"ל משרד החקלאות או מי מטעמו, רשות המיסים, הכלכלן הראשי במשרד האוצר ומשרד השיכון לבחון מנגנונים שונים לרבות שינויי חקיקה להגברת האטרקטיביות של יישובים שיענו על הקריטריון שייבחן וייקבע לזכאות ואמצעים שונים ואפקטיביים למשיכת אוכלוסייה, תוך בחינת השפעתם על איזורים שונים במרחב, שיכללו במסגרת החלטת הפיתוח שתובא לאישור הממשלה. במסגרת זאת ייבחנו תיקוני חקיקה בהטבות מס, חקלאות, בינוי מוסדות ומבני ציבור, פיתוח תשתיות וסבסוד פיתוח.

י. מנגנוני יישום ובקרה

1. ועדת שרים לעניין שיקום ופיתוח הצפון

למנות ועדת שרים לעניין שיקום ופיתוח הצפון, כמפורט להלן:

א. הרכב ועדת השרים:

- (1) ראש הממשלה – יושב ראש
- (2) שר האוצר – ממלא מקום
- (3) שר הבטחון
- (4) שר הפנים
- (5) שר החינוך
- (6) שר הרווחה והביטחון החברתי
- (7) שר הבינוי והשיכון
- (8) שר הכלכלה והתעשייה
- (9) שר הבריאות
- (10) שר החקלאות ופיתוח הכפר
- (11) שרת התחבורה והבטיחות בדרכים
- (12) השר לביטחון לאומי
- (13) שר האנרגיה והתשתיות
- (14) שרת ההתיישבות והמשימות הלאומיות
- (15) שר הנגב, הגליל והחוסן הלאומי

ד. מוזמנים קבועים:

- (1) נציג היועמ"ש לממשלה
- (2) נציג אגף התקציבים
- (3) נציג החשב הכללי
- (4) ראש מטה היישום

ה. סמכויות הוועדה:

קידום מדיניות כלל ממשלתית ומערכתית בנושא שיקום ופיתוח הצפון.

ו. כללי

מנכ"ל משרד ראש הממשלה יבצע מעקב אחר יישום החלטות ועדת השרים.

2. צוות המנכ"לים

להקים צוות מנכ"לים בראשות מנכ"ל משרד ראש הממשלה או מי מטעמו, למעקב אחר יישום התכנית למענים בטווח המיידי והבינוני, ואחר תכנית הפיתוח, אשר תאושר בממשלה. בצוות המנכ"לים יהיו חברים מנכ"לי משרדי האוצר, הפנים, הבינוי והשיכון, הנגב הגליל והחוסן הלאומי, הכלכלה, הביטחון, משרד הרווחה והביטחון התברתי, החקלאות, הביטחון הלאומי וההתיישבות, או מי מטעמם. מנכ"לים נוספים של המשרדים השותפים להחלטה זו ייקחו חלק במפגשי הצוות בהתאם לסוגיות שיועלו. יוזמנו בהתאם לצורך והעניין יו"ר פורום יישובי קו העימות או נציג מטעמו וכן נציגי רשויות ההחלטה. בהיעדרו של מנכ"ל משרד רה"מ או מי מטעמו כראש הצוות, ישמש מנכ"ל משרד האוצר כממלא מקום ראש הצוות או מי מטעמו.

3. מטה היישום ועבודת הממשלה

א. כאמור בסעיף א' לעיל, יוקם מטה יישום במשרד ראש הממשלה, שתפקידו יהיה לערוך פיקוח ובקרה על יישום התכנית למענים בטווח המיידי והקרוב עבור האיזור המאויס, לגבש וליישם את המתווה בהתאם לאמור בסעיף ט' לעיל, וכן לפעול בהתאם ולשם יישום המלצות דו"ח לשיקום ארוך טווח בהתאם להחלטה 1710. מטה היישום יהיה אחראי על תכלול עבודת הממשלה ועל אפיון הצרכים בטווח הזמן הבינוני והרחוק, תכנון הפעולות והתקציב, היישום, הסרת החסמים, התיאום הבין-משרדי, והצגת התקדמות הביצוע בפני הממשלה בהתאם לצורך.

ב. מטה היישום יעבוד במשותף ובאופן שוטף עם רשויות ההחלטה, ועם הקהילות והיישובים, ויהווה מוקד ממשלתי אחד. עבור הרשויות והקהילות.

ג. מטה היישום יקיים, בסיוע רשויות ההחלטה, תהליכי שיתוף ציבור לקשר ישיר עם התושבים, יגבש אפשרויות לתקשורת בלתי אמצעית עמו עבור הקהילות, ויפעל תוך אימוץ עבודה רב-מגזרית עם ארגוני חברה אזרחית ופילנתרופיה הפועלים במרחב האמור.

ד. לצורך פעילותו, יוקצה למטה היישום סך של 26.5 מלש"ח לשנת 2024 מתוך הסכומים הקבועים בסעיף יג'1 להחלטה זו.

ה. מטה היישום יציג לוועדת השרים לעניין שיקום ופיתוח הצפון סטטוס בנוגע להתקדמות יישום החלטת הממשלה בשנה הראשונה - אחת ל-3 חודשים, ומהשנה השנייה אחת ל-6 חודשים.

4. עבודת מטה היישום עם משרדי הממשלה:

א. להנחות את משרדי הממשלה השותפים למנות באופן רשמי מוביל/ת יישום משרדי בכפיפות ישירה למנכ"ל, כמוביל עולם התוכן המקצועי במשרד שיעמוד בקשר שוטף עם מטה היישום. תחת מוביל היישום ימונה עובד, שאינו בכיר, שבאחריותו, בין היתר, לרכז, לפעול, לדווח ולהסיר חסמים בתחום פעילות המשרד, בהתאם להנחיות מוביל היישום, בדרך של הטלת תפקיד בהתאם להנחיות נציבות שירות המדינה בנושא כפי שיהיו מעת לעת, לתקופה שתקבע על ידי מטה היישום בתוך תקופה מוגדרת, ולא מעבר לתקופת פעילות המטה. לצורך כך, יוקצה למשרד ראש הממשלה סך של 0.8 מלש"ח בשנת 2024 מהסכומים הקבועים בסעיף יג'1 להחלטה זו.

- ב. מוביל/ת היישום המשרדי יהיה שותף לצוותי עבודה שיקים מטה היישום בתחומים החברתיים, הדיריים, תשתיתיים, כלכליים ותעסוקתיים, בהתאם לשיקול דעת ראש מטה היישום, ויסייע להקמת מוקד ממשלתי אחד, בניהול מטה היישום, ככל שיודרש.
- ג. משרדי הממשלה השותפים בהחלטה זו, יפעלו באופן שוטף עם מטה היישום, וידווחו תוך 30 יום על יישום ההחלטה, ובהמשך ידווחו אחת לרבעון במועד ובאופן שייקבע על ידי מטה היישום, על יישום תכנית העבודה ואבני הדרך, על תפוקה ועל מימוש תקציב, על חסמים או עיכובים בביצוע והסיבות לכך, בכל התחומים תחת אחריותם, ביחס לכל אחת מרשויות ההחלטה ולפי בקשת המטה.
- ד. מטה היישום יתכלל את העבודה הבין-משרדית ויעמוד בקשר קבוע עם רשויות ההחלטה והיישובים שייקבעו כחלק מהמתוות. פעילות המשרדים עם הרשויות והיישובים כאמור תיעשה תוך תיאום ועדכון המטה.
- ה. כל החלטות הממשלה הנוגעות לשיקום הצפון בטווח הזמן המיידי, הקרוב והארוך, יובאו תוך תיאום ועדכון מטה היישום.

י"א. שותפויות רב-מגזריות

1. במסגרת החלטה זו, יוקם צוות לקידום תיאום בהשקעות ותקצוב פעולות של הממשלה, הפילנתרופיה והמגזר העסקי בשיקום הצפון בראשות נציג החשב הכללי במשרד האוצר ובהשתתפות משרד ראש הממשלה, נציגות המגזר העסקי ונציגות פורום הקרנות הפילנתרופיות בישראל. הצוות יעסוק בתאום פעילויות סיוע, שיקום או צמיחה בתחומי הפעולה הבאים – (א) חינוך והשכלה; (ב) חוסן רגשי – נפשי (בריאות ואו רווחה); (ג) קהילה; (ד) תעסוקה, וזאת במטרה לבחון יצירת שיתופי פעולה בהשקעות או בפעולות נדרשות עם החברה האזרחית והעסקית ובהתאם לכל דין. למען חסר ספק, עבודת הצוות לא תמנע מגופי הממשל לפעול במשותף עם הגורמים הרלוונטיים ביחס לתחומי אחריותם.
2. הממשלה רושמת לפניה את כוונתם של המוסדות הלאומיים להעמיד את היכולות, הנכסים, הידע והתשתיות המצויים ברשותן לטובת יישום התוכנית המוצעת ובכלל זה את רשת תומכיה ושותפיה מכלל הקהילות היהודיות ברחבי העולם.
3. ממשלת ישראל רואה חשיבות רבה בפעילות החברה האזרחית בחיזוק החוסן הקהילתי והחברתי במדינה בכלל וביישובים המאוימים בפרט. בהתאם, מנחה הממשלה את משרדי הממשלה והחשב הכללי לבחון את הצרך בהתאמת קריטריונים במבחני תמיכה קיימים או חדשים שיאפשרו הרחבת הזדמנויות עבור ארגוני החברה האזרחית הפועלים באזור המאויים לקחת חלק בחיזוק החוסן הקהילתי והחברתי באזורים הרלוונטיים באופן שוויוני בכפוף לסעיף 3א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985 ולנוהל שר האוצר לתמיכה במוסדות ציבור ובהתאם לכל דין.

י"ב. כללי

1. כלל משרדי הממשלה אשר בידיהם נתונים רלוונטיים להערכת הצורך למענים המפורטים בהחלטה זו לגבי יישובים בצפון אשר לא נכללו בהחלטה 975, יעבירו נתונים אלה למנכ"ל משרד רה"מ, המשמש כראש צוות המנכ"לים לפי סעיף (2) להחלטה זו, תוך 30 יום

- ממועד קבלת החלטה זו. ככל שנתונים/אלה יעלו צורך דומה למתן המענים גם בעניינם של יישובים אלה, יביא משרד רה"מ, בהסכמת משרד האוצר, החלטה מתאימה בפני הממשלה תוך 45 יום ממועד קבלת החלטה זו.
2. יישום התקציבים שהוקצו לפי החלטה זו ייעשה בכפוף לכל דין, ובפרט פעולות מסוג תקצוב, רכש או תמיכות אשר תבוצענה, בין השאר, בהתאם להנחיות החשב הכללי והיועצת המשפטית לממשלה וליתר הכללים הרלוונטיים בנושאים אלו, לרבות בעניין מניעת כפל מימון.
3. צעדים ופעולות שיינקטו במסגרת התוכנית אשר נוגעים לשכר ותנאי העסקה של עובדי מדינה או לעובדים אצל מעסיקים אחרים במגזר הציבורי, ייעשו בתיאום עם הממונה על השכר והסכמי עבודה במשרד האוצר ובאישורו וביחס לעובדי מדינה גם בתיאום עם נציבות שירות המדינה ובאישורה.

י"ג. תקציב

1. בהתאם להוראות חוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985, לצורך מימון החלטה זו, יוקצה סך של 940 מיליון ש"ח בשנת 2024, מתוך מסגרת התקציב שהוקצתה בשנת 2024 למימון ההוצאות הדרושות לצרכים אזרחיים של יישובי הצפון הנובעים במישרין ממלחמת חרבות ברזל, בהתאם לחלוקה המפורטת בסעיפים המפורטים לעיל, וכן מתקציבי המשרדים כמפורט בסעיפים האמורים.
2. ככל שבמהלך יישום ההחלטה זו יימצא כי נדרש לדחות ביצועם של הצעדים הכלולים בה, משרדי הממשלה, בהסכמת מנכ"ל משרד ראש הממשלה וראש מטה היישום עם הקמתו, יהיו רשאים לדחות ביצועם באישור אגף התקציבים במשרד האוצר ובכפוף להליכים הקבועים בחוק יסודות התקציב.
3. לצורך תקצוב המתווה לשיקום ופיתוח בצפון, אשר יגובש בהתאם לסעיף ט(1) לעיל, להנחות את שר האוצר לגבש את מקורות התקצוב הנדרשים ולהביא לאישור הממשלה, בתוך 90 ימים ממועד קבלת החלטה זו, הצעת החלטה בדבר הקצאה של 3 מיליארד ש"ח לשנים 2025-2029 לטובת תקצוב המתווה הרב-שנתי, יחד עם המקורות התקציב למימון ההצעה, והכל בהתאם לסעיפים 40 ו-40א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985. ההקצאה בפועל תהיה בדרך של החלטת הממשלה לאישור המתווה.
- ככל שבמהלך יישום ההחלטה יימצא כי נדרש להסיט תקציב בין סעיפים בהחלטה במהלך שנת תקציב, לצורך מימוש החלטה זו, להסמיק את אגף התקציבים במשרד האוצר בתיאום עם מטה היישום עם הקמתו ועם המנהל הכללי של משרד ראש הממשלה, לבצע את ההתאמות הנדרשות, בכפוף לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985. שיעור ההסטה המצטבר בין סעיף לסעיף לא יעלה על 30% מגובה התקציב שהוקצה לסעיף ממנו מתבצעת ההפחתה או שאליו מתבצעת ההסטה או סכום של 10 מיליון ש"ח, הנמוך מביניהם.

דברי הסבר

הצעת ההחלטה, ככל שעניינה תוכנית צפונה למענים מיידים, נועדה לשם הענקת סיוע, משמעות ותקווה לאזור, ליישובים ולתושבים המתגוררים ביישובים, שנקבע בהחלטת ממשלה מספר 975 מיום 18.10.2024 בעניינם כי "לא ניתן לשמור על שלומה של האוכלוסייה או להבטיח אספקת מוצרים ושירותים בסיסיים עבורה", וזאת "לאור האיום הקיים על האוכלוסייה המצויה בסמוך לגבול הצפוני של מדינת ישראל במסגרת מלחמת חרבות ברזל", נוכח ירי טילים וחזירת גורמים עוינים אל שטח ישראל" (להלן: האזור המאויים/ היישוב המאויים/ האוכלוסייה המאויימת, והכל לפי עניין).

מזה שמונה חודשים, שגרת החיים של תושבי האזור המאויים הופרה ונפגעה בכל תחומי החיים, וגרמה לתופעות בלתי רצויות שיפורטו בהמשך. שגרת החיים החברתית-כלכלית באזור המאויים נפגעה אף היא כתוצאה מהמצב הביטחוני כתוצאה מכך שרוב תושבי האזור אינם מתגוררים בו בשמונת החודשים האחרונים.

כלי הסיוע המפורטים בהצעת ההחלטה יינתנו באמצעות משרדי הממשלה הרלוונטיים והן באמצעות רשויות ההחלטה. כמו כן, במקומות שבהם לא ניתן להעניק את הסיוע ברמת הפרט או היישוב, יינתנו השירותים ברמת הרשות כולה (לדוגמא, שירותי חינוך, בריאות ורווחה). כפועל יוצא מכך, החלטה זו אף מסייעת באופן משני ליישובים שלא פונו ולתושביהם, המשוייכים לרשויות המקומיות שמהם פונו יישובים, שרמת השירותים הבסיסיים והמרחביים שהם מקבלים נפגעה כתוצאה מהעומס שמוטל על רשויות ההחלטה. לצד זאת, הצעת ההחלטה כוללת את הכנת התשתית למתווה רב שנתי לשיקום ולפיתוח הצפון.

רקע כללי

ביום כ"ב בתשרי התשפ"ד (7 באוקטובר 2023) החלה מתקפת טרור רצחנית מרצועת עזה שבמסגרתה חדרו מאות מתבלים ליישובים בדרום הארץ מהיבשה, מהאוויר ומהים וכן התבצע ירי מסיבי של אלפי רקטות לעבר שטח מדינת ישראל.

בהתאם לסקירה של המכון למחקרי ביטחון לאומי, מיד לאחר ההתקפה הרצחנית של החמאס על יישובי הנגב המערבי התגייס חיזבאללה ליצירת הסלמה מקבילה בגבול לבנון. הארגון ירה את יריית הפתיחה ביומה השני של המלחמה ביום 8 באוקטובר ובכך הפר את השקט היחסי ששרר בגזרה.

נוכח האירועים האמורים, הכריז שר הביטחון על מצב מיוחד בעורף בכל שטח המדינה בהתאם לסמכותו לפי סעיף 9(ב) לחוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א-1951. בהמשך לכך התקבלה החלטת ועדת השרים לענייני ביטחון לאומי מספר ב/22 מיום 7.10.2023 בעניין נקיטה בפעולות צבאיות משמעותיות לפי סעיף 40(א) ו-40(א1) לחוק-יסוד: הממשלה (להלן: "מלחמת חרבות ברזל").

נוכח המציאות הביטחונית והאפשרות להתפתחות המערכה גם לגזרה הצפונית, ובשים לב לאיום הקיים על האוכלוסייה המצויה בסמוך לגבול הצפוני של מדינת ישראל נוכח ירי טילים וחזירת גורמים עוינים אל יישובי הצפון, ומשלא ניתן להבטיח את שלומה של האוכלוסייה או להבטיח אספקת מוצרים ושירותים בסיסיים, ובשל צורך מבצעי מיידי, ביום 16.10.2023

¹ מתוך: חרבות ברזל: ההסלמה בין חיזבאללה לצה"ל עדיין מתחת לסף המלחמה אורנה מזרחי 30 באוקטובר, 2023 | גיליון 1775, המכון למחקרי ביטחון לאומי

הנחה שר הביטחון על פינוי האוכלוסייה הנמצאת בטווח של עד 2 ק"מ מהגבול הצפוני של מדינת ישראל בהתאם לתכנית צה"ל "מרחק בטוח צפון". במסגרת זו פונו 28 יישובים. בהמשך לכך, ביום 18.10.2023 התקבלה החלטת ממשלה 975 בעניין "תוכנית פעולה לאומית לביצוע פינוי אוכלוסייה בגזרת הצפון (0-5 ק"מ מהגבול) וקליטתה – מלחמת 'חרבות ברזל'", בה נקבע בין היתר כי האוכלוסייה הנמצאת בטווח של 2 – 5 ק"מ מהגבול הצפוני של מדינת ישראל תפונה בהתאם לתוכנית צה"ל "מרחק בטוח צפון" ולהערכת מצב מבצעית של צה"ל וכן הסמיכה את שר הביטחון, בתיאום עם ראש הממשלה, להורות על עיתוי הפעלת תוכנית הפינוי על פי שיקולים מבצעיים, וזאת "נוכח המציאות הביטחונית והאפשרות להתפתחות המערכה גם לגזרה הצפונית, לא ניתן לשמור על שלומה של האוכלוסייה או להבטיח אספקת מוצרים ושירותים בסיסיים בטווח של 5 ק"מ מגבול הצפון אלא באמצעות פינוי המאורגן של האוכלוסייה, ומכאן הצורך בהחלטה זו." (מדברי ההסבר להחלטה 975).

ביום 20.10.2023 הנחה שר הביטחון, בהמשך להמלצה הביטחונית-מבצעית של צה"ל, על פינוי תושבי העיר קריית שמונה. ביום 22.10.2023 הנחה שר הביטחון, בהמשך להמלצה הביטחונית – מבצעית של צה"ל, על פינוי תושבי המרחב המכונה 2 – 3.5 ק"מ מגבול לבנון. במסגרת זו פונו 14 יישובים.

מן האמור עולה, כי בכל הנוגע לגזרה הצפונית, נכון לעת הזו, החליטה המדינה על פינויים של 42 יישובים והעיר קריית שמונה במרחב המכונה עד 3.5 מגבול לבנון וזאת על בסיס הערכות הביטחונית – מבצעיות של צה"ל.

תקופת הפינוי שבוצע בהמשך להחלטה 975 הוארכה מספר פעמים ונכון לעת הזו היא חלה עד ליום 7.7.2024 – ראו החלטת ממשלה מס' 1006 מיום 29.10.23, החלטת ממשלה מס' 1074 מיום 21.11.2023, החלטת ממשלה מס' 1193 מיום 29.12.2023 והחלטת ממשלה מס' 1478 מיום 29.02.2024.

החלטה 975 מכילה רשימת יישובים הכוללת עיר אחת, 5 מועצות מקומיות, ויישובים מ-5 מועצות אזוריות. בפועל פונתה העיר קריית שמונה, המועצות המקומיות שלומי ומטולה, ויישובים מחמש מועצות אזוריות: מטה אשר, מעלה יוסף, מרום גליל, מבואות חרמון, גליל עליון; לא ניתנה הנחיה לפינוי המועצות המקומיות פסוטה וחורפיש ולמספר יישובים הממוקמים מעבר לקו ה-3.5 ק"מ.

יצוין, כי מסקירה שפרסמה מפקדת פיקוד צפון ביום 09/04/2024, שכותרתה: "הטלת מגבלות על אזרחים בגזרת פצ"ן חרבות ברזל – מתאריך 09/04/2024 – 07/10/2023" (להלן: מסמך פצ"ן), עולה כי ביום 7.10.23 הופעלה מדיניות התגוננות לאוכלוסייה והוטלו מגבלות תנועה לכל אזור קו העימות והגולן, עם הקלות קלות לנחריה וקצרין. מיום 3/10/2023, ניתנו הקלות לחלקים נוספים מהאזור כאמור במספר פעימות, כאשר ביום 6/11/2023, נוצרה קבוצת הייחוס הכוללת את היישובים שפוני כחודש קודם לכן.

נספח א' במסמך פצ"ן, מחלק את יישובי "קו העימות" לארבע קבוצות בהתאם לרמת שימוש צה"ל בשטח היישוב ("מדרג 4 - יישובים מפונים בהם פעילות צבאית בהיקף גבוהה מאוד שכללה לחימה ממשית בתוך שטח היישוב", "מדרג 3 - יישובים בהם הייתה שהיית צה"ל למטרות הגנה ו/או שהייה בהמתנה במרחב קו הגנה שני", "מדרג 2 - יישובים שבסביבתם הייתה נוכחות ופעילות צבאית הכוללת ירי ארט/כיפת ברזל וכדומה", "מדרג 1 - יישובים בהם קיימת שהות כוחות צבא בהיקף קטן ולסירוגין ואשר אינה פוגעת בשגרת היישוב"). כל היישובים שפוני נמצאים בדירוג הגבוה ביותר (4), ובנוסף אליהם נמנים גם היישובים עגיר

(שבהתאם למשל"ט ינאי, מעט תושבים התפנו בפועל), וכברי וכפר בלום הממוקמים בטווח העולה על 5 ק"מ.

השפעות המלחמה על האזור, היישובים והאוכלוסייה המאויימת

היבטים מוניציפאליים

במשך שנים הכינו את עצמן הרשויות המפונות להתפנות והרשויות הקולטות לקלוט את המפונים בהתאם לתכנית "מלון אורחים". בפועל, אושרה תכנית פינני "מרחק בטוח צפון", שהתבססה בין היתר על תכנית "מלון אורחים", ובמסגרתה פונו התושבים למתקני קליטה שונים ברחבי הארץ. במקביל, פונו האוכלוסיות מדרום הארץ (החלטות ממשלה מספר 950,988,978). הפינוי המהיר (תוך פחות משבוע), שלא על בסיס תכנית מוכרת ליישובים למתקני קליטה חדשים, החבירה של משפחות וזכאיות פינני, שבחרו להתפנות לפני אישור הממשלה, למתקני הקליטה של היישוב שלהם, וכמות המפונים שהמדינה הייתה צריכה להתמודד עימה בעת ובעונה אחת, גרמו לפיזור של אוכלוסיית הצפון בכל רחבי הארץ. אמנם נעשה ניסיון לשמר קהילות של יישובים כפריים במתקני קליטה אחד, אך לנוכח האמור לא תמיד צלח הדבר.

בהתאם לנתוני הממ"מ פונו 61,900 תושבים מהצפון. בהתאם לנתוני משל"ט ינאי, בפועל 2 היישובים שפוננו ממ.א מרום גליל, פונו לארבעה בתי מלון בשלוש רשויות מקומיות שונות; תשעת ישובי מעלה יוסף פונו ל-7 מתקני קליטה בארבע רשויות מקומיות שונות; ששת יישובי מבואות חרמון פונו ל-17 מתקני קליטה בתשע רשויות מקומיות; שמונת יישובי מטה אשר פונו ל-22 מתקני קליטה ב-15 רשויות מקומיות; 14 יישובי גליל עליון פונו ל-32 מתקני קליטה ב-16 רשויות מקומיות; תושבי מטולה פוזרו בין 7 בתי מלון בארבע רשויות מקומיות, תושבי שלומי פוזרו בין 33 מתקני קליטה ב-11 רשויות מקומיות ותושבי קריית שמונה פוזרו בין 201 מתקני קליטה הממוקמים ב-36 רשויות שונות.

הפיזור הרחב של מפוני הצפון במאות מתקני קליטה הממוקמים בעשרות רשויות מקומיות בכל רחבי המדינה, יצרו מצב שבו הרשות המקומית, שעד כה העניקה שירותים מרוכזים לכל תושביה, נאלצת לנסות להעניק את השירותים בפריסה ארצית, תוך ממשקים עם מאות מתקני קליטה ועשרות רשויות קולטות. זאת ועוד, במקרים רבים מתקני הקליטה מאחסנים בעת אחת מספר קהילות ממספר יישובים בדרום והצפון, דבר המקשה עוד יותר על הענקת השירותים.

כמו כן, במקביל מועצות אזוריות שמחן פונו יישובים נאלצות להמשיך להעניק שירותים מוניציפאליים לתושבי המועצה שלא פונו.

אירועי המלחמה חייבו את הרשויות המקומיות באזור המאויים להתאים בן לילה את דרכי פעולתן למצב החדש והכאוטי שנוצר כשאלפי בתי אב מפונים מבתיהם למאות מוקדי פינני שונים, וכל מערך השירותים המוניציפאליים צריך לתפקד בצורה חדשה, מותאמת למצב החדש שנוצר. רשויות אלו חוו את האירוע הכאוטי ביותר שחווה שלטון מקומי במדינת ישראל בעשורים האחרונים. הרשויות נאלצו להתאים את עצמן ולהעניק שירותים בפריסה גיאוגרפית רחבה לאוכלוסייה מפונה ולאוכלוסייה שלא פונתה, בהיקפים עצומים ובכל תחומי החיים, תוך פריסת כוח האדם המקומי לעשרות מוקדים, עבודה רציפה ומתן מענה לאתגרים חדשים. כל אלו הובילו לשחיקה מוגברת בקרב עובדי הרשויות המפונות, כאשר חלק מהרשויות אלו נותנות שירותים ליישובים שלא פונו, לצד מתן מענה לאוכלוסייה המפונה.

כמו כן, תפקודם של היישובים המאויימים שלא פונו נפגע אף הוא ונדרשה התאמה בן לילה של דרכי פעולתם למצב החדש הן בהיערכות והם בקיום שגרת חיים חירומית תחת האיום הביטחוני שמאלצים אותם לבצע התאמות ושינויים בנושאים שונים כגון: היערכות ביטחונית ביישוב, מיגון מוסדות ציבור, הפעלה בחירום של מערכות החינוך ושירותים מוניציפאליים נוספים.

קהילה

הניסיון הישראלי והעולמי מלמד כי לקהילה השפעה קריטית על התמודדות עם מצבי חירום ולחוסן קהילתי השפעה משמעותית על חוסן הפרט והמשפחה² ובמיוחד לילדים ולמשפחות. תמיכה רגשית ועזרה מעשית מצד חברי קהילה מהווה גורם עמידות מרכזי עבור משפחות ילדים ובני נוער בתקופות של לחימה, אי וודאות ופינוי³. אירועי ה-7.10, המלחמה המתמשכת, היקף הפגיעה באזור, הפינוי הנרחב, והניתוק הכפוי מהמרחב הפיזי סביבו נבנתה הקהילה פגעו באופן משמעותי במבנים הקהילתיים ובחוסן הקהילתי בתוך היישובים.

ע"פ נתוני משל"ט ינאי:

נובמבר 2023	אחוז שוהים במתקני קליטה	אחוז שוהים באכלוס עצמי
0-2	60.6	39.4
ק"ש	65.5	34.5
2-3.5	49.5	50.5

מאי 2024	אחוז שוהים במתקני קליטה	אחוז שוהים באכלוס עצמי
0-2	32.5	67.4
ק"ש	48.8	51.1
2-3.5	28.6	71.3

נכון ליום 2.5.24, רק 35% ממפוני הצפון שוהים במתקני קליטה, ו-65% שוהים בפתרונות אכלוס עצמאי.

מהמעבר של המפונים ממתקן הקליטה, בו רוב הקהילה שהתה יחד, לפתרונות דיור עצמאי ניתן ללמוד על התפוררות והתבדרות הקהילות. לתופעה זו השפעה שלילית על החוסן היישובי, תחושת השייכות, התקווה והרצון לחזור ליישוב המפונה לאחר המלחמה.

הפינוי והתמשכות שהייה מחוץ לבית ללא צפי חזרה, העצימו את חוויית התלישות ופגעו ברציפות התפקודית של הפרט, משפחה, קהילה, ויישוב שפונה. כמו כן, המשך קיום שגרת חיים תחת איום מתמשך של היישובים המאויימים שלא פונו נפגע אף הוא ברמת הפרט, משפחה, קהילה ויישוב. אתגר זה מחייב היערכות ברמת כל יישוב ויישוב מהיישובים המאויימים בהתאמה בשילוב עבודה קהילתית נרחבת על מנת לאפשר חזרה מיטיבה לשגרת חיים שקטה ותהליך בנייה משקם של כלל הקהילות.

ילדים ונוער

² בן יוסף, 2010; שוגרמן וסנדר, 2011

³ המרכז הישראלי להתמכרויות, מרכז מיטיב-אוניברסיטת רייכמן-פרופ' ענת שושני מרץ 2024

במחקר של מכון ברוקדייל⁴, בנושא השפעות מלחמת "חרבות ברזל" על ילדים ובני נוער בישראל, מצויין כי בני נוער נחשבים לקבוצת גיל הפגיעה לטראומה במצבי אסון שעלולים להעצים את משבר גיל ההתבגרות ולהתבטא בהתנהגות אגרסיבית, דיכאוןית, לפגוע בהיבטים לימודיים ובכלל זה רכישת מיומנויות וכישורים לאור המלחמה. יתרה מזאת עולה מהמחקר כי מידת הקרבה לאירוע מהווה גורם משפיע על הפגיעות של ילדים ונוער, וככל שיש קרבה לאירוע או לחשיפה אליו, הסבירות לפיתוח סימפטומים של פוסט טראומה גבוהה יותר. עוד נמצא כי בקרב בני נוער הדבר נמצא כגורם מכריע בעוצמת הלחץ והחרדה. כך שבני הנוער מהאיזורים המאוימים, שנחשפו לאסון במידה רבה יותר, עשויים לגלות תגובות לחץ חזקות יותר ובתחומי חיים רבים יותר. עוד הצביע המחקר על כך שילדים ובני נוער מאיזורי העימות שפגשו מבתייהם, מפוזרים לעתים ביישובים ובתי מלון שונים ובכך מצאו עצמם מנותקים לחלוטין מהסביבה החברתית שלהם. כך שמלבד היותם במעגל פגיעה ישיר של המלחמה, הם גם סובלים מהעדר אפשרות להיתמך במעגלים החברתיים שלהם, לחלוק את הקשיים ולפרק מתחים ודאגות כדי להעצים את החוסן הרגשי שלהם. נמצא כי בני הנוער ששוהים בבתי המלון מתקשים להתפנות מנטלית ללימודים ומתקשים לשמור על שגרה וסדר יום. רבים מהם מתגוררים בצפיפות עם בני המשפחה בחדר קטן וללא פרטיות. יותר מכך, עולה גם ממחקרים שנעשו אחרי אירועים בטחוניים קודמים שונים כדוגמת דוח המחקר על תגובות רגשיות והתנהגותיות לאחר מלחמת צוק איתן של ילדים שפורסם על ידי משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים⁵, ומציג ש- 28.4% מקרב התלמידים מתקשים ללמוד לאחר החשיפה לאירועי מלחמה, וכן במסקנות מדוייך לעיריית נהריה שנעשה על ידי האוניברסיטה העברית והמרכז הישראלי לטיפול בפסיכו-טראומה המנתח את השפעת מלחמת לבנון השנייה על תלמידים המדגיש את חשיבות ההכשרה והתמיכה המקצועית בצוותי החינוך וחיזוק המערכות העירוניות כדי לתמוך בתלמידים⁶.

תחום הבריאות

תחום הבריאות הוא אחד מהמאפשרים המרכזיים לקיום חיים ולמתן מענים באירועי חירום. חיזוק ואבטחת רציפות שירותי הרפואה והחוסן כמו גם, קידום זמינות ונגישות המענים בתחום הבריאות, בריאות הנפש והחוסן היא חיונית על מנת לתת מענה לצורכי הבריאות של תושבי ההחלטה אשר חלקם התעצמו גם לאור המצב הביטחוני השורר בצפון וגם לאור הפינוי הממושך.

בהתאם לנתוני משרד הבריאות, בתחומי בריאות הנפש אנו עדים לעלייה של כ-פי 4 בצריכת טיפולים נפשיים במסגרת מרכזי החוסן גליל מערבי ומזרחי ונכון להיום קיימת המתנה ממוצעת של 14 ימים לקבלת טיפול.

מאוקטובר 2023 ועד ליום 12.5.24, פנו אל מרכזי החוסן בגליל 4,281 פונים. 250 מטפלים נפרסו במעל ל 40 מוקדים, העניקו 7,468 שעות טיפול פרטני, ו- 7,155 שעות טיפול קבוצתי. יצויין כי מרכזי החוסן בצפון הוקמו לפני כשלוש שנים ועד לאוקטובר 2023, לא העניקו טיפולים.

בדומה למגמת העלייה בביקוש לשירותי רפואת הנפש והחוסן, משרד הבריאות צופה גם לעלייה בשיעורי התחלואה האקוטית והכרונית כפי המתואר בספרות הרפואית הגדושה

⁴ ("השפעות מלחמת חרבות ברזל על ילדים ובני נוער", מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל, ינואר 2024)

⁵ "תגובות רגשיות והתנהגותיות לאחרי מלחמת צוק איתן של ילדים, משפחות ומנחות באומנה", משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים עם ג'וינט ישראל אשלים, יוני 2017

⁶ The influence of the Second Lebanon-Israeli War on Israeli students in urban school setting: Finding from the Nahariya district-wide screening process, January 2012

במחקרים מדעיים המצביעים על הקשר בין שינוי או ערעור במצב נפשי היכול להתבטא בדחק (סטרס), פוסט טראומה וכאון, לבין עלייה בשיעורי התחלואה הגופנית, וזאת עקב ההשפעה השלילית על המערכת החיסונית, המערכת הקרדיווסקולריות (מערכת הלב וכלי הדם), מערכת העיכול, המוח המערכת נוירולוגית והמערכת האנדוקרינית⁷.

בתחום רפואה מונעת וקידום בריאות, אירועי 7/10 והשהייה הארוכה במלונות ומחוץ לבית הובילו להתנהגויות סיכוניות⁸ ולשיבוש באורחות חיים שאף העצימו הרגלים לא בריאים, תזונה לקויה ויושבנות (מיעוט בפעילות גופנית), כפי שמשקף גם בספרות המחקרית אשר מתארת כי מצבי טראומה עשויים להשפיע באופן ניכר על דפוסי האכילה כוללים חוסר תאבון, אכילה רגשית, התמכרות למזון מעובד, אכילה מופרעת והפרעות אכילה קליניות כמו אכילה כפייתית, בולימיה או אנורקסיה⁹.

בנוסף, בתחום התפתחות הילד על פי מחקרים רבים "במצבי טראומה, התפתחות הילד נפגעת במספר דרכים - השפעה ישירה על התפתחות המוח, פגיעה ביכולת הוויסות העצמי, פגיעה בהתקשרות ופגיעה ביכולת הילד לחקור וללמוד את העולם סביבו שהינה הכרחית לפיתוח יכולותיו. ילדים יחוו עיכוב בהתפתחות בשנות הילדות המוקדמות, והעיכוב יגבר במצבים של חשיפה כרונית¹⁰. ילדים שחווים או נחשפים לאירועים טראומטיים במצבי מלחמה וטרור, כולל עקירה ממקום המגורים הקבוע, היעדר מבנה חינוכי ושינויים דרסטיים בשגרת היומיום ובערכי הקהילה, הם פגיעים במיוחד ועלולים לפתח תגובות דחק טראומטיות ונסיגה התפתחותית בתחומים כגון שפה, אכילה, שינה, גמילה, בעיות התנהגות ופגיעות קוגניטיביות. לכל אלו, השפעה על יחסים חברתיים, תפקוד בבית הספר ובהמשך הצלחה בשוק¹¹.

על פי ניתוחים ונתונים של המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסיית נפגעי פעולות האיבה בעקבות מלחמת חרבות ברזל מכילה כ-30 אחוז אנשים המתמודדים עם נכות נפשית בגובה של 40 אחוז. בקרב אוכלוסיית המתמודדים עם מוגבלות נפשית ישנם מאפיינים מגוונים שניתן לסווג לשתי אוכלוסיות:

1. אנשים שהיו מוכרים למערכת והתמודדו עם מגבלה טרם המלחמה שלא מיצו את זכויותיהם בסל שיקום

2. אנשים שכתוצאה מהאירוע נקלעו למשבר נפשי עמוק שמזכה אותם בנכות נפשית זמנית. שתי אוכלוסיות אלו נדרשות להתערבויות בכל תחומי החיים עם מומחיות בשיקום בריאות הנפש, לרבות תחום התעסוקה על מנת לחזור למעגל החיים ולא להכנס למעגל הכרוניות.

תחום הרווחה

נוכח צרכי האוכלוסייה בעקבות הפגיעה והטראומה ועד לעת הזו, ובהתאם לחוות דעת משרד הרווחה, שיעור הפניות למחלקות לשירותים חברתיים שברשויות המקומיות עלה באופן משמעותי, לשם קבלת סיוע פסיכוסוציאלי ברמת הפרט והמשפחה. צרכים אלה כוללים, בין היתר, סיוע בתהליכי מיצוי זכויות, סיוע לאנשים עם מוגבלויות, סיוע לאוכלוסיות אשר חוו

⁷ Yaribeygi et al. (2017) The impact of stress on body function: A review נדלה בתאריך 8.4.24 מתוך: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28900385/>

American Psychological Association (2024) נדלה בתאריך 8.4.24 מתוך: <https://www.apa.org/>

⁸ נוער בסיכום בצל מלחמת חרבות ברזל, על"ם (2024)

Roel et.al. (2021) Inpatients experiences about the impact of traumatic stress on eating behaviors: an exploratory focus group study <https://jeatdisord.biomedcentral.com/articles/10.1186/s40337-021-00480-y>

Hall, 2022¹⁰

Hall, 2022; Fairbank & Fairbank, 2009; Joshi & O'donnell, 2003; Wolmer et al., 2011;¹¹ 2016

פגיעה כלכלית ופגיעה ביכולת ההשתכרות, טיפול באוכלוסיות נוער וצעירים על רצף הסיכון, מענים לסוגיות של שייכות ושל פנאי בקרב אזרחים ותיקים, טיפול וסיוע במשברים משפחתיים וזוגיים אשר היקפם עלה משמעותית בגין אירועי ה-7.10 ומלחמת חרבות ברזל, וחוסר הוודאות לגבי השיבה הביתה, קידום ופיתוח מענים ממוקדי מוגנות לקבוצות אוכלוסייה ייחודיות שסיכון הפגיעה בהן עלה משמעותית ועוד. לצד הצרכים ברמת הפרט והמשפחה נוצרו צרכים משמעותיים ברמה קהילתית בקרב הישובים בדרגות עצימות שונות. הפינוי ומשך השהיה מחוץ לישובים ואי הידיעה על מועד החזרה הביתה העצימו את תוויית העקירות, העדר רציפות תפקודית, ערעור ופירוק המבנים החברתיים והחוסן הקהילתי, מציאות הדורשת התייחסות מעמיקה, קידום תהליכים להעצמת הקהילות השונות על מאפייניהן וצרכיהן הייחודיים וחיזוק החוסן הקהילתי על חלקיו.

האוכלוסייה חוותה את האירוע והפינוי כטראומטי. חוויות אלו, בנוסף לשהות הארוכה של האוכלוסייה בבתי מלון ובדיור זמני, צפוי שיביאו לעלייה משמעותית לצורך בטיפול בחוסן האישי, המשפחתי והקהילתי, עליה בקשיים במערכות היחסים במשפחה, קשיים בסמכות ההורית וסוגיות אחרות של יחסי הורים-ילדים. כמו כן קיים חשש לעליה בפגיעות ילדים ובני נוער בשל בהיעדר מוגנות ויש צורך באיתור ובטיפול בשל מצבי סיכון, כולל פגיעות מיניות, ניצול והזנחה. הניתוק ממקורות ההכנסה מביא לעלייה בבקשות לצרכים חומריים וכלכליים ומגביר את התמודדות עם מצבי עוני. אזרחים ותיקים נמצאים בסיכון להתדרדרות במצבם התפקודי, הרגשי והקוגניטיבי בשל אובדן השייכות לקהילותיהם ואובדן התמיכה, ובעיקר בשל צמצום בפעילות בשל שהייה ממושכת בבתי מלון. האוכלוסייה חווה תלישות, חוסר וודאות ואובדן עוגנים משפיעים על כל מעגלי החיים בכל קבוצות הגיל. כל אלה יביאו לצורך גובר של התערבויות סוציאליות לאיתור האוכלוסייה שמפוזרת על פני הארץ, הנגשת שירותים עברה, סיוע בצמצום תהליכי התדרדרות ומצבי סיכון וסיוע בשיקום חייהם של פרטים ומשפחות.

תחום התעסוקה

המצב הביטחוני ושיבוש שגרת החיים בא לידי ביטוי גם במצב התעסוקתי של האוכלוסייה המאויימת.

ע"פ נתוני הביטוח הלאומי, כמות מקבלי דמי האבטלה או חלף דמי בין ינואר עד אפריל 2024, זינק פי 8.76, בהשוואה לתקופה המקבילה לה בשנת 2023. בכדי לסבר את האוזן מדובר על כ-10% מכלל התושבים ביישובים 0-5 ק"מ שהינם בגילאי העבודה.

עסקים, כלכלה ותעשייה

האוכלוסייה מהצפון שפונתה השאירה מאחוריה חבל ארץ שלם שאינו מתפקד כפי שתפקד לפני ה-7.10, גם בגלל המצב הביטחוני וגם נוכח התושבים שפנו ממנו.

בהתאם לנתוני מחלקת המחקר של התאחדות התעשיינים, כ-20% מהמועסקים ביישובים שפנו בצפון מועסקים בענף התעשייה. מדובר בשיעור יותר גבוה ביחס למוצא המשקי, שכן שיעור עובדי התעשייה במשק עומד סביב 10%.

מרבית המפעלים באזור המאויים פעילים היום במקומם המקורי. מספר קטן מאוד העתיק את הקווים לאזורים דרומיים יותר. המפעלים סובלים ממחסור משמעותי בכח אדם ופועלים בשגרת החירום בחסר של 15-50% מכח האדם, תלוי מפעל.

חקלאות

היכולת לעבד את השטחים החקלאיים באזור המאויים ולהפיק ממנה תוצרת חקלאית, נפגעה כתוצאה מפינוי החקלאים ומשפחותיהם, ומצמצום כח האדם בחקלאות (שליש מהעובדים

הזרים בחקלאות עזבו את המדינה, וכ- 20,000 עובדים פלסטינים אינם מורשים להיכנס לישראל, וזאת בשטחים שאין מניעה ביטחונית להמשיך לעבד אותם. כמו כן, לא קיימת נגישות לכ- 26.4% מהמטעים הנמצאים בטווח 0-5 ק"מ, וחקלאים שנכנסים לשטחים אלו מסכנים את חייהם.

707 לולי העופות (פטם והטלה) הממוקמים בטווח של 0-5 ק"מ מספקים באופן ישיר פרנסה למספר רב של תושבי האזור ושל רבים נוספים באופן עקיף. עד היום נפגעו כ- 340,000 מטילות מתחילת המלחמה.

היכולת להמשיך לקיים את החקלאות בצפון הינה חיונית גם לכלכלת האזור וגם לתדמית האזור גם ברמה המקומית וגם ברמה האזורית.

המענים שניתנו עד כה לאוכלוסיה המאויימת

בשלב זה כלל משרדי הממשלה פועלים על מנת לתת מענה לצרכים שעלו. כך לדוגמה התקבל החלטות על החלטת ממשלה מס' 998 מיום 26.10.23, שעניינה "הקצאת תקציבים לסיוע חירום לרשויות המקומיות המפונות בגזרת הצפון ולכלל הרשויות המקומיות הנדרשות לסיוע, בהתאם לצורך, בהתמודדות עם מצב החירום". במסגרת החלטה זו נקבע, בין היתר, כי יש להנחות את משרד הפנים להקצות סך של 70 מיליון ₪ לתקציב השוטף של הרשויות המקומיות לצורך סיוע במימון הוצאות החירום שלהן הן נדרשות בעקבות המלחמה, לרבות הצטיידות חיונית כמו כן, במסגרת החלטה זו נקבע כי יש להנחות את משרד הפנים להקצות סך של 35 מל"ש לתקציב השוטף של הרשויות המקומיות בגזרת הצפון שפנו יישובים בתחומן, כולם או חלקן, לצורך סיוע במימון הוצאות החירום שלהן הן נדרשות בעקבות המלחמה ובהתמודדות עם האתגרים העומדים בפניהן נוכח הפינוי כאמור. סכום זה הוגדל במסגרת החלטת ממשלה מס' 1086 מיום 27.11.23, מס' 1173 מיום 24.12.23 ומס' 1506 מיום 10.3.24.

בנוסף, משרד הנגב, הגליל והתוסן הלאומי העניק סיוע תקציבי לרשויות אשר קלטו מפונים בהיקפים גדולים, כמו גם לרשויות מפונות. תקציבים אלו לא יועדו לעלויות המוניציפליות השוטפות המושטות על הרשויות המקומיות, כי אם לצרכים מיידיים וייעודיים, כל רשות בהתאם לצרכיה. כך למשל, ניתן תקצוב עבור פעולות הפגה; הקמת מתחמי פעילויות פנאי עבור התושבים המפונים וילדיהם; הצטיידות ועוד. כמו כן, תוקצבו רשויות סמוכות גדר בגליל לרכישת ציוד ואמצעי חירום.

בהתאם למשלט ינאי, נכון ליום 9.4.24, היו 8,795 מופעים של משרדי ממשלה בבתי מלון ב- 553 בתי מלון.

כמו כן התקבלו ההחלטות הבאות לסיוע:

- הקלות ללקוחות בנקים עד 5 ק"מ מהגבול, הכוללות הקלות בדחיית משכנתאות (דחייה ללא עמלות וריבית), הקלות במתן אשראי עסקי, הקלה בריבית על המינוס, פטור מעמלות. הקלות אלו ניתנו לתושבי הצפון הגרים כחמישה קילומטרים מהגבול ומפונים מביתם. המתווה ללקוחות הבנקים כולל את ההטבות הבאות: דחייה של תשלומי המשכנתא; דחייה בתשלומי הלוואות צרכניות; דחייה בתשלומי הלוואות עסקיות (אשראי עסקי); פטור מריבית על יתרת חובה בחשבונות עו"ש של עסקים - עד לסכום של 30,000 ₪; פטור מריבית על יתרת חובה בחשבונות עו"ש של משקי בית - עד לסכום של 10,000 ₪; פטור מעמלות.

- המתווה ללקוחות חברות כרטיסי האשראי כולל את ההטבות הבאות: דחייה בתשלומי הלוואות צרכניות; דחייה בתשלומי הלוואות עסקיות; פטור מעמלות מסלול מחזוריים לפיצוי על אובדן הכנסה – פיצוי עקיף על מניעת רווח בעקבות הפינוי והלחימה בגבול הצפון. הזכאות למענק משתנה לפי חודשים וניתן לתושבי צפון בקבוצה משתנה לפי חודשים.
- מסלול פיצוי ישיר על נזק (קרן מס רכוש)
- מענקים למפונים שאינם עובדים (מענק סיוע למי שמתחת לגיל 67 ומענק מיוחד למי שמעל) (ביטוח לאומי)
- מענק עידוד תזרה לעבודה (ביטוח לאומי) - זכאות עבור עובד שכיר שמקום מגוריו הקבוע ביישוב מפונה וחוזר לעבוד אצל אותו מעסיק אצלו עבד לפני ה-7.10.23, סכום המענק יהיה 3000 שקלים לחודש עבור חודשים נובמבר עד ינואר ומשם עד יוני המענק יבחן בכל חודש באופן פרטני.
- מענק התארגנות – (החלטה 1110) ליישובי 0-3 ק"מ: המענק הציידות לעונת החורף ולחידוש מלאי מזון שפג תוקפו בעקבות הפינוי. 1000 שקלים עבור כל בן משפחה שהיה גר בבית המפונה ועד 5000 שקלים למשפחה. המענק יתקבל לפי הגשת בקשה לרשות המוסים. המענק אינו מתקזז מפיצויים על הנזק
- מענק ההיערכות לחגים: זכאות למענק למי שמקום מגוריו הקבוע הוא ביישוב מפונה שתאריך פינויו הוא עד ל-7.7.24 ועוד לא שבו לבתייהם. למעט תושבי יישובים שהוגדרו כיישובים שלא קיימת מניעה ביטחונית לשוב אליהם בהחלטות ממשלה 1193 ו-1478. המענק אינו תחליפי לפיצויים ואופן החישוב שלו יהיה 1000 שקלים לאדם ועד 5000 למשפחה

המענים שניתנו עד כה לאזור חבל תקומה

כאמור ביום כ"ב בתשרי התשפ"ד (7 באוקטובר 2023) החלה מתקפת טרור רצחנית מרצועת עזה שבמסגרתה חדרו מאות מחבלים ליישובים בדרום הארץ מהיבשה, מהאוויר ומהים וכן התבצע ירי מסיבי של אלפי רקטות לעבר שטח מדינת ישראל.

נוכח האירועים האמורים, התקבלו גם החלטות ממשלה מספר 950 מיום 12.10.23, והחלטה מספר 988 מיום 23.10.23, שכותרתן "תוכנית פעולה לאומית לביצועי פינוי אוכלוסייה המצויה בסמוך לגבול רצועת עזה וקליטה – "חרבות ברזל" ו"סיוע המדינה לתושבי יישובי הדרום המצויים בטווח של 0 עד 7 ק"מ מגבול רצועת עזה ותושבי העיר שדרות לאור מלחמת חרבות ברזל" ותיקון החלטות ממשלה", אשר קבעו כי יש לפנות את האוכלוסייה בטווח המכונה 0-7 ק"מ לגבול עם רצועת עזה.

הפינוי יצר פיזור של האוכלוסייה בפריסה גיאוגרפית גדולה, ושירותי הרשויות המקומיות המפונות הושבתו או שובשו באופן ניכר וכן כלל הפעילות בחבל. בעקבות הפינוי התערער המרקם הקהילתי, והישובים והרשויות פוזרו בין מוקדים רבים בפיזור גיאוגרפי גדול. ובכך נוספו על הקושי גם מצוקות העקירה מהבית, דאגה לגורל בני משפחה, חברים, מכרים ועצב עמוק על מי ששילמו בחייהם. חטיפתם של מעל מאה חטופים מתושבי החבל, מצב שאין לו אח ורע בתולדות ישראל ובמדינות מערביות, היווה מרכיב נוסף במציאות הקשה שבה מצאו עצמם תושבי החבל. למצב זה נוספו הקשיים שהביאה המציאות המלחמתית – אי ודאות מתמשכת, ערעור מצב התעסוקה, ותנאי לחץ גדולים אישיים ומשפחתיים. כתוצאה מהאמור, מכלול

תחומי החיים סבלו פגיעה חריפה ודורשים הליכי שיקום וריפוי, שמתחילים כעת וצפויים להימשך מספר שנים, וכן יידרשו תהליכי פיתוח של החבל ויישוביו. כמענה לאתגרים הרשומים לעיל ולטובת מתן מענה למכלול תחומי החיים שנפגעו, הוקמה על ידי ממשלת ישראל "מנהלת תקומה" בהחלטת ממשלה מס' 980 מיום 19 באוקטובר 2023 אשר תפקידה להוביל את המאמץ הלאומי לשיקום ופיתוח חבל התקומה באופן מהיר ומיטיבי בטווח הזמן הקצר, הארוך והבינוני.

החלטת הממשלה 1127 מיום 10.12.23 הטילה על מנהלת תקומה לגבש את תכנית החומש לשיקום וצמיחת חבל התקומה. החלטת הממשלה מבקשת לממש את חזון המנהלת על ידי השקעה משולבת שיקום ופיתוח. ראשית בשיקום החבל ובתושביו, ושנית בפיתוח ארוך טווח, תוך דגש על תשתיות מתקדמות ועוגנים משותפים של תעשייה, מסחר, תיירות, חקלאות ואקדמיה ופיתוח מרחבי בחבל. ההחלטה פורטת את כיווני הפעולה ומיקודי המאמץ הנחוצים, תוך התייחסות נפרדת למאמצי השיקום והפיתוח, שמטרתם האחת היא מימוש החזון ליישוב מחודש, שגשוג וצמיחה.

בהחלטת ממשלה מס' 1699 מיום 17.04.24 נכללים כלי סיוע שמטרתם מתן מענים מידיים ושיקום החבל לשנים 2024-2028, וכן תיקון להחלטת ממשלה מספר 462 מיום 20.4.2023 הכולל כלי סיוע לחידוש ולפיתוח חבל התקומה בשנת 2024. סה"כ תוקצבו בהחלטה 14 מיליארד וכן שוריינן סכום של 5 מיליארד לטובת תוכנית פיתוח חברתית - כלכלית.

תכנית 'צפונה' למענים בטווח המיידי והבינוני עבור איזור הצפון

הצעת החלטה זו מעניקה סיוע, ושואפת לייצר משמעות ותקווה לאזור המאוים, ליישובים המאווימים, ולאוכלוסייה המאווימת, בטווח המיידי והבינוני ומטרתיה כוללות בין היתר:

- העלאת הודאות והבהירות עבור הרשויות והקהילות בצפון, תוך יצירת מוקד ברור לקשר עם הציבור
- סיוע לשמירה ואיחוד קהילות המקור והתקרבות צפונה, תוך שמירה על החוסן והשלמות ברמת הפרט, המשפחה והקהילה
- סיוע בשמירה על רציפות תפקודית ושימור הפעילות התעסוקתית, העסקית והמחקרית.
- הגברת הבטחון וחיזוק רשויות ההחלטה לרבות שימור ושיפור החוסן הארגוני והרשותי, הפעולות ורציפות השירותים המוניציפליים.

כלי הסיוע בהחלטה זו יינתנו באופן הוליסטי למושאי ההחלטה הן באמצעות משרדי הממשלה הרלוונטים והן באמצעות רשויות ההחלטה. כמו כן, במקומות בהם לא ניתן להעניק את הסיוע ברמת הפרט או היישוב, יינתנו השירותים ברמת הרשות כולה (לדוגמא, שירותי חינוך, בריאות ורווחה). כפועל יוצא מכך, החלטה זו מסייעת באופן משני גם ליישובים שלא פונו, המשוייכים למועצות אזוריות מהם פונו יישובים, שרמת השירותים הבסיסיים והמרחביים שהם מקבלים נפגעה. כמו כן, במסגרת האזור המאויים כלולים יישובים כפריים במועצות האזוריות וכן רשויות עירוניות. חלק מרכיבי התוכנית מותאמים ליישובים במועצות האזוריות בלבד או לרשויות עירוניות בלבד, על פי העניין ועל פי השיקולים המקצועיים הרלוונטיים.

המענים למושאי החלטה זו מחולקים לשלושה אשכולות פעילות עיקריים:

אשכול חברה, קהילה ופרט: אחת מהמטרות העיקריות של אשכול זה הוא לבצע פעולות שיביאו לאיחוד קהילות וקירובם צפונה. לצורך כך, יוקמו ויאוגדו שירותים ומענים שונים באזורים מוגדרים בהם ינתנו בין היתר כלי חינוך ורציפות חינוכית, שירותי רווחה ובטחון קהילתי, בריאות, חוסן לפרט ולקהילה, ליווי כלכלי ומיצוי זכויות, כפי שיפורטו בהמשך. יצירת אגד שירותים, עשוי לשכנע את מפוני הצפון להעתיק את מגוריהם הזמניים לקרבת האגד וכך לחזק את הקהילות של הישובים ולהקל על רשויות ההחלטה בהענקת שירותים מוניציפאליים.

אשכול כלכלה ותעסוקה: כלי הסיוע באשכול זה נועדו (1) להבטיח ולחזק את הפעילות העסקית באזור המאויים (2) לשמר ולתמרץ המשך פעילות אקדמית, מחקר ומו"פ (3) לשמר את פריון העבודה ושיעור המועסקים בקרב האוכלוסייה המאויימת שפונתה, והכל כפי שיפורט בהמשך.

אשכול ביטחון, מיגון ורציפות תפקודית: כדי להמשיך ולקיים את שגרת החירום והמלחמה באזור המאויים וביושבים המאויימים, באשכול זה נכללים כלי סיוע מתחום המיגון, שמירה על הביטחון על כל היבטיו, והבטחת המשך פעילות שירותי בריאות חיוניים, והכל כפי שיפורט בהמשך.

להחלטה נוספו מנגנוני יישום ובקרה הכוללים בין היתר ועדת שרים לענייני שיקום ופיתוח הצפון, צוות מנכ"לים והקמה של מטה היישום לתכנית, שתפקידו יהיה יישום החלטה זו והובלת המאמץ הלאומי לשיקום ופיתוח אזור הצפון באופן מהיר ומיטיבי בטווח הזמן הקצר, הבינוני והארוך, כפי שיפורט בהמשך. כמו כן, נכלל בהחלטה זו מתווה לשותפויות רב-מגזריות.

אשכול חברה, פרט וקהילה

מענים חינוכיים

מצב החירום המתמשך בצפונה של מדינת ישראל והחלטת הממשלה על פינוי תושבים מרשויות ההחלטה נתנו את אותותיהם במערכת החינוך, תלמידה וצוותי החינוך שלה והציבו בפני מערכת החינוך בצפון שורת אתגרים שחייבו שינוי בניהול המערך החינוכי במרחב הצפון בכללותו.

בגינו של מצב החירום נפגעה שגרת הלמידה באופן משמעותי ובד בבד נפגעו חוסנם ושלומותם של התלמידים וצוותי החינוך. חלק ממוסדות החינוך העתיקו את מקומם לאזורים עורפיים יותר, חלק אחר נאלץ להתפצל ולהיקלט במספר מוקדי למידה ביישובי המגורים הנוכחים. התלמידים והצוותים נאלצו להיקלט במוסדות חינוך ארעיים או בבתי ספר חדשים במקום מגוריהם החדש, להתנתק מחבריהם, מוריהם ומסביבתם החינוכית המוכרת והבטוחה, דבר שפגע בחוסנם ובתפקודם הלימודי והחברתי. המלחמה, אירועי הבטחון, תחושת הניתוק והפינוי, המתח הובילו לפגיעה ברובד הרגשי, החברתי, הפדגוגי והקהילתי. הפינוי גרם לפירוקן של קהילות רבות והתלמידים המהווים חלק מהקהילה ומעתידה חוו וחווים את תוצאות הפגיעה במרקם החיים החברתי-קהילתי שהיה ואינו.

השינויים שתוארו לעיל גרמו לפגיעה משמעותית במספר היבטים השזורים זה בזה:

- **פגיעה בחוסן** - פגיעה משמעותית בהיבטים רגשיים הנוגעים לחוסנם ושלומותם של התלמידים והצוותים, דבר שיש לו השלכות התנהגותיות וכן עלייה במצבי סיכון ונשירה.

- **פגיעה ברצף תפקודי, לימודי וחברתי-** פגיעה משמעותית בשגרת הלמידה, בהעמקה ובהבנייה של כישורים וקשרים חברתיים שמובילים להגדלת הפערים בהקניית מיומנויות בסיס, כגון קריאה וכתביה בגיל הרך, הבניית כישורים מתמטיים, רכישת שפה ועד לפגיעה משמעותית במוכנות התלמידים לבחינות הבגרות וכתוצאה ישירה מכך, בהישגיהם. הפגיעה ברצף החברתי הובילה ומובילה לתחושת ניתוק, עצב ולעיתים אף ניכור.
  - **פגיעה בקהילות-** הקהילות שהיוו מקורות ניקה חברתיים, ערכיים והיו עוגן של שייכות וסולידריות התפנו והתפזרו למוקדים שונים. תלמידים ובוגרים איבדו את תחושת השייכות והקהילתיות ונאלצו להיטמע ביישובי המגורים הנוכחיים. לפגיעה במרקם הקהילתי השלכות משמעותיות על התיפקוד הלימודי והחברתי.
  - **פגיעה בצמיחה-** מצב החירום והמלחמה גרמו לפגיעה ולעצירת יוזמות רבות ושיתופי פעולה שנרקמו בין מערכת החינוך למוקדים איזוריים, בניהם האקדמיה ומרכזי התעשייה. מהלכים מקדמי מצויינות וחדשנות הוקפאו ומתוך שכך נפגעה צמיחת הישגים בתחומי מצויינות, חדשנות, טכנולוגיה מתקדמת ותכניות שילוב אקדמיה בתיכון.
- לפיכך מבקשת מערכת החינוך ליישם תכנית הוליסטית המשלבת היבטים לימודיים, רגשיים-טיפוליים וחברתיים, הן בחינוך הפורמאלי והן בחינוך הבלתי פורמאלי.
- מענים אלו ייתמכו גם על-ידי יישום טכנולוגיות המשפרות את שלומות התלמידים, שנפגעה במצב החירום כגון: אפליקציות בינה מלאכותית המספקות עזרה ראשונה נפשית למורים ותלמידים במצבי חירום, משחקי מחשב לפיתוח חוסן נפשי ומיומנויות SEL ותשתית דיגיטלית לניהול קבוצות תמיכה חברתיות מרחוק. הטכנולוגיות הדיגיטליות מספקות מענה למאפייני הלמידה בחירום באמצעות שיפור איכות הלמידה האישית והקבוצתית מרחוק, תמיכה בלמידה המותאמת אישית לצרכים הייחודיים של כל תלמיד ותלמידה, תמיכה בהכנה לבגרות מרחוק ועוד.
- בנוסף למענים שתוארו לעיל מבקש המשרד לקדם חדשנות ומצויינות חינוכית התומכות בהתנהלות מערכת החינוך המוסדית והרשותית המבוססת בשגרת חירום. זאת באמצעות סיוע למוסדות חינוך ולרשויות ליישם חדשנות כדי להתמודד עם אתגרי המציאות המורכבת והמשתנה בזמן חירום. ברמה הרשותית מבקש המשרד לספק סיוע לרשויות לייצר מרחב חינוכי רשותי הממצה באופן מרבי את המשאבים וההזדמנויות שלו לתמיכה וקידום מוסדות החינוך, המורים התלמידים וההורים שבאחריותו באמצעות תהליכים חדשניים המסייעים בהתנהלות מוסדות חינוך ורשויות במצבי חירום.
- תכנית זו בכללותה נרקמה שכס אל שכס עם רשויות ההחלטה, צוותי חינוך, אוכלוסיית המפונים על תלמידה ונשענה על מיפוי, איתור צרכים ועל תפיסה שלמה של שיקום, ריפוי, צמיחה והתחדשות. לפיכך מורכבת התכנית החינוכית מרכיבים הנוגעים לכל אחד מההיבטים: חוסן, לווי ומתן כלים פדגוגיים ורגשיים לצוותי החינוך, טיפול בילדים ונוער בסיכון ובתלמידים שוני צרכים (עולים חדשים, חינוך מיוחד, מחוננים ומצטיינים), צמצום פערים לימודיים, קידום חדשנות, יזמות ושילוב טכנולוגיה מתקדמת ואקדמיזציה. כל אלו ועוד יסייעו לתושבי האזור המאויים בכלל ולמערכת החינוך בפרט לשקם ולקדם את התלמידים בו, להצמיח התחלות חדשות ולהמשיך יוזמות מהמקום בו נעצרו ולייצר קרקע בטוחה לקהילות השבות לתלמידים ולצוותי החינוך לקראת צמיחה ועתיד מבטיח.

עיבוי התכניות והשירותים החברתיים:

הפינוי הממושך של יישובי גבול הצפון עם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" מביא למשבר ארוך ומתמשך בקרב אוכלוסיית האזור המאויס שחוזה חוסר וודאות, תלישות והיעדר בטחון. פינוי התושבים מביתם התבצע באופן מהיר ללא היערכות מקדימה, תחת איום למתקפת חיזבאללה, בדומה למתקפה שהייתה בדרום.

האוכלוסייה חוותה את האירוע והפינוי כטראומטי עם חשש ואיום קיומי על חייהם. חוויות אלו, בנוסף לשנות הארוכה של האוכלוסייה בבתי מלון ודיור זמני, צפוי שיביא לעלייה משמעותית לצורך בטיפול בחוסן האיש, המשפחתי והקהילתי, עליה בקשיים במערכות היחסים במשפחה, קשיים בסמכות ההורית וסוגיות של יחסי הורים-ילדים. כמו כן קיים חשש לעליה בפגיעות ילדים ובני נוער בשל בהיעדר מוגנות וצורך באיתור וטיפול בשל מצבי סיכון, כולל פגיעות מיניות, ניצול והזנחה. הניתוק ממקורות ההכנסה מביא לעלייה בבקשות לצרכים חומריים וכלכליים ומגביר את התמודדות עם מצבי עוני. אזרחים ותיקים נמצאים בסיכון להתדרדרות במצבם התפקודי, הרגשי והקוגניטיבי בשל אובדן השייכות לקהילותיהם ואובדן התמיכה, ובעיקר בשל צמצום תפקודם בשל שהייה ממושכת בבתי מלון. האוכלוסייה חווה תלישות, חוסר וודאות ואובדן עוגנים משפיעים על כל מעגלי החיים בכל קבוצות הגיל. כל אלה יביאו לצורך גובר של התערבויות סוציאליות לאיתור האוכלוסייה שמפוזרת על פני הארץ, הנגשת שירותי עבודה, סיוע בצמצום תהליכי התדרדרות ומצבי סיכון וסיוע בשיקום חייהם של פרטים ומשפחות.

על מנת להביא לשיפור במדדי חוסן משפחתי, עליה בשלומות רגשית ועליה במסוגלות אישית, תוך צמצום התנהגויות מסכנות ועלייה בתפקוד יומיומי, יש לפעול לשמירה על שלומות אישית ומשפחתית הכוללת מגוון תוכניות לאוכלוסיות מיוחדות: אזרחים ותיקים, צעירים ונוער בסיכון, אנשים עם מוגבלות, נפגעים ונפגעות תקיפה מינית.

הגברת נגישות המחלקות לשירותים חברתיים

לאור הפינוי המתמשך וחוסר הודאות לגבי מועד החזרה ליישובים המאוימים, כשחלק מעובדי הרשויות ביישובים אלה, ובהם גם עובדי המחלקות לשירותים חברתיים עצמם מפונים, יש צורך בהסדרת מבנים בהם תוקמנה מחלקות לשירותים חברתיים עורפיות באזורים בהם יש ריכוז תושבים מפונים גדול, על מנת לאפשר מתן מענים ושירותים. עם התקרבות האוכלוסייה המפונה לקרבת היישובים המאוימים יהיה צורך לתמוך בתושבים שמעתיקים את מגוריהם ממרכז הארץ לצפונה, לדיור זמני נוסף, ולייצר זיקה בינם לבין הרשות ממנה פונו ולמחלקות לשירותים חברתיים ברשות, לחזק את השלומות האישית והמשפחתית, לחזק את קהילות היישובים המאוימים ולהתחיל בבינוי הקהילות והחוסן הקהילתי. לצורך כך נדרשות מחלקות לשירותים חברתיים שהן נגישות וממוקמות על שירותי הרווחה להיות נגישים וממוקמים בקרבת האוכלוסייה המאוימת.

שימור וחיזוק עובדי המחלקות לשירותים חברתיים

לצורך איתור האוכלוסייה, זיהוי צרכיה והתאמת מענה מקצועי מתאים עבודה, יש צורך בתגבור רשויות ההחלטה בכוח אדם מקצועי במחלקות לשירותים חברתיים, של עובדים סוציאליים ושל עובדים מקצועיים אחרים הנדרשים לצורך מתן השירותים ולצורך מתן

תמיכה לעבודת העובדים הסוציאליים. האתגרים הקיימים והעתידיים מחייבים מערכת רווחה משמעותית, מעובה ופרו-אקטיבית המובילה תחליכים משמעותיים ואפקטיביים בקהילה ומגשישה את המענים ככל הניתן לאוכלוסיית היעד.

על רקע המשבר המתמשך בשוק העבודה והקושי בגיוס ושימור עובדים ועל מנת לקדם גיוס כוח אדם איכותי בהקדם ולשמרו, יש הכרח בבניית מערכת לעידוד העובדים הקיימים והחדשים שישולבו במחלקות לשירותים חברתיים הקיימות.

אירוע פינוי הצפון, משכו והיקפו, הנס חסרי תקדים בתולדות מדינת ישראל ומציבים אתגרים רבים בפני המחלקות לשירותים חברתיים ברשויות ההחלטה. הדבר מצריך ליווי מקצועי שוטף ואינטנסיבי, הדרכה ותמיכה שוטפת, על מנת לשמר את העובדים ולסייע במתן מענים במצבים מורכבים לשם כך יש צורך בהסדרת הדרכות קבועות במחלקות לשירותים חברתיים הקיימות.

בטחון קהילתי, מניעה ומוגנות ילדים ונוער

אוכלוסיית המפונים אשר פונתה למספר ישובים ומתקני קליטה ברחבי הארץ מאז אוקטובר 2023, חווים קשיים רבים ומגוונים אשר עשויים להגביר תופעות אנטי-חברתיות ולהגביר הנטייה להתמכרויות. בענין שמירה על מוגנות ילדים ונוער במתקני הקליטה, אף הוקם צוות ממשלתי בהחלטת ועדת המנכ"לים הקבועה לזכויות ילדים ונוער, הפועלת מכח החלטת הממשלה 1652 מיום 19.6.2022 (להלן: "הצוות הממשלתי") אשר גיבש המלצות בנושא. כדי לוודא שמירה על מוגנות ילדים ונוער, ונוער בהתאם להמלצות הצוות הממשלתי, ועל מנת למנוע תופעות אנטי חברתיות, תופעות אלימות, שימוש בסמים וצריכת אלכוהול. המשרד לביטחון לאומי באמצעות הרשות הלאומית לביטחון קהילתי יתגבר את המענים בנושאים הללו בהתאם לתבחינים מקצועיים שיקבע המשרד ובכפוף למדיניות המשרד בנושא.

חיזוק חוסן והעשרה עבור אזרחים ותיקים

בזמן משברי עולה הצורך במתן מענים ייעודיים כדי לחזק את חוסנה של הקהילה ולאפשר לה לצלוח את התקופה הנוכחית. במסגרת הצעת ההחלטה יפעיל המשרד מענים לבניית חוסן אישי, קהילתי וכלכלי, למשל באמצעות הקמת מרכזים להכוונה וצמיחה של אזרחים ותיקים ולקידום תעסוקה של אזרחים ותיקים, תכניות להפגת בדידות, לרבות באמצעות מתנדבים; לביצוע פעולות הפגה למשל באמצעות סיורים באתרי רשות הטבע והגנים וכן ימי לימוד והעשרה עבור אוכלוסיית האזרחים הוותיקים במסגרת כמות אזרחים ותיקים המופעלות בשגררה בבתי ספר.

הכשרות רפואיות ביישובים המאוימים

במצב חירום רפואי, הישרדותו ובריאותו של המטופל תלויים בזמינות המענה הרפואי הראשוני אותו יקבל. זמני ההגעה של צוותי אמבולנסים לאזורי הפריפריה ארוכים ומשליכים על סיכויי ההישרדות ומצבם הבריאותי של המטופלים. בנוסף, שנת 2024 הוגדרה כשנת מלחמה בה אזורי קווי הגבול והתפר נתונים לסיכונים רבים מחד ומאידך קיימת מורכבות במענה המבצעי עבור כוחות החירום כנגזרת מריבוי אירועים, ריבוי זירות, זמן ומרחב, היעדר יכולת תנועה בצירים, הכרת תוואי השטח וזמינות הכוח המקצועי, זאת בהתאם לתרחישי הייחוס השונים.

בשל כך יתקצב משרד הנגב, הגליל הכשרות רפואיות לאזרחים אשר יגשרו על פערי הזמן והמרחב מרגע הזעקת העזרה ועד להגעת צוותי אמבולנס. לאחר ההכשרות, אזרחים אלו יהיו אנשים בעלי ידע רפואי מתקדם אשר יוכלו לפעול במהירות למתן מענה ראשוני לאירוע רפואי חירומי המתקיים בשגרת המלחמה ביישובים המאוימים.

הבטחת פעילות הקריה הטיפולית-שיקומית במבואות חרמון

"הקריה הטיפולית-שיקומית" במועצה האזורית מבואות חרמון הינו מרכז יחיד מסוגו בגליל המזרחי וכן נותן מענה בלעדי לרשויות ההחלטה. במרכז קיים מערך תמיכה רחב הכולל: בריכה טיפולית, בריכת שחייה, חדרי טיפולים, מרכז פיזיותרפיה וחדרי כושר. במסגרתו ניתנים טיפולים אישיים לאנשים עם מוגבלות פיזית המתגוררים בצפון הארץ וכולל ילדים, בני נוער, מבוגרים וחיילי צה"ל.

המרכז פועל במשך כל שעות היום, בשעות הבוקר נותן מענה של מסגרות חינוכיות לילדים וצעירים עם מוגבלות ואף לילדים וצעירים סיעודיים. בשעות הצהריים והערב, נותן מענה לקבוצות ויחידים.

פוטנציאל מקבלי השירות של המרכז גבוה באופן ניכר ממספר מקבלי השירות בפועל. הרחבת מגוון השירותים הניתנים במקום תאפשר לתת מענה לכלל הצרכים הנדרשים על ידי מבקרי המקום ותגדיל את ממספר המשתמשים בשירותי המקום בצורה משמעותית.

מציאות החירום בה אנו נמצאים מדגישה את הצורך המידי בפיתוח והרחבת השירותים שניתנים במרכז השיקומי. למתן מענה דחוף לפצועי מלחמה תושבי האזור שכמותם גדלה משמעותית, וכן הצפי של חזרה של תושבי האזור, שבעת פינוייהם לא קיבלו טיפול הנדרש והביא להידרדרות במצבם, יחייב את המרכז לתת מענה מהיר בקבלת טיפול שיקומי.

לאור צרכים אלו משרד הנגב והגליל מבקש לתמוך בהצטיידות התאמות לצרכי המלחמה ותגבור תד פעמיים של השירותים והכח האדם הניתנים במסגרת השירותים הניתנים במרכז "קריה טיפולית שיקומית". בשל מציאות החירום, המרכז נדרש להרחיב משמעותית ובחקדם המידי את היקף פעילותו, להרחיב את שעות הפעילות, לשדרג מתקנים קיימים, לרכוש מתקנים וציוד נוסף, להעסיק עובדים נוספים ולבצע מגוון עבודות התאמה במקום.

המרכז נמצא בשטחי ציבור השייכים למועצה האזורית מבואות חרמון, הבעלות המלאה והפעלה הינה של המועצה. ככל ובמועד כלשהו, ברשויות ההחלטה, יוקמו מרכזי שיקום נוספים, אזי הממשלה תידרש לתת מענה עבורם.

חיזוק אוכלוסיית הצעירים

חזרת צעירים ליישובים המפונים מהווה תנאי הכרחי לשיקום. הצעירים הם כוח עובד, כוח קהילתי, והבסיס לצמיחה דמוגרפית של הקהילות המקומיות. הצעירים נמצאים כיום בשלב גמיש והם האוכלוסייה הניידת ביותר, כזו שתמצא את מקומה מחדש בקלות הרבה ביותר, בהיעדר תלות בבית ההורים או חובות קשיחים כדוגמת עבודה מבוססת או נכסים. הצעירים עומדים בפני צומת הכרעה קריטי לעתידם ולעתיד האזור באשר להחלטה האם ישבו להתגורר ביישובים אלה ולהוות חלק בלתי נפרד מהקהילות אליהן השתייכו. לצד הריחוק מחברי הקהילה, התארכות תקופת הפינוי מביאה צעירים להתבססות במקומות לימודים, עבודה או מסגרות חינוך לילדים באזורים אחרים בארץ, ואלה מרחיקים את סיכויי החזרה שלהם. מכך עולה צורך דחוף במתן מענים מובחנים לאוכלוסיית צעירי יישובי הצפון המפונים.

חוסן קהילתי במרחב הכפרי

משרד ההתיישבות, באמצעות החטיבה להתיישבות בהסתדרות הציונית, מסייע לאורך שנים בביסוס החברתי והקהילתי של היישובים במרחב הכפרי באזור המאויים במטרה לסייע במשיכת האוכלוסייה אל המרחב, להוביל לצמיחה דמוגרפית של היישובים ולבססם, ועל ידי כך ליצור איתנות יישובית ואזורית.

התמיכה והליווי של תחום החברה והקהילה מבוססים על המשכיות, הכרות רצופה, שיתוף פעולה ומוכנות של מועצות וקהילות במרחב הכפרי באזור המאויים לקידום נושא החברה והקהילה כמרכיב קיומי ראשון במעלה יחד עם החטיבה.

מצב המלחמה המתמשך הוביל לפגיעה בשרדרת ההנהגה של היישובים, שהם התפצלה עם הקהילה בין מיקומים שונים במסגרת פינוי היישובים. תקציב זה בא לסייע להנהגות היישובים הקיימות, ע"י ליווי אנשי מקצוע מהעולם החברתי וקהילתי (מלווים קהילתיים, רכזים ומתכננים קהילתיים ומנהלי קהילה) לליווי רשויות ההחלטה במרחב הכפרי, הן בקהילות הקיימות ביישובים המאוימים והן ביישובי המגורים הנוכחיים.

חוסן קהילתי ברשויות ההחלטה ותכנון קהילתי במרחב העירוני

המלחמה המתמשכת בצפון ופינוי היישובים פגעו באופן משמעותי במבנים הקהילתיים של היישובים המפונים ובאוכלוסייה המאוימת עצמה בשלל מובנים, הן בשל הניתוק הכפוי מהמרחב הפיזי סביבו נבתנה הקהילה ונבנו שלל מרכיבי החיים והן בשל היפרדות הקהילה לפתרונות ביניים שונים. אל המשבר הראשוני התלוו גם הפינוי והתמשכות השהייה מחוץ לבית, שהעצימו את תוויית התלישות ופגעו ברציפות התפקודית. אתגר זה מחייב היערכות במספר רמות על מנת לחזק את החוסן האישי, החברתי, הקהילתי, היישובי והרשויות וזאת בכדי לשמר את חוסנם האישי והקהילתי על שלל ההיבטים של האוכלוסייה בכדי לייצר התמודדות מיטבית עם מצב החירום וזאת מחשיבה על הצורך העתידי בשיקום ופיתוח האוכלוסייה כפרט וכקבוצה. על כן, משרד הנגב והגליל, יסייע בתקצוב באופן ישיר ועקיף בתחום החוסן האישי, החברתי והקהילתי ברשויות ההחלטה ויאפשר בנייה של תכנית מותאמת שתכלול אופציות שונות כגון פיתוח קהילתי, ליווי משפחות, קיום הפוגות, סדנאות ואירועים תומכי חוסן קהילתי, ובמרחב העירוני יתמוך המשרד תמיכה מלאה גם בגיוס רכזי קהילה ביישובים המאוימים העירוניים, לרבות ביישובי המגורים הנוכחיים.

ניידת מיצוי זכויות עבור ציבור האזרחים הוותיקים

הפעלת ניידת מיצוי זכויות שהמשרד יפעיל במסגרת מוקד 8840* לפניות האזרחים הוותיקים כדי לסייע לאזרחים הוותיקים במיצוי זכויותיהם מול הרשויות השונות.

מיצוי זכויות על ידי משרד המשפטים

נוכח אירועי 7.10 אוכלוסיות רבות מוצאות עצמן מתקשות לטפל בנושאים בירוקרטיים ומשפטיים רבים העומדים לפתחן (מיצוי זכויות, דיני עבודה, שכירויות ודיר, תוזים שלא ניתן לקיים ועוד); צרכים אלו – אם לא יטופלו באופן נכון בתחילת הדרך – עשויים להקשות על אותן אוכלוסיות את החזרה לשגרת חייהם. לכן מוצע ליתן לאוכלוסייה המאוימת ביישובים המאוימים הכוונה משפטית ראשונית וסיוע למיצוי זכויות משפטיות במודל של "קו ראשון", באמצעות משרד המשפטים, במהלך שנת 2024. השירות יכלול הכוונה משפטית, מיצוי זכויות משפטיות, פישוט הליכים, עזרה במילוי טפסים וכיו"ב.

איחוד קהילות וקירוב צפונה

לצורך שמירה על חוסן הפרט והקהילה, והפחתת הסיכויים להגירה קבועה מחוץ ליישובים המפונים, נדרש לגבש מתווה לתכניות מגורים בטווח הזמן הקרוב שיסייעו לשמירה על קהילות מאוחדות ככל הניתן, על בסיס קריטריונים שייקבעו, כגון מידת הנזק ליישוב, המאריך את זמן השהייה מחוץ ליישובים המפונים, גודל הקהילה ועוד.

פתרונות דיור:

בהתאם, הוגדרו 30 יום, על מנת לאפשר התארגנות מהירה לקראת פתיחת שנת הלימודים ומתן ודאות ככל שאפשר לגבי פתרונות דיור, שישפיעו על קבלת ההחלטות של משפחות וקהילות בנוגע למקום המגורים שלהם לקראת שנת הלימודים התשפ"ה. לתכנית זו יהיו שני מרכיבים – קהילתיים ופרטניים: סיוע לאיחוד קהילות וקירובן צפונה, הכולל הגדרת מתווה זכאות לקהילות כאמור ואיתור חלופות אפשריות בטווחי זמן קצרים; וסיוע לפרט שיוגדר כזכאי לסיוע זה, שמתגורר בבית מלון, וזקוק לסיוע בדמות ייעוץ או הכוונה למציאת פתרון דיורי בשוק הפרטי, בשל הקושי במגורים ממושכים בבית מלון מחד, וחשש מיציאה עצמאית ואיתור דירה לשכירות מאידך.

סקרי נזקים:

על מנת לבצע פעולות הנדרשות לשיקום, לרבות שיפוי על פגיעה ברכוש פרטי, תכנון, שיפוץ והכנת הבתים והיישובים לקראת המועד שבו לא תהיה מניעה ביטחונית לחזרת התושבים המופנים לביתם, על פי הערכות מצב בטחוניות, נדרש לבצע סקרי נזקים שיאמזו את הנזק שנגרם כתוצאה ממצב המלחמה. בשל הצורך במתודולוגיה אחידה בביצוע הסקרים לצד ריבוי גורמים רלוונטיים להערכות אלו, המשלבים מיומנויות של הערכת נזקים, היכרות עם השטח, וקבלת החלטות מדיניות הנובעות מהערכות נזקים אלו, הוטל על מטה היישום לתכלל את הפעילות לסקר נזקים.

תמיכה במוסדות תרבות ותמיכה ביוצרים

התרבות היא מרכיב מרכזי בחוסן הלאומי והחברתי, זאת כמובן לצד היותה מנוע צמיחה כלכלי המניע תעשייה שלמה. המשבר הנוכחי המחיש, יותר מתמיד את הכוח שיש לתרבות להעניק תוכן, משמעות ותקווה.

מזה שנים רבות הפעילות התרבותית הענפה באזור המאויס הייתה במגמת צמיחה והתפתחות מתמידים הן בתחום התרבות המקומית ברשויות ההחלטה והן בתרבות המקצועית שבעיקרה מתקיימות באמצעות מוסדות תרבות.

מאז פרוץ המלחמה ב-7 לאוקטובר, תחום התרבות עבר זעזוע ופגיעה קשה בתשתית הפיזית והאנושית באזור המאויס. עצירת הפעילות הכניסה את עולם התרבות לסחרור וגרמה לפגיעה תזרימית קשה למוסדות התרבות אשר ספגו נזק כלכלי עצום. ללא התערבות המדינה קיים חשש אמיתי לסגירתם המוחלטת של מוסדות התרבות באזור המאויס ומקומות העבודה הרבים שהם מעניקים בשגרה.

מצב החירום הביטחוני גרם לעצירה כוללת של פעילות תרבותית האזור המאויס. חלק ממוסדות התרבות נאלצו לסגור את הדלתות ולהפסיק את פעילותם. חלק גדול מהם נאלצו להעתיק את מקום פעילותם המרכזי על מנת להמשיך פעילותם. נציין, כי ישנה חשיבות עליונה לשימור הכושר המקצועי והחון האנושי של גופים מקצועיים. אי יכולת לעשות חזרות

ולתאמן ביחד גורמת לאיבוד הזהות האמנותית הייחודית והמיומנות. גוף מקצועי כמו לחקת מחול לא יכול להפסיק את פעילותו, כי כלי העבודה של הרקדנים הוא הגוף, הדרישה המקצועית היא שגרת אימונים וחזרות על-מנת לשמור על מיומנות מקצועית וגם כדי לתחזק את התוצר הבימתי לקראת חזרה למופעים. על אף הקשיים שחווים מוסדות התרבות באזור המאויים בתקופה זו הם היוו תשתית להנגשת פעילויות תרבות מקצועיות לאוכלוסייה המאוימת.

יתרה מזו, היוצרים העצמאיים שתחום הפעילות שלהם נשען על הקהילה, בניית תשתית תרבותית ויצירה מקצועית לקהילות היישובים המאוימים, חוו פגיעה רבה, כך שהתשתית שניסו לבנות בשנים האחרונות מלמטה למעלה קרסה כמעט לחלוטין. יחד עם זאת, במהלך תקופת המלחמה היוצרים פעלו בצורה צמודה עם אוכלוסיית המפונים כחלק משיקום וחיוזוק החוסן.

נוכח הפגיעה הקשה בתשתית התרבות המקצועית והמקומית באזור המאויים ולאור החשיבות הרבה שרואה משרד התרבות והספורט בשיקום וחיוזוק התשתית שנהרסה, יש צורך דחוף במתן משאבים שיסייעו למוסדות התרבות בהנגשת התרבות מחדש.

יתרה מזו, התרבות מאפשרת חיוזוק החוסן הקהילתי והאישי על ידי מגוון כלים של עיבוד ושיקום נפשיים וחברתיים.

מחקרים מראים כי לעשייה תרבותית קהילתית, ישנה משמעות עצומה בכל הקשור לשיקום קהילות¹² מחקרים רבים מרחבי העולם מתייחסים לאופן שבו המדינה עושה שימוש באמנויות כדי לשקם מרחבים וקהילות לאחר אירועי טרור, מלחמות ואסונות¹³ ועולה מהם כיצד אמנות יכולה לתת מענה לצרכים פסיכולוגיים קהילתיים: סולידריות, נראות של הכאב כמו גם התקווה.

פעילות אמנותית משותפת מייצרת התאספות, עיבוד, תיעוד ושיקום. הספרות מלמדת שהשיתופיות חיוקה את הקהילות והסולידריות, את החיבור המחודש לאחר האירוע ואמנם חשפה את הפגיעות אך לצידו אפשרה להרגיש שותפות גורל, התחדשות ותקווה. אלו הם מרכיבים קריטיים בשיקום הפרט כחלק מהקהילה. בתקופת המלחמה הלכו והתחזקו תפקידי התרבות והאומנות כחלק מתהליך הריפוי האישי והקהילתי. כך, לדוגמא, באמצעות השימוש באמנות ובתרבות במוקדי הפינוי, בחופעות מוזיקה, ובאמנויות שונות. מוסדות התרבות המקצועיים המקומיים הנתמכים עוסקים בארגון פעילות ואירועי תרבות לטובת הקהילות המפונות בכל רחבי הארץ, בשיתוף אמנים מקומיים.

¹² על הכוח של אמנות ככלי לפיתוח חוסן קהילתי:

Kim, H. (2015). Community and art: creative education fostering resilience through art. Asia Pacific Education Review, 16, 193-201

¹³ על יצירה משותפת של אמנות במרחב הציבורי כדרך להתמודדות מרחבית עם התקפת הטרור במנצ'סטר, אנגליה:

Hurdsfield, G. (2018). Community Resilience and Visual Art: Responses to the Manchester Arena attack

אשכול חקלאות, כלכלה ותעסוקה

תמרוץ עובדי חקלאות

סעיף זה נועד לסייע למעסיקים בענף החקלאות במועצות האזוריות והמקומיות באזור המאויים.

חקלאים רבים באזור המאויים העוסקים בפעילות חקלאית ומחזיקים באלפי דונמים של שטחים חקלאיים, חווים אתגרים משמעותיים במהלך המלחמה, כאשר חלקם גם נפגע מפגיעות אויב. כמו כן, משקים רבים נותרו ללא טיפול, בין אם מדובר במשקי בעלי חיים (רפתות ולולים – בעיקר בצפון) ובין שמדובר בחממות, מטעים וגידולי שדה. התגייסות מהירה של ארגונים חקלאיים ומועצות ייצור חובילה לכך שמרבית משקי חקלאות החי קיבלו מענה מהיר, והפעילות בהן שוקמה ולו באופן חלקי.

בתחום ענפי הצומח שהוא עתיר עבודה, הבעיה חמורה אף יותר. כאמור מדובר במטעים, חממות ושטחי גדיש שנוקדים לידיים עובדות לצורך טיפול שוטף – קטיף, איסוף, ריסוסים, חריש, הכנה לזריעה או לשתילה ועוד.

מתן התמיכה יאפשר שמירה על רציפותם התפקודית של המשקים וחיוזק מעגל העוסקים בחקלאות לטובת הבטחת הייצור החקלאי ואספקת תוצרת חקלאית טרייה מייצור מקומי. משרד החקלאות ופיתוח הכפר מבקש, באמצעות מתן תמיכה על פי סעיף זה, לסייע בהתמודדות עם המצב הביטחוני והמחסור בידיים עובדות בענף החקלאות, לטובת הגנה על הענף ושמירה על המשך שגרת החיים.

תעסוקה והכשרות

מלחמת חרבות ברזל והפינוי הממושך שהגיע בעקבותיה השפיע על מצב התעסוקתי והעסקי של האוכלוסייה המאויימת. לדוג' בסקר שנערך ע"י משרד העבודה בשיתוף עם מינהלת תקומה בקרב מפונים מהצפון ובדרום בנושא במהלך החודשים מרץ – אפריל 2024, עולה כי 43% אחוז מתושבי הצפון השכירים שעבדו טרם המלחמה לא עובדים. בקרב שכירים מהצפון 71% דווחו על כך ששכרם ירד ומקרב העצמאים כ-90% דווחו על ירידה בהיקף הפעילות. בסקר נשאלו המפונים לגבי רצונם בשינוי תעסוקתי לאור השלכות המערכה בצפון, 49% מקרב הלא מועסקים ציינו כי הם מעוניינים בשינוי תעסוקתי ו-39% מקרב השכירים. כמו כן 69% מקרב הלא מועסקים מעוניינים בקורסים ובהכשרות וכך גם 51% מהעצמאים. המענים בהצעה מוכוונים לסיוע לשיקום המצב התעסוקתי, לתמיכה וקידום תעסוקה איכותית עבור האוכלוסייה המאויימת. סיוע לביצוע שינוי תעסוקתי בשל שינויים שנכפו כתוצאה מהמלחמה ולא מאפשרים המשך עיסוק במשלח ידם הנוכחי. מענים אלו שואפים לשפר את כושר ההשתכרות של אוכלוסייה המאויימת ולצמצם נזקים כלכליים שנגרמו לאוכלוסייה זו עקב המלחמה.

אחת הדרכים לעשות כן היא באמצעות הכוון תעסוקתי לפרט מקצה לקצה, לרבות ליווי פרטני, פיתוח ההון האנושי וסיוע לשילוב וקידום בתעסוקה, תכניות הייטק וצעירים של האוכלוסייה המאויימת.

דרך נוספת היא באמצעות שוברים לתעסוקה איכותית.

דרך שלישית היא הכשרות בשיתוף מעסיקים, וזאת לצורך שילובם האיכותי בשוק העבודה, שייקלטו את מסיימי ההכשרה בחברה שלהם. מענה זה ניתן באמצעות משרד הכלכלה כאמור בהחלטה.

ליווי וסיוע לעסקים:

אירועי תחילת מלחמת חרבות ברזל צמצמו את הפעילות הכלכלית ביישובי המקור בשל פינוי של התושבים מבתיהם וכן ביישובים הסמוכים בשל איסור כניסה לאזור המאויים. מגוון פעילויות מסחר מקומיות עדיין לא חזרו לפעילות. כמו כן, העסקים מתמודדים וצפויים להמשיך ולהתמודד עם ממדי הטראומה שפקדה את בעלי העסקים, עובדיהם וקרוביהם לצד אתגרים שונים הנובעים מאירועי המלחמה המתמשכת. אתגרים אלו מאופיינים, בין היתר, בקושי בשמירה או בהחזרה של מעגל הקוחות, ביקושים נמוכים – קשיים בייצוב ההכנסות ושימור הכדאיות הכלכלית של העסק; מחסור בכוח אדם, שימור וקליטת עובדים חדשים – קשיים ממשיים בתפעול העסק עד רמה של חוסר יכולת לייצר ולספק את השירותים של בית העסק; אתגרי ההפעלה מחדש - מרחק ממקור הפרנסה והבית, אובדן לקוחות וספקים, צורך בחידוש מלאי ופחת ציוד, קושי תזרימי ועוד.

לצורך התמודדות עם האתגרים המתוארים, מוצע להטיל על משרד הכלכלה והתעשייה להפעיל את כלי הסיוע הבאים:

תמיכה בעסקים קטנים ובינוניים

ליווי מתמשך ומעטפת תומכת לעסקים קטנים ובינוניים – לשם מתן מענה פרטני המותאם למצב העסק.

מענקי סיוע לעסקים

מסלול מענקי סיוע לשימור עסקים קיימים, בדגש על עסקים בתחום התעשייה, שימשיכו את פעילותם. בשונה ממסלולי השקעות ההון הקיימים שמפעילה הרשות להשקעות ולפיתוח התעשייה והכלכלה, שיעודם העלאת הפיריון, הגברת יכולת ייצור ו/או ייצוא ויצירת משרות בפיריון גבוה, מטרת מסלול מיידי זה לאפשר לעסקים ותעשיות שנפגעו כתוצאה מהאירועים שהחלו ב- 7/10 ועדיין נמשכים להשתקם ולשוב, ככל הניתן, למצבם המקורי בהיבטי שימור לקוחות וגישור על נזקי מלחמה. עסקים ותעשיות חוו פגיעה בכושר הייצור, במעגל הקוחות בד בבד עם נזקים ישירים. הסיוע דרך מסלול זה יאפשר לעסקים לבצע השקעות הון מהירות בטווח המיידי לשיקום והחזרת פעילותם לקדמותה ככל הניתן.

פודטק

בשל ערעור היציבות של תחום הפודטק באזור המאויים בעקבות המלחמה, ובתוך כך עזיבת חברות הזנק וירידה בפעילות התעשייה, נדרש גוף ניהולי מתכלל שבשלב המידי ישמר, ולאחר מכן ישקם יתכלל את כל תשתית קלסטר הפודטק באזור המאויים. לצורך כך, משרד הכלכלה והתעשייה יתמוך בשיתוף משרד החקלאות ורשות החדשנות ב RCMO לתחום הפודטק באזור המאויים.

נגב גליל – מתחמי עבודה משותפים לעבודה מרחוק

היעדר תשתיות מותאמות לעבודה מרחוק מצמצם את הזדמנויות התעסוקה והיזמות העסקית. יתרה מכך, בעת מצב מלחמה, היעדר תשתיות מותאמות לעבודה אינו מאפשר לאוכלוסיית המפונים ולתושבים ביישובים המאוימים, להמשיך לעבוד בעבודה שבהם עבדו

לפני המלחמה והם נאלצים לעזוב את עבודתם ולמצוא עבודה חדשה קרובה למקום מגוריהם הזמני, דבר אשר עלול להביל לכך שלא יחזרו לבתיהם עם סיום המלחמה. על כן קיים צורך ביצירת מענים כדוגמת מתחמי עבודה משותפים אשר מאפשר חיזוק של המרקם העסקי, התעסוקתי והקהילתי. מתחמי העבודה המשותפים הינם חלק מהשגרה העסקית החשובה ליציבות בעלי העסקים באזור. המתחמים מעניקים מגוון שירותים וכלים לשמירה על מקום העבודה וכן מונעים באופן ישיר קריסה של עסקים קיימים בצפון שעובדיהם מפונים למרכז ולא יכולים להתייצב לעבודה פיזית. המתחמים מסייעים לשימור האוכלוסייה ושומרים על מקור הפרנסה של האוכלוסייה ברשויות ההחלטה וכך מונעים הגירה שלילית.

שימור פעילות מכללת תל חי

ערב המלחמה, במכללת תל חי למדו מעל 5,000 סטודנטים והועסקו 1,500 חברי סגל (מנהלי, אקדמי ואחר). נוכח המלחמה, במהלך הסמסטרים של תשפ"ד - כ- 80% מחומרי ההוראה נלמדו מרחוק, והתקיימו מפגשים פרונטליים במרחבים שהוצעו ע"י מוסדות להשכלה גבוהה ומרחבים שהושכרו ע"י המכללה ברחבי הארץ. היקף חברי הסגל והעובדים שגרים ב- 0-3.5 ק"מ ופנו עומד על כ- 60% מהסגל המנהלי, סגל אקדמי בשיעור של כ- 30%. המפונים נמצאים כיום במגורים זמניים מיסוד המעלה בצפון ועד אילת, וכ- 60% מהסטודנטים מפונים. כל מעבדות המחקר (למעט אחת) הועתקו לאתרים זמניים ברחבי ישראל מאגמון החולה ועד מכון ויצמן והנגב. כיום, לא קיימים שיעורי נשירה ברורים של הסטודנטים, בשל אי דיווח עדכני, שנוצר בשל מענק שכר הלימוד שניתן ע"י ות"ת לתשפ"ד. המל"ג מעריך כי קיימת נשירה סמויה שבשלב זה לא ניתנת לזיהוי. בנוסף, אחוז ההרשמה לתל חי ירד בשיעור ניכר של כ- 50%. יצויין כי מכללת תל חי מהווה עוגן כלכלי לאזור כולו כמעסיקה, כאבן שואבת להגירה ותשלומי שכירות מקומיים, כוח אדם סטודנטיאלי וצעיר ועוד.

שימור פעילות מכוני מחקר באזור המאויים (מכון מיגל)

מיגל הינו מכון מו"פ אזורי הממוקם בקריית שמונה ובקמפוס נוסף בגן הטכנולוגי בתל חי, ונמצא בבעלות משקי הגליל העליון ובשותפות עם עיריית ק"ש, ופועל בתמיכה תקציבית ממשלתית מזה עשרות שנים. מיגל מהווה מוסד כלכלי-עסקי מרכזי בצפון ומוקד משמעותי בתעשיית הפודטק והאגרוטק באזור, המעסיק של מאות עובדים בתעסוקה איכותית במתחמים בקריית שמונה ובתל חי, והינו אבן שואבת לפעילות כלכלית-עסקית באזור, בעל השפעה אזורית על מאות מועסקים (לרבות ספקי משנה, ספקי שירותים וחברות בת), אשר מפעיל חממות מחקר חקלאי בשטחים נרחבים וכן הקים עשרות חברות בתחומי עיסוקו. המכון אינו יכול להפסיק את פעילות המחקר שלו, מהלך שעשוי לפגוע בתעשייה ובחקלאות באזור, וכן בשיתופי הפעולה הבינלאומיים ובפעילות המחקרית השותפת, לצד פגיעה במחוייבות ובהכנסות המכון ממענקי מחקר בינלאומיים. המכון נקלע לחוצאות גדולות לאור הצורך בפיוני לצד המשך פעילות המחקר ההכרחית שלו, כאשר עם הפיוני באוקטובר החל לפעול ממכלול אתרים ומעבדות ברחבי הארץ. כיום מעביר המכון את פעילותו לאזור התעשייה צה"ר, הממוקם ליד ראש פינה/חצור, ומבקש להחזיר את החוקרים האיכותיים שמעסיק לצפון לצורך המשך הפעילות המחקרית מחלקו הדרומי של עמק החולה (מתוך מטרה שלא לאבד את המשפחות והחוקרים אשר עברו לצפון לצורך העבודה במיגל בשנים האחרונות). יצויין, כי מיגל הינו מכון המחקר היחיד הפועל במרחב זה בתמיכה ממשלתית ובבעלות הישובים המפונים.

על כן, בהצעת ההחלטה מוצע להטיל על משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה להגדיל את התמיכה ברציפות תפקודית של מכוני המחקר באזור המאויים, לשימושים שיבוצעו על ידי המכון הנתמך, לרבות תשתיות חלופיות, ציוד חירום נדרש למבני המחקר, ושילוב מחדש של חוקרים שהתרחקו מסביבת המכון.

אשכול ביטחון, מיגון ביישובים ורציפות תפקודית

מיגון ומרכיבי בטחון של משרד הביטחון

א. בהחלטת וועדת השרים לענייני ביטחון לאומי (הקבינט המדיני-ביטחוני) מס' ב/302 מיום 24.7.2018, בנושא מוכנות העורף האזרחי למצבי חירום (להלן, בסעיף זה, "החלטת הקבינט"), נקבע, כי לצורך חיזוק ושיפור מוכנות העורף האזרחי למצבי חירום, יוקצה תקציב בהיקף של 5 מיליארד ₪ לשנים 2019 עד 2030 למיגון העורף ושיפור המוכנות לרעידות אדמה.

מכת החלטת הקבינט, התקבל במשרד הביטחון, משנת 2018 ועד שנת 2023, סכום כולל של כ-500 מיליון ש"ח.

מוצע לרשום את הודעת שר הביטחון על הקצאת 1.4 מיליארד ₪ לטובת שיפור מוכנות העורף האזרחי, הקמת מרחבים מוגנים ביישובי הצפון הסמוכים לגבולות המדינה, בהמשך להחלטת הקבינט ובהתאם לתכנית שתסוכם.

ב. בהתאם להחלטות הממשלה השונות בנושא חלוקת האחריות לביטחון הפנים בין משטרת ישראל לצה"ל, לרבות החלטת הממשלה קב/39 "שינוי גבול גזרות אחריות לביטחון פנים בין צה"ל למשטרת ישראל בגזרת פיקוד צפון" מיום 13.2.1985, צה"ל הוא האחראי על ביטחון הפנים ביחס ליישובים המצויים במרחב פיקוד הצפון.

האחריות לביטחון הפנים לעניין זה מתייחסת להגנה מפני פעילות חבלנית עוינת בשטח שבאחריות פיקוד הצפון של צה"ל.

צה"ל מממש אחריותו לביטחון הפנים באמצעות מערך הגנת היישוב, הכולל, בין היתר, מתן "מרכיבי הביטחון" ליישובים.

אופן חלוקת מרכיבי הביטחון ביישובים שבתחום מרחבי הפיקודים המרחביים (צפון, מרכז ודרום), מוסדר בהוראות משרד הביטחון מס' 40.36 "הקמה ורכש של מרכיבי ביטחון ליישובים", ובפקודות הצבא. בשנת העבודה 2024, יוקצו בסעיף 'הוצאות חירום אזרחיות', 0.5 מיליארד ₪ למרכיבי ביטחון כאמור.

מוצע לרשום את הודעת שר הביטחון על מימוש הכספים שהתקבלו לטובת הקצאת מרכיבי ביטחון, ביישובים שבתחום אחריות צה"ל כאמור.

פעולות הרשות הארצית לכבאות והצלה

מתקפת הטרור שאירעה ב-07 באוקטובר הייתה אות ראשוני למלחמה רחבה בישראל, הכוללת מספר גזרות לחימה, כולל הצפונית עם גבול לבנון וסוריה. לאור הלחימה פונו תושבי הצפון מבתיהם אך הגזרה הצפונית נשארה מאוכלסת עם מספר מצומצם של תושבים בעיקר אלו המתנדבים בכיתות הכוננות ואנשי כוחות הביטחון, החילוץ וההצלה.

בין היתר, לצורך חיזוק הכוחות המגיבים לאירועי חירום, ומתן מענים מהירים לכיבוי שריפות ומניעת שריפות ענק בעת לחימה בפרט ובאופן כללי, הוחלט ברשות הארצית לכבאות והצלה

ומתן מענה לאתגרים חדשים. כל אלו הובילו לשחיקה מוגברת בקרב עובדי הרשויות המפונות, כאשר חלק מהרשויות אלו נותנות שירותים ליישובים שלא פונו, לצד מתן מענה לאוכלוסייה המפונה.

למול הרשויות המקומיות ניצבו בתחילה וניצבים כעת אתגרים חדשים שמחזדים את ההכרח ברשויות מקומיות איתנות ומתפקדות באופן מקצועי, שיהיו מסוגלות לתת מענה מיטבי לתושביהן, לקחת חלק פעיל ומרכזי בשיקום האוכלוסייה לאחר האסון, להחזיר את מרקם החיים לקדמותו ולחזק את חוסן של הקהילות השבורות, לכן נדרש לחזק את השדרה הניהולית בכלל הרשויות המקומיות.

שיפוי ארנונה

הואיל ועיקר תושבי היישובים המפונים למעשה אינם נמצאים בבתיהם, הונחה שר הפנים בהחלטת ממשלה לתקן את תקנות הסדרים במשק המדינה (הנחה מארנונה), התשנ"ג-1993, ולקבוע כי תינתן הנחה בשיעור של 100% לתושבי היישובים המפונים בשל נכסי מגורים שבהם הם מחזיקים, הכל כמפורט שם, תוך שמשרד הפנים ישפה את הרשויות המקומיות בשל אובדן ההכנסות שייגרם להן כנגד מתן ההנחה בפועל. נוכח הימשכות פינוי היישובים בצפון, כמפורט לעיל, מוצע כעת לקבוע את השיפוי שיינתן לרשויות בשל ההנחה שניתנת מכוח התקנות האמורות לתושבי היישובים המפונים.

יצוין, כי תיערך בחינה ביחס לנכסי המגורים שהיו זכאים להנחה מארנונה בהתאם לתקנה 1ג3 לתקנות האמורות ביישובים שפוננו במרחב שכונה 0-7 ק"מ, נוכח שינוי הנסיבות באזור זה, לרבות אישור גורמי הביטחון כי אין מניעה ביטחונית לשוב לחלק מהיישובים וחזרתם בפועל של התושבים, ובהתאם יתקבלו ההחלטות הנדרשות לעניין שיפוי הרשויות המקומיות.

אשכול מידע ונתונים

איחוד תשתיות מידע

יש צורך במתן מענה טכנולוגי מבוסס מידע לשאלות עסקיות, באופן שיאפשר למקבלי ההחלטות להבין את תמונת המצב, על מנת שיוכלו לקבל את ההחלטות הטובות ביותר לטובת השיקום. לשם כך יש צורך בתמונת מצב מדויקת של אוכלוסיית המפונים, והאתגרים עמם היא מתמודדת, על מנת לגבש את הפתרונות הנכונים. אתגרי האוכלוסייה העיקריים הם:

- הפיזור שלהם בארץ כך שהקהילות האורגניות שהתפנו אינן יחד.
- תלמידים מפונים מנותקים מביה"ס שלהם ומהסביבה החברתית שלהם
- מפונים רבים נותקו ממקורות התעסוקה שלהם (למשל בחקלאות, תעשייה, קמעונאות, אירוח וכו').
- מפונים בעלי צרכים בנושאי רווחה ובריאות כפי הנראה מתקשים לקיים רצף טיפולי.
- פגיעות ברכוש ואי יכולת לחזור לביתם שנפגע מהפגזות.
- ועוד.

לכן, נדרשת הקמה של מערכת שתאפשר למשרדי הממשלה, לגופי הממשל ולרשויות המקומיות לדעת את האתגרים הללו ברמה אסטרטגית, לגבש מענים ולעקוב אחרי השפעת המענים על פתרון האתגרים של האוכלוסייה שפונתה. המערכת תצטרך לקבל מידע עדכני

באופן שוטף (בתחילה אגרגטיבי ולאחר הסדרה מידע פרטני) מכלל גורמי הממשלה שמעורבים בתהליך על מנת לתת את תמונת המצב המלאה והמדויקת ביותר

יכולות ופתרונות דיגיטליים לרשויות בשעת חירום

בעת חירום מתחדד הקושי של רשויות מקומיות לנהל תמונה מלאה ועדכנית של תושביהן, לרבות נתונים שיאפשרו תיעדוף ומתן מענה קריטי לתושבי תל"ם (תשומת לב מיוחדת), וכן תמונת מענים ושירותים לתושבים.

על מנת לחזק ולייעל את יכולתן של רשויות ההחלטה לספק שירותים מותאמים לתושבים בחירום ובשיקום; וכן על מנת לספק לרשויות ההחלטה ראייה רחבה של התושבים על צרכיהם, תוך אפשרות להעניק סיוע לתושבים בחירום, במהירות וביעילות, מוצע לחבר את הרשויות לשירותים ממשלתיים שיאפשרו תמונת מצב כאמור, וכן לייצר ממשקים לאיגוס, הזרמה והצגת נתונים בין הממשלה לרשויות, תוך שמירת רמה נאותה של אבטחת מידע.

מרכז אנליטיקת נתונים

נוכח הצורך לייצר תמונת מצב לאומית ולספק שירותים חיוניים בחירום, ובשל ריבוי מקורות המידע השונים במשרדי הממשלה וברשויות המקומיות, נדרש לייצר תשתית נתונים אחידה, נגישה, ומתעדכנת. שירותים ממשלתיים רוחביים דורשים פיתוח וחיבור לתשתית אחודה, והחלטה זו מסייעת למערך הדיגיטל לספק לרשויות שירותים קיימים (או כאלו שנמצאים בפיתוח), ולהימנע מפיתוח עצמאי של כל רשות לאותם שירותים. לדוגמה: פיתוח תשתית דאטה (אלומה), חיבור אזור אישי, חיבור ל-GSOC, אתרי אינטרנט, חיבור וניתוק חשבון ארנונה, הנחות בארנונה, אישור תושבות ועוד.

מרכז האנליטיקה נועד לייצר מוקד לניתוח מידע ונתונים בצורה מושכלת המבוססת על מגוון רחב של סוגי מידע ומקורות מידע, תוך ביסוס מרכז מידע ומערכות שיאפשרו ניתוחים והפקת תובנות עבור מקבלי החלטות שיאפשרו קבלת תמונת מצב עדכנית.

הכנת התשתית למתווה השיקום ופיתוח בצפון

כאמור, החלטה זו מעניקה סיוע, ושואפת לייצר משמעות ולהחזיר את התקווה לאזור המאוים, ליישובים המאויימים ולאוכלוסייה המאויימת.

לפיכך, בנוסף לכלי הסיוע ולמענים הניתנים לטווח המיידי והקרוב, מוצע לקבוע מתווה לשיקום על פי עקרון ה-Build Back Better לאזור הצפון, שבין היתר תייצר משמעות ותחזיר את התקווה לאזור המאוים, ליישובים המאויימים ולאוכלוסייה המאויימת, כפי שיפורט להלן.

קביעת האזור

חוסר הוודאות הביטחוני והאזרחי בצפון, בניגוד למצב בדרום, אינו מאפשר לקבוע בהחלטה זו את גבולות האזור לשיקום. יכול שהאירוע יתוכם למימדיו הנוכחיים ויכול להיות שיתעצם מעבר. יחד עם זאת, כן ניתן לקבוע ברמת וודאות גבוהה, שתכנית השיקום תכלול לפחות את האזור, היישובים והאוכלוסייה המקבלים מענה בהחלטה זו.

השיקולים לקביעת האזור לשיקום יתבססו על נזקי המלחמה הישירים ועל פי עקרונות מדיניות פיתוח מרחבית שתמליץ על קביעת גבולות מיטביים כפי שמפורט בהמשך. המתווה יכול שיכלול תכנית אחת או צבר תכניות, שכל אחת תתמקד בחיזוק היתרונות ובמתן מענה לחסרונות של אותו תת אזור, והכל בהתאם לעקרונות הפיתוח המרחבי כפי שמפורט בהמשך.

מטרות המתווה

1. הנעת תהליך עבודת מטה בין משרדית ורב מגזרית להכנת תשתית למתווה האסטרטגי לשיקום בצפון. עבודת המטה תכלול את גיבוש מטרות ויעדי התכנית; מסגור מדיניות ההחלטה לרבות קביעת מסגרות הפעולה; גיבוש כלי המדיניות לרבות ניתוח הקשרים בניהם; וגיבוש חבילות המדיניות לרבות בחינת האפקטיביות והשימיות שלהן.

התכנית תתבסס על עקרון ה Build back netter חלקה מעולמות השיקום, ועל שלושת הרגליים עליהם מתבסס הפיתוח המרחבי (תכנון, ניהול, משאבים), הבוחנים את המרחב באופן הוליסטי בהתאם לקנה המידה הנדרש (מקומי, אזורי, ארצי). לדוגמא, הקמה מחדש של מוסד ציבורי גדול, במיקום הנכון והפעלתו באופן שימקסם את השפעתו על מרחב רחב ככל הניתן.

2. הנעת תהליכי מיפוי, בדיקת היתכנות ותכנון של נושאים ממוקדים הנכללים בכל תכנית לשיקום, שיכללו בסבירות גבוהה מאוד בתכנית השיקום לאזור הצפון, כגון תכניות תחבורה, מים וביוב, שיקום ופיתוח יישובים כפריים, התחדשות עירונית ברשויות עירוניות, הכנת תכניות אסטרטגיות, על בסיס העקרון של Build Back Better.

3. חיזוק השייכות, יצירת משמעות והחזרת התקווה לאזור ולתושביו. שיבוש שגרת החיים של האוכלוסייה המאויימת (ראו הפרק המדבר על נזקי חינוך, רווחה ובריאות), הפגיעה בתעסוקה וחוסר הוודאות והיעדר אופק, עלולים לייצר תחושה של אובדן תקווה ומשמעות והתנתקות רגשית ופיזית מהצפון. תחושות אלו עלולות להביא למצב שבו לאחר סיום המלחמה חלק ניכר מהתושבים יתקשו לחזור לבתיים ולחדש את שגרת חייהם או שיבחרו שלא לשוב לצפון ולהקים את ביתם בחלקים אחרים בארץ.

כדי למנוע מצב זה, בנוסף לכלי הסיוע שיש בהחלטה, ההחלטה כוללת גם פעולות שביכולתן לזרוע זרעי תקווה ומשמעות, בין היתר באמצעות תכנון של תמונת העתיד של היישובים המפונים (תכנון תכניות יישוביות במגזר הכפרי או תכנון התחדשות עירונית במגזר העירוני), שיגובשו בשיתוף עם תושבי המקום, תכנון ותכנון של אוניברסיטה בגליל, גוף ניהולי שבשלב המידי ישמר, ולאחר מכן ישקם יתכלל את כל תשתית קלסטר הפודטק, ועוד. העיסוק בעתיד ובתמונת העתיד של השכונה, היישוב, והאזור עשוי להגביר את תחושת השייכות ולייצר תחושת תקווה ומשמעות עבור התושבים והאזור. כמו כן, עשויות פעולות אלו לייצר בטוח המידי תחושה שהמדינה לא תשכח את האזור עם שוך הקרבות.

יצירת תשתית תכנונית עבור תכנית השיקום והפיתוח

גיבוש תכנית לתכנון סטטוטורי ומפורט ההכנת תכנית כוללת על ידי משרד הבינוי והשיכון נמצאת בתחומי אחריותו ופעילותו השוטפת של המשרד, ובכלל זה תכנון מפורט, תכנון תב"עי, פיתוח ותכנון מיוחדות כגון בתי אגודה. תהליכים אלה דורשים זמן ונעשים בשיתוף המועצה האיזורית והיישוב ולכן יש להיערך לגיבוש התכנית כבר כעת. מעבר לכך, הכנת תכנית בעת הזו מאותת ליישובים על כוונת הממשלה לשקם את היישובים נושא ההחלטה והחזרת התושבים אליהם.

שיקום המרחב הציבורי ביישובים הכפריים

כחלק מעבודת השיקום של היישובים במרחב הכפרי, נדרשת המדינה לגיבוש תכניות יישוביות בשיתוף היישובים המאוימים לשיקום בהתאם למטרות המתווה שפורטו לעיל. על מנת להשיב את התושבים ליישוביהם נדרש כבר עתה לייצר אופק אשר יראה שיקום היישוב וחזרה אליהם כחלק מיצירת תמונת עתיד חדשה ליישובים. בהתאם לכך, ובאמצעות מכרזים קיימים, משרד ההתיישבות יקים צוותי עבודה בהם חברים נציגי המועצה, היישוב הרלוונטי, נציג החטיבה להתיישבות וגורמים נוספים אשר יגבשו תכנית שיקום ליישוב שתכלול בתוכה תשתיות יישוביות, לרבות תשתיות עבור השירותים החברתיים לתושבים. התכנית תבוצע באמצעות החטיבה להתיישבות בהסתדרות הציונית. משרד ההתיישבות יקדם את שיקום התשתיות למרקם הכפרי כאמור מתכנית כוללת שתגובש על ידי משרד הבינוי והשיכון בשיתוף משרד ההתיישבות.

ייעול תהליכי התכנון והבניה באזור המאויים ומיפוי ומתווה לעבוי כוח אדם בוועדות

התכנון כחלק מההיערכות לשלב השיקום הפיזי שרצוי שיעשה באופן המיטבי והמהיר ביותר, מוצע להנחות את מינהל התכנון להכין מתווה לקידום ייעול תהליכי תכנון איזוריים לשיקום באזורים רלוונטיים, ובכלל זאת זירוז הליכי התכנון. מתווה זה ישען על התובנות והמסקנות מהליכי השיקום שהחלו באזור הדרום.

כמו כן, כחלק מההיערכות לשלב השיקום ומתוך רצון לקדם אותו באופן יעיל ומהיר, מינהל התכנון ימפה ויגבש מתווה לעיבוי וחיוזק החון האנושי בוועדות לתכנון ובניה ובמחלקות ההנדסה שלהן, בהן יהיו יישובים ואזורים שידרש בהם שיקום. תוספת כח האדם המומחה והייעודי יסיעו בקידום של הליכי שיקום מהירים.

פעולות תכנוניות של הרשות להתחדשות עירונית

תהליכי התחדשות עירונית יסייעו לשקם ולשדרג את המרקם הוותיק בערים שנפגעו באופן שגם יכין את העיר להתמודדות עם אירועי מלחמה עתידיים כאשר בכל יח"ד שתיבנה יכול כלול גם ממ"ד. יצויין כי בתכנית יכללו מתחמים שיש בהם בנייה רוויה ככל שאינן מקבלות מענה של חיוזק ומיגון על ידי משרד הביטחון לפי החלטה מס' ב/302 מיום 16.7.2018 של ועדת השרים לענייני ביטחון לאומי. הממשלה רוצת לפניה כי קיימת בנייה רוויה בערים קריית שמונה ושלומי, כי הרשות הממשלתית להתחדשות עירונית (להלן: "הרשות להתחדשות עירונית") השלימה מיפוי של המבנים בבנייה רוויה בקרית שמונה לשם איתור מתחמים המתאימים להתחדשות עירונית בדרך של פינוי בינוי, וכי העיר שלומי נכללת בתכנית לחיוזק ומיגון של משרד הביטחון.

לשם האצת תהליכי ההתחדשות העירונית, תבצע הרשות להתחדשות עירונית תהליך הערכה של המתחמים השונים שאותרו על ידה, ובהתאם לכך תבחר מתחמים לקידום תכניות מפורטות לפינוי בינוי, שמכוחן ניתן להוציא היתרי בנייה בין היתר, בהתחשב בקיומם של מבנים בבנייה רוויה אשר נפגעו במלחמה במתחמים שאותרו. התכניות יכללו, לצד חידוש מבני המגורים, התייחסות למרחב הציבורי ולמענים הדרושים לצורכי הציבור ולתשתיות כתוצאה מתוספת האוכלוסייה במתחמים (Build Back Better). בחינת המענים הדרושים תיעשה בשם לב לתוספת האוכלוסייה הצפויה ומתוך ראייה כלל עירונית.

בנוסף לאמור לעיל, התאגדות דיירי בניין שמעוניינים שבנינם יעבור הליך של התחדשות עירונית אורכת זמן רב לאור חוסר המומחיות של הדיירים בנושא, המידע והידע החסרים

והחששות הנובעים מכך. במיוחד מורכב התהליך כאשר דירי הבניין מפונים ומתגוררים ברחבי הארץ. לכן, על מנת לתמוך בבעלי הדירות בהתארגנות לקידום תהליכי ההתחדשות העירונית, תסייע הרשות להתחדשות עירונית לרשויות המקומיות במימון הנדרש להקמה ולהפעלה של מינהלת עירונית להתחדשות עירונית אשר תנגיש לבעלי הדירות את המידע הנדרש להם בקשר עם תהליכים אלו, לרבות לעניין זכויותיהם, ותסייע לעירייה בקידום.

התחדשות עירונית כמענה למיגון

במסגרת המענה למרחב הצפוני מקודמת תכנית מגן הצפון בהובלת משרד הביטחון ופיקוד העורף. מטרת סעיף זה, אשר הינו חלק מהמענה לצרכי הביטחון החיוניים באזור הגבול בצפון הינו לקדם התחדשות עירונית משמעותית ברחבי המרחב העירוני שיביא לחידוש המרקם העירוני הוותיק תוך חיזוק המבנים ומיגונם מפני מתקפות טילים ואיומים ביטחוניים שונים. מיגון בדרך של התחדשות עירונית טומן בחובו יתרונות רבים ובראשם חיזוק כלל המבנה ובנייתו בתקני בנייה חדשים ומתקדמים יותר, עמידות מפני רעידות אדמה ושיפור פני העיר. בחינה כלכלית מראה שבמקרים רבים העלות של תוספת מרחבים מוגנים שווה לחידושם של המבנים באמצעות התחדשות עירונית, כך שבשל היתרונות הרבים של ההתחדשות כמובן שזה הפתרון הטוב ביותר. החלטת הממשלה מנחה את שר השיכון באמצעות הרשות הממשלתית להתחדשות עירונית, לפרסם קולות קוראים למיזמי התחדשות בניינית במרחב העירוני אשר נעדרים כדאיות כלכלית מספקת, זאת בהתאם לתנאים שייקבעו בתיאום בין אגף תקציבים והחשב הכללי במשרד האוצר לרשות הממשלתית להתחדשות עירונית. כל זאת במטרה להאיץ את הליכי ההתחדשות ולשפר את המענה הביטחוני בכלל והמיגוני בפרט בהקדם המידי.

תקצוב עבור הקמת האוניברסיטה בגליל

בהמשך להחלטות ות"ת ומל"ג בדבר הקמת ועדה בנושא אוניברסיטה בגליל, מינתה מל"ג ועדה בראשות פרופ' בני גיגר, הוועדה דנה בהיבטים השונים המתייחסים להקמת אוניברסיטה בגליל ובחנה מודלים אפשריים להקמתה. בתום עבודתה, דנו ות"ת ומל"ג בדו"ח הוועדה המסכם והחליטו כי החלופה המתאימה להקמת האוניברסיטה בגליל היא במכללה האקדמית תל חי, בכפוף למיזוג מלא של מכון המחקר מיג"ל במסגרת האוניברסיטה. כן הוחלט, כי לצורך מימוש תהליך ההקמה ימנו הוות"ת והמל"ג, ועדת היגוי להקמה אשר תפעל לצד מכללת תל חי, ותכלול גם חבר ות"ת וחבר מל"ג, לחתוויית תכנית הקמה רב שלבית מפורטת של האוניברסיטה, ברוח הקריטריונים המפורטים בדוח הוועדה, לרבות ההיבטים הארגוניים, התקציביים, המנהלתיים, האקדמיים, המחקריים ויצירת תשתיות לשיתופי פעולה אזוריים, וכן לשילוב מגוון האוכלוסיות בצפון בפרט בקרב הסגל האקדמי.

כן הוחלט, כי הקמת האוניברסיטה תיעשה בתהליך מבוקר ורב שלבי שיחל במסגרת התכנית הרב שנתית הקרובה תשפ"ג-תשפ"ח וכי יש לוודא כי תהליך הקמת האוניברסיטה בגליל לא יפגע בתקצוב המוסדות האקדמיים האחרים. על כן כתנאי להקמת האוניברסיטה וכדי לא לפגוע ביתר המוסדות להשכלה גבוהה, נדרשים תקציבי הקמה חד פעמיים תוספתיים, ותקציבים תוספתיים בבסיס, שביחד יאפשרו את שלב ההקמה באופן ראוי ואת הפעילות השוטפת לאורך זמן. התקציב יועבר לטובת תכנון והקמת המבנים העתידיים, גיוס אנשי סגל מקצועיים ופעולות הנדרשות לשם כך על פי המדיניות שתקבע, לרבות גיבוש תכנית אסטרטגית לחיבור האוניברסיטה עם העיר קריית שמונה וסביבתה. מכללת תל חי ומכון מיג"ל, שעתידיים להפוך לאוניברסיטה בקריית שמונה מקבלים מענים מידיים בהחלטה זו לשימור הפעילות

שלחם ומניעת עזיבה ונשירה של עובדים וסטודנטים. הכרזה על מימוש הליך הקמת האוניברסיטה והתחלה בהליך ההקמה תסייע בשיקום הפעילות של המוסדות כאמור ותשדר מסר חיובי חזק לסטודנטים ולעובדים שהיום מתלבטים האם להישאר או לעזוב אותם.

מיפוי נזקי תשתיות ניקוז

הפצצות מקומיות עקב הלחימה המתמשכת גרמו לנזקים בתשתיות הניקוז באזור המאויים. מאחר והאזור הנפגע הינו בחלקו שטח צבאי סגור וכן יש קושי בטיחותי בתנועה חופשית בשטח, נכון להיום אין מיפוי מסודר של הנזקים עד כה. נדרשת עבודת מיפוי על מנת לכמת את הנזקים הקיימים. משרד החקלאות ופיתוח הכפר, ינחה את רשות הניקוז גליל מערבי ואת רשות הניקוז כנרת, לבצע מיפוי צרכים ונזקים כאשר תתאפשר גישה חופשית ובטוחה לאזור המאויים. העבודה תוגש לחטיבה לניהול משאבי סביבה במשרד החקלאות ופיתוח הכפר.

פעולות תכנוניות של רשות המים והביוב

א. בדיקות היתכנות להקמת מתקני מים בתת-הקרקע

במהלך המלחמה נפגעו מספר תשתיות ומאגרי מים לאורך הגבול. לצורך שיפור היערכות משק הביוב לחירום, יש לבדוק את ההיתכנות להקמת מתקן לטיפול בשפכים מתחת לאדמה בתת הקרקע. מיקומם בתת הקרקע יספק להם הגנה מירבית ואף יעילים מבחינת ניצול השטח ומניעת ריחות רעים לתושבי האזור. יצויין כי מתקנים לטיפול בשפכים הנמצאים בתת הקרקע קיימים ברחבי העולם, אך יחד עם זאת יש לבחון את העלות-תועלת בהקמתם בישראל.

ב. תכנון ושיקום של מערכות מים וביוב לאור המלחמה

לצורך שיקום תשתיות מים וביוב בתחום האזור המאויים, מוצע לצרף מועצות אזוריות נוספות מתוך רשויות ההחלטה לרפורמה לאספקת מים לצרכי הבית במגזר הכפרי (ראו הסבר בהמשך) ולעודד שיקום תשתיות מים וביוב בתחומי האזור המאויים. ככל שיותר חברות יצטרפו כך הליך שיקום התשתיות יארוך זמן קצר יותר. בסעיף מוצע לגבש לתקצב הכנת סקר תשתיות מים וביוב בקרב היישובים המאוימים שיהווה שלב מקדים להצטרפות לאסדרה למרחב הכפרי.

באופן כללי, אספקת המים ביישובי הצפון מתבצעת לרוב על ידי אגודות המים כאשר חברת מקורות מספקת מים בתשתיות ההולכה ותחום הביוב נמצא באחריות המועצות האזוריות. הרפורמה לאספקת מים לצרכי הבית במגזר הכפרי נועדה לעודד את ספקי המים המקומיים ביישובי המועצות המקומיות להעביר את האחריות למערכת אספקת המים לחברות בבעלות המועצות המקומיות. הרפורמה מבטיחה לחברות של המועצות האזוריות תנאים שיבטיחו את יכולתם להקים תשתית מתאימה ולתת שירות איכותי ומוזל תוך ניצול היתרון לגודל ויכולת ההתמחות. המועצה האזורית גליל עליון אשר הצטרפה לרפורמה ביולי 2023 כבר נותנת שירותים על-ידי חברת קולחי גליל עליון שבבעלותה.

ג. תכנון אב למים וביוב רב שנתי עבור תשתיות מים, ביוב וקולחים

כחלק מהשיקום של תשתיות המים והביוב שנפגעו וייפגעו באזור המאויים וההיערכות להקמת תשתיות מים וביוב נדרשות, מעל הקרקע או בתת הקרקע, שתתבסס בין היתר על

תרחיש של מלחמה נוספת או אירועים ביטחוניים שעלולים להתרחש באזור זה, מוצע לתכנן תכניות למים וביוב שתתבססנה בנוסף על תרחישי ייחוס ביטחוניים גם על תחזיות גידול האוכלוסייה והחקלאות באזור. מכיוון שמדובר בתשתיות הכרוכות בהליכי תכנון והקמה ארוכים, מוצע לתקצב גיבוש תכניות האב למים וביוב כעת עבור האזור המאויים.

הרשות לתכנון ומיתוח הכפר- משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי

מלחמת חרבות ברזל פגעה אנושה בהתיישבות הכפרית בצפון הארץ, כך שנוצר צורך לגבש מתווה ולקדם תוכניות ומענים רחבים למרחב הכפרי. האתגרים והצרכים אשר יגובשו למתווה מיידי, בהתאם לסמכויותיה ולשטחי הפעילות של הרשות, תוך שימת דגש על האזור המאויים, יאפשרו לצפון לשגשג, לפרוח ולהוות מוקד משיכה להגירה חיובית.

פעולות תכנוניות של משרד התחבורה

לאור הרס תשתיות התחבורה הבינעירוניות והעירוניות הנגרמות כתוצאה מהמלחמה, משרד התחבורה יגבש תכנית תחבורה מרחבית כוללת באזור המאויים, שתתייחס בין היתר להיתר ללקחי המלחמה, שיקום ושדרוג תשתיות התחבורה (עירונית ובינעירונית כאחת), רציפות תיפקודית, שיקולי ביטחון וביטחנות, והתפתחות דמוגרפיות כלכליות ואורבניות צופות פני עתיד.

פעולות תכנוניות של משרד הרווחה והביטחון החברתי

בהמשך לאמור בפרק הרווחה בדברי ההסבר, ידוע כי השלכות המלחמה על התושבים תהיינה ארוכות טווח בחלק מהמקרים ויידרשו כלים, משאבים ותשומת לב ממוקדת באותם נזקים. לכן, כחלק מההיערכות לשלב השיקום, מוצע כי משרד הרווחה יערוך מיפוי צרכים ארוכי טווח בתחום הרווחה ויתכנן עם רשויות ההחלטה תכנית פעולה רב-שנתית שתיתן מענה לאתגרים שכבר אובחנו בקרב האוכלוסייה המאוימת ויאובחנו בהמשך.

מנגנוני יישום ובקרה

מטה היישום 'שחר לצפון' יוקם בתוך משרד ראש הממשלה נוכח הצורך בגורם מתכלל בין-משרדי, ובהמשך להחלטת ממשלה 1710 מיום 14.04.2024 בנושא "אימוץ עיקרי דו"ח לשיקום ארוך טווח אחרי רעידת אדמה והקמת תשתית ארגונית לשיקום ארוך טווח אחרי אסונות".

ועדת שרים

בהתאם להמלצת הדו"ח, עם קרות אירוע, יש לשקול הקמת ועדת שרים ייעודית לניהול תהליכי השיקום, פיקוח ובקרה. נוכח אי הוודאות השוררת בצפון, ריבוי הנושאים הדחופים על סדר היום של הממשלה, והצורך בהמשך מעקב והתאמת תהליכי שיקום באופן תכוף, ההחלטה ממליצה לחקים ועדה ייעודית שתהא אמונה על שיקום הצפון.

צוות מנכ"לים

על מנת לייצר שיתופי פעולה מהירים ויעילים בין משרדי הממשלה, נוכח צרכי השעה, מוצע לחקים צוות מנכ"לים ייעודי מצומצם, לצורך תיאום והסרת חסמים באופן מהיר וממוקד.

מטה היישוב

החלטת הממשלה 1710 קבעה כי יגובשו המלצות תוך 90 יום ממועד ההחלטה להקמת "גוף ליבה" במשרד ראש הממשלה, שיפעל בימי שגרה ויהווה גרעין קיים לניהול השיקום ארוך הטווח לאחר אסונות בכלל. נוכח הצורך המידי בגוף לניהול תהליכי השיקום בצפון, מוצע להרחיב את גוף הליבה לשיקום לאחר אסון עבור הקמת המטה הייעודי לשיקום הצפון, ולשמר את הידע שיצטבר בתהליכי השיקום בצפון כך שיוכלו לשמש את גוף הליבה גם בהמשך פעילותו.

לפיכך, מטה היישוב מורכב מתקנים קבועים, המהווים את התשתית לגוף הליבה, שיוקם תחת המטה הכלכלי-חברתי במשרד ראש הממשלה, ומתקנים זמניים לתקופה קצובה שבין שלוש לחמש שנים, לצורך ניהול תהליכי השיקום ארוך הטווח בצפון.

עבודת המטה עם משרדי הממשלה

בהתאם להמלצות הדו"ח, נקבע כי גוף הליבה יפעל באופן משותף עם נציגי הממשלה הפועלים בימי שגרה ככל הניתן, תוך הגדרת אופן הפעולה המיטבי ביחס שבין תפקידם במשרד ויכולתם לפעול באופן ייעודי לטובת תהליכי השיקום. בהחלטה זו מוצע להגדיר מוביל משרדי בכיר, שיהא אמון על תכלול עבודת המשרד, תוך יצירת מחויבות לעובדים תחת אותו גורם בכיר שיקדישו מאמצים גדולים יותר לצרכי תהליכי שיקום הצפון, בדרך של הטלת תפקיד המסייע לתמרוץ ותגמול כספי לאותם עובדים.

נספח א' – ישובים

מספר	שם היישוב	סמל יישוב	רשות	ישובים מפונים	ישובים מאוימים לעניין החלטה 975
1	אביבים	1115	מרום הגליל	כן	כן
2	אבן מנחם	1081	מעלה יוסף	כן	כן
3	אדמית	1068	מטה אשר	כן	כן
4	אילון	294	מטה אשר	כן	כן
5	אלקוש	603	מעלה יוסף	לא	כן
6	בית הלל	322	מבואות החרמון	כן	כן
7	בצת	589	מטה אשר	כן	כן
8	ברעם	667	הגליל העליון	כן	כן
9	גורן	755	מעלה יוסף	כן	כן
10	גורנות הגליל	1219	מעלה יוסף	כן	כן
11	דוב"ב	1067	מרום הגליל	כן	כן
12	דישון	2063	מבואות החרמון	כן	כן
13	דן	303	הגליל העליון	כן	כן
14	דפנה	302	הגליל העליון	כן	כן
15	הגושרים	356	הגליל העליון	כן	כן
16	חורפיש	496	חורפיש	לא	כן
17	חניתה	280	מטה אשר	כן	כן
18	יערה	795	מעלה יוסף	כן	כן
19	יפתח	453	הגליל העליון	כן	כן
20	יראון	623	הגליל העליון	כן	כן
21	כפר גלעדי	76	הגליל העליון	כן	כן
22	כפר יובל	2009	מבואות החרמון	כן	כן

23		כפר ראש הנקרה	579	מטה אשר	כן	כן
24		כפר רוזנואלד (זרעית)	1130	מעלה יוסף	כן	כן
25		כרם בן זמרה	664	מרום הגליל	לא	כן
26		לימן	674	מטה אשר	כן	כן
27		מטולה	43	מטולה	כן	כן
28		מלכיה	596	הגליל העליון	כן	כן
29		מנרה	347	הגליל העליון	כן	כן
30		מעין ברוך	416	הגליל העליון	כן	כן
31		מצובה	325	מטה אשר	לא	כן
32		מרגליות	843	מבואות החרמון	כן	כן
33		משגב עם	378	הגליל העליון	כן	כן
34		מתת	1184	מעלה יוסף	כן	כן
35		נטרעה	1147	מעלה יוסף	כן	כן
36		סאסא	578	הגליל העליון	כן	כן
37		ע'ג'ר	4501	ע'ג'ר	כן	כן
38		עברון	892	מעלה יוסף	לא	כן
39		עלמה	688	מרום הגליל	לא	כן
40		עראמשה*	1246	מטה אשר	כן	כן
41		פסוטה	535	פסוטה	לא	כן
42		צבעון	1213	הגליל העליון	כן	כן
43		קרית שמונה	2800	קרית שמונה	כן	כן
44		ריחאניה	540	מרום הגליל	לא	כן
45		רמות נפתלי	372	מבואות החרמון	כן	כן
46		שאר ישוב	324	מבואות החרמון	כן	כן
47		שומרה	614	מעלה יוסף	כן	כן
48		שלומי	812	שלומי	כן	כן
49		שניר	1132	הגליל העליון	כן	כן
50		שתולה	1045	מעלה יוסף	כן	כן

נתונים כלכליים וההשפעה על משק המדינה

ההצעה צפויה לתת מענים מיידים לאזור, יישובים ואוכלוסייה המאוימת במגוון תחומים, כמפורט בהצעה.

תקציב

כמפורט בהצעה

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

כמפורט בהצעה.

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

עמדות השרים נמסרו במהלך ישיבת הממשלה שדנה בהצעת ההחלטה ביום 22.5.2024.

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

- החלטת ממשלה מס' 975 מיום 18.10.23
- החלטת ממשלה מס' 1006 מיום 29.10.23
- החלטת ממשלה מס' 1074 מיום 21.11.2023
- החלטת ממשלה מס' 1193 מיום 29.12.2023
- החלטת ממשלה מס' 1478 מיום 29.02.2024

עמדת היועצת המשפטית של המשרד יוזם ההצעה

רצ"ב.

מגיש: ראש הממשלה

י"ט באייר התשפ"ד
27 במאי 2024

היועצת המשפטית

ירושלים, י"ט באייר התשפ"ד

27 במאי 2024

סימוכין: 7003760073

חוות דעת משפטית הנלווית להצעה להחלטת ממשלה

נושא הצעת ההחלטה: תכנית למענים בטווח המידי והקרוב עבור איזור הצפון ומתווה תכנית הפיתוח הרב-שנתי לשיקום ופיתוח הצפון.

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטי המשפטיים:

1. ביום כ"ב בתשרי התשפ"ד (7 באוקטובר 2023) החלה מתקפת טרור רצחנית מרצועת עזה שבמסגרתה חדרו מאות מחבלים ליישובים בדרום הארץ מהיבשה, מהאוויר ומהים וכן התבצע ירי מסיבי של אלפי רקטות לעבר שטח מדינת ישראל. לנוכח המתקפה הכריז שר הבטחון באותו היום על מצב מיוחד בעורף, מכוח סמכותו לפי סעיף 9(ב)(1) לחוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א-1951. לאחר מכן, ועדת השרים לענייני ביטחון לאומי החליטה על נקיטת פעולות צבאיות משמעותיות, בהתאם לסעיף 40 לחוק-יסוד: הממשלה.
2. בנסיבות מורכבות וקשות אלה, בהמשך להמלצות הביטחוניות-מבצעיות של צה"ל, נוכח האיום הקיים על האוכלוסייה המצויה בסמוך לגדר רצועת עזה ולגבול הצפוני של מדינת ישראל במסגרת מלחמת יחירות הברזל ומשלא ניתן לשמור על שלומה של האוכלוסייה או להבטיח אספקת מוצרים ושירותים בסיסיים עבורה אלא באמצעות פינויה המאורגן, קיבלה הממשלה מספר החלטות הנוגעות לתוכניות לפינוי האוכלוסייה או לריענונה. בכל הנוגע ליישובים הכלולים בטווח של 0-5 ק"מ מהגבול הצפוני של מדינת ישראל, התקבלה החלטת הממשלה מס' 975 מיום 18.10.2023 (להלן – "החלטה 975") - שרשמה את הודעת שר הביטחון שלפיה החל פינוי יישובים בטווח של 0-2 ק"מ מהגבול הצפוני וכן קבעה כי תפונה האוכלוסייה הנמצאת בטווח של 2-5 ק"מ מהגבול הצפוני, לפי רשימת היישובים המפורטים בנספח להחלטה ולתוכנית צה"ל "מרחק בטוח צפון" ולהערכת מצב מבצעית של צה"ל, וכן הסמיכה את שר הביטחון, בתיאום עם ראש הממשלה, להורות על עיתוי הפעלת תוכנית הפינוי על פי שיקולים מבצעיים. בדברי ההסבר להחלטה 975 נכתב כי ההחלטה נדרשת כי "נוכח המציאות הביטחונית והאפשרות להתפתחות המערכה גם לגזרה הצפונית, לא ניתן לשמור על שלומה של האוכלוסייה או להבטיח אספקת מוצרים ושירותים בסיסיים בטווח של 5 ק"מ מגבול הצפון אלא באמצעות פינויה המאורגן של האוכלוסייה...". יצוין כי בהמשך להמלצה הביטחונית-מבצעית של צה"ל, הנחה שר הביטחון על פינוי תושבי העיר קריית שמונה וכן על פינוי תושבים בטווח המכונה 2-3.5 ק"מ. כלומר, בפועל פונו בהתאם לאמור בהחלטה 975 יישובים הכלולים בטווח המכונה 0-3.5 ק"מ. החלטה 975 הוארכה ותוקנה במספר החלטות ממשלה – החלטת ממשלה 988 מיום 23.10.2023; החלטת ממשלה 1006 מיום 29.10.2023; החלטת ממשלה מס' 1074 מיום 21.11.23; החלטת ממשלה מס' 1193 מיום 29.12.23 והחלטת ממשלה מס' 1478 מיום 29.2.2024. בהתאם להחלטת הממשלה האחרונה, תוכניות הפינוי והריענון הוארכו עד ליום 7.7.2024.

היועצת המשפטית

3. כעת, מוצע לקבוע את תכנית צפונה למענים מיידים - שנועדה לשם הענקת סיוע, משמעות ותקווה לאזור, ליישובים ולתושבים המתגוררים ביישובים שנכללו בהחלטה 975. כמפורט בדברי החסבר להצעת ההחלטה, כלי הסיוע המפורטים בהצעת ההחלטה יינתנו באמצעות משרדי הממשלה הרלוונטיים והן באמצעות הרשויות מושא החלטה 975. כמו כן, במקומות שבהם לא ניתן להעניק את הסיוע ברמת הפרט או היישוב, יינתנו השירותים ברמת הרשות כולה (לדוגמא, שירותי חינוך, בריאות ורווחה). כפועל יוצא מכך, החלטה זו אף מסייעת באופן משני ליישובים שמחוץ לאזור המאויים, המשויכים לרשויות המקומיות שמהם פנו יישובים, שרמת השירותים הבסיסיים והמרחביים שהם מקבלים נפגעה כתוצאה מהעומס שמוטל על רשויות ההחלטה. בנוסף, חלק מהמענים מיועדים לאוכלוסייה המפונה, הן ביישובי המאויים והן במקום המגורים הנוכחי, על מנת לתת מענה ממוקד לצרכים הנובעים מתקופת הפינוי הממושכת. כמו כן, האזור המאויים מושא החלטה 975 כולל יישובים כפריים במועצות האזוריות וכן יישובים עירוניים. חלק מרכזי הצעת ההחלטה מותאמים ליישובים במועצות האזוריות בלבד או ליישובים העירוניים בלבד על פי העניין ועל פי השיקולים המקצועיים הרלוונטיים.

4. במסגרת תכנית צפונה למענים מיידים מוצע לקבוע כי משרד הפנים יקצה לרשויות ההחלטה שתושביהן זכאים להנחות בארנונה לפי תקנה 133 לתקנות הסדרים במשק המדינה (הנחה בארנונה), התשנ"ג – 1993, מענק מיוחד לשיפוי ומימון הנחות הארנונה הקבועות בהחלטת ממשלה מס' 1051 מיום 8.11.2023 בעניין "הנחה מארנונה לתושבי יישובים מפונים ולמי שהוכר כחטוף או נעדר" גם בשנת 2024. כמפורט בדברי החסבר להצעת ההחלטה, בהחלטת ממשלה מס' 1051 הונחה שר הפנים לתקן את תקנות הסדרים במשק המדינה (הנחה מארנונה), התשנ"ג-1993 כך שיתנו הנחה בשיעור של 100% לתושבי היישובים המפונים בשל נכסי מגורים שבהם הם מחזיקים, תוך שמשרד הפנים ישפה את הרשויות המקומיות בשל אובדן ההכנסות שייגרם להן כנגד מתן ההנחה בפועל. נוכח הימשכות פינוי היישובים בגבול הצפוני של מדינת ישראל, מוצע כעת לקבוע את השיפוי שיתנו לרשויות ההחלטה שבתחומן יישובים מפונים, בשל ההנחה שניתנת מכוח התקנות האמורות לתושבי היישובים המפונים. יצוין כי ביחס לרשויות הרלוונטיות ליישובים שפנו בטווח המכונה 0-7 ק"מ מגבול רצועת עזה, נוכח הודעת צה"ל ומשרד הביטחון כי בהתאם להערכת המצב העדכנית אין מניעה ביטחונית לחזרת תושבי חלק מהיישובים לביתם וחזרתם בפועל של התושבים, תיערך בחינה האם יש צורך במתן מענק מיוחד לשיפוי ומימון הנחות הארנונה אף לרשויות אלה, לאור עקרון השוויון.

5. לצד קביעת תכנית צפונה, מוצע לקבוע עקרונות לגיבוש מתווה רב שנתי לשיקום ופיתוח אזור הצפון. כמפורט בדברי החסבר להצעת ההחלטה, חוסר הוודאות של המצב הביטחוני בצפון מהווה את אחת הסיבות לכך שלא ניתן לקבוע בשלב זה את גבולות האזור הרלוונטי לשיקום ולפיתוח ואת הצעדים הנדרשים לטובת מתן מענה מיטבי וחוליסטי לאזור האמור. עם זאת, כן ניתן לקבוע, ברמת וודאות גבוהה, שתכנית השיקום והפיתוח תכלול לפחות את האזור, היישובים והאוכלוסייה המקבלים מענה במסגרת הצעת ההחלטה – קרי, האזור, היישובים והתושבים המתגוררים ביישובים שנכללו בהחלטה 975. על כן, במסגרת הצעת ההחלטה מוצע להניע עבודת מטה בין משרדית ובין מגזרית לגיבוש המתווה לשיקום ופיתוח הצפון ובתוך כך להניע תהליכי מיפוי, בדיקת היתכנות ותכנון של

היועצת המשפטית

נושאים ממוקדים הנכללים בכל תכנית לשיקום ולפיתוח מרחבי, כגון: תכניות תחבורה, מים וביוב, וזאת כחלק מהליך השיקום במטרה לחזק את תחושת השייכות ויצירת תקווה בקרב תושבי היישובים המאוימים ולעודד את תושבי יישובי האזור המאויים לשוב אליו, למרות הניתוק הפיזי והרגשי שנכפה עליהם.

6.

6.1 בנוסף, במסגרת הנעת הליכי תכנון מושא הצעת ההחלטה מוצע להטיל על הרשות הממשלתית להתחדשות עירונית לפרסם קול קורא שבמסגרתו יינתנו מענקים להשלמת הכדאיות הכלכלית למימוש מיזמי התחדשות עירונית, בהתאם לאמות מידה שתקבע הרשות להתחדשות עירונית בהסכמה עם אגף התקציבים והחשב הכללי באוצר. כמפורט בדברי ההסבר להצעת ההחלטה, בתורש יולי 2018 קיבלה ועדת השרים לענייני ביטחון לאומי החלטה לחיזוק ושיפור המוכנות של העורף האזרחי בהיבטי מיגון מפני איום ביטחוני והיערכות לרעידות אדמה. בחמשך להחלטת הקבינט האמורה, גובשה תכנית "מגן הצפון" העוסקת, בין השאר, בחקמת מרחבים מוגנים דירתיים ומוסדיים, לצורך שיפור פערי המיגון הפרטיים והציבוריים, ביישובים הצפוניים הסמוכים לגבולות המדינה. לעמדת הגורמים המקצועיים במשרד האוצר, נוכח האיום הקיים על האוכלוסיה הנמצאת בטווח של 0-5 ק"מ מגבול הצפוני של מדינת ישראל - כפי שבא לידי ביטוי בהחלטת ממשלה 975, ובהתחשב בעמדה המובאת בסיכום דיון של אלוף פיקוד העורף ממרץ 2024 בדבר התעודף שיש לערוך בנושא מיגון, קידום התחדשות עירונית משמעותית ברחבי המרחב העירוני יביא לחידוש המרקם העירוני הוותיק תוך חיזוק המבנים ומיגונם מפני מתקפות טילים ואיומים ביטחוניים שונים. לעמדתם, בחינה כלכלית מראה שבמקרים רבים העלות של תוספת מרחבים מוגנים שווה לחידושם של המבנים באמצעות התחדשות עירונית, כך שבשל היתרונות הרבים של ההתחדשות העירונית זהו הפתרון הטוב ביותר, ועל-כן נכון לכלול מענה זה במסגרת המענים המקצועיים לאזור המאויים עקב צרכי המלחמה. בהתחשב בעמדת גורמי המקצוע באוצר ותעודף המיגון כפי שנקבע על ידי הגורמים המקצועיים לעניין זה, לעמדת הגורמים המשפטיים במשרד האוצר, אין מניעה משפטית בסעיף המוצע.

6.2 יצויין כי הממשלה קידמה בעבר פרויקט מיגון אשר מתוקפו מוגנו במימון המדינה יחידות דיור בכ- 42 יישובים שמרחקם מגדר המערכת ברצועת עזה עומד על 0-7 ק"מ (החלטה מס' 3192 מיום 24.02.2008, החלטה מס' 4316 מיום 7.12.2008 והחלטה מס' 5187 מיום 28.10.2012). כמו כן, בהחלטת ממשלה מס' 1203 (הגנ/4) מיום 25.02.2022 קידמה הממשלה פרויקט מיגון ייעודי לעיר שדרות להתאמת חלונות הפלדה במרחבים המוגנים לתקן המיגון העדכני, על רקע פוטנציאל איום הרקטות הנשקף לעיר שדרות כפי שהתחדד במבצע "שומר החומות" ונוכח הצורך בשיפור המענה לאיומים הביטחוניים המשתנים. זאת, כמענים מקצועיים על פי הצרכים המקצועיים והביטחוניים הרלוונטיים לאזור. כמו כן, בהחלטת ממשלה מס' 852 מיום 30.07.2023, קידמה הממשלה התחדשות עירונית כמענה משלים למיגון בעיר אשקלון לאור המצב הביטחוני המורכב ואיום הטילים שאיתו מתמודדת העיר אשקלון וזאת כחלק מתוכנית לחיזוק העיר אשקלון וההכרזה על העיר כאזור עדיפות לאומית.

היועצת המשפטית

7. בהצעת ההחלטה מוצע לקבוע מנגנוני יישום ובקרה, בתוכם – הקמת ועדת שרים לעניין שיקום ופיתוח הצפון, הקמת צוות מנכ"לים למעקב אחר יישום תכנית 'צפונה' והמתווה הרב שנתי, והקמת מטה יישום 'שחר לצפון' במשרד ראש הממשלה שתפקידו, בין היתר, לערוך פיקוח ובקרה על יישום תכנית 'צפונה' וכן גיבוש ויישום של המתווה הרב שנתי.

8. יצוין כי מתוקף סמכותו לפי סעיף 5(א) לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), התשכ"ה-1965, ולפי סעיף 4(א) לחוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות), התשנ"ד-1994, דחה שר הפנים את מועד הבחירות ברשויות מקומיות מסוימות, שבמסגרתן כלולות הרשויות נשואות החלטה 975, ליום 19.11.2024 (י"פ 12122 מיום 22.2.2024, עמ' 4096). על כן, ברשויות אלה מתקיימת כעת תקופת בחירות, ועל מתן הטבות להן חלה הנחיית המשנה היועצת המשפטית לממשלה (ציבורי-מנהלי) באשר להטבות בתקופת הבחירות בשלטון המקומי. בענייננו, נוכח הצרכים הייחודיים של רשויות החלטה 975 שנובעים מהמלחמה שעודנה מתמשכת, נראה כי הצעת ההחלטה אינה מעוררת קושי למול הנחיה זו.

9. לבסוף יוטעם כי יישום ההחלטה במשרדים השונים ילווה על פי העניין על ידי היועצים המשפטיים הרלוונטיים. כל הפעולות הכרוכות בביצוע ההחלטה על ידי המשרדים השונים ייעשו בכפוף לכל דין החל על העניין.

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרונם:

1. ערך השוויון הוא אבן יסוד ביחסים בין הפרטים בחברה ומהווה נדבך חיוני במשטר דמוקרטי בראייה חברתית כוללת. במשפט הישראלי נקשר ערך השוויון עם ערך כבוד האדם, שמהווה עקרון-על בפרשנות ובביקורת שיפוטית. במשפט המינהלי ערך השוויון בא לכדי יישום על ידי העיקרון של "יחס דומה לדומים".¹ המשמעות היא שכאשר הרשות המבצעת מבקשת לממש סמכות או לקיים חובה, ובתוך כך לבצע פעולה בשם המדינה - עליה לנהוג באופן דומה בכל הפרטים בחברה שהמאפיינים שלהם, הקשורים במימוש הסמכות, דומים. בהתאם, כאשר המדינה מבקשת להקצות משאבים לטובתם של יחידים או קבוצות, חלה עליה חובה לנהוג על פי אמות מידה שוויוניות או, למצער, לחלק את המשאבים בהתאם להבחנות רלוונטיות.²

2. אירועי ה-7 באוקטובר ומלחמת "חרבות ברזל" גרמו לפגיעה ישירה או עקיפה בעוצמות משתנות בישובים ובתבלי ארץ רבים. בעקבות זאת התקבלו מספר החלטות ממשלה שנועדו לתת מענה ליישובים ולרשויות מקומיות שספגו נזקים, שתושביהן פונו או שקלטו מפונים. בתוך כך, וכפי שיפורט להלן, התקבלה החלטת ממשלה מס' 1699 מיום 17.4.2024 (להלן - החלטת חבל תקומה) שנתנה מענה לאזור חבל תקומה (עוטף עזה). המענים האמורים ניתנו בשים לב

¹ בג"ץ 6407/06 דורון, טיקוצקי, עמיר, מזרחי עורכי דין נ' שר האוצר (נבו) 23.09.2007. ראה ההפניות בפסי' 32 לפסק הדין של השופטת ארבל - בג"ץ 30/55 ועדה להגנה על אדמות נצרת המופקעות נ' שר האוצר; ד"צ 10/69 בורנובסקי נ' הרבנים הראשיים לישראל; בג"ץ 200/83 וותאד נ' שר האוצר; בג"ץ 4541/94 מילר נ' שר תביעות; בג"ץ 1438/98 התנועה המסחרית נ' השר לענייני דתות; בג"ץ 441/97 צנוירט נ' ראש עיריית ירושלים; בג"ץ 6671/03 אבו גנאם נ' משרד החינוך.
² בג"ץ 8300/02 גדבאן נסד נ' ממשלת ישראל (22.5.2012).

היועצת המשפטית

לצרכים הייחודיים של האזורים מושאי החלטות הממשלה שהתקבלו. כעת מבוקש לתת מענים ליישובים, לתושבים ולאזור הגבול הצפוני של מדינת ישראל עקב המצב הביטחוני באזור זה, כמפורט בהצעת ההחלטה.

3.

3.1 לטובת מתן המענים לאזור הצפוני של מדינת ישראל נדרש היה, בין היתר, לקבוע את האזור הרלוונטי להצעה, ותוך שקביעה זו תהיה בהלימה עם עקרון השוויון לנוכח היקף הישובים והתושבים שנפגעו כתוצאה מהמלחמה.

3.2 לצורך כך נדרשו נתונים, לרבות חוות דעת ביטחונית, על מנת להבין את מידת האיום הנשקף ליישובים והפגיעה בהם ובתושבים כתוצאה מהמצב הביטחוני לטובת קביעת האזור. בגדר האמור נמסר מסמך המסכם את המגבלות האזרחיות שהוטלו על ידי פיקוד צפון וכן את מדרג היישובים לפי מידת השימוש של צה"ל בשטחם במסגרת הלחימה (להלן – מסמך פצ"ן).

3.3 לכאורה, ממסמך פצ"ן עולה כי יש יישובים מחוץ לאזור שנקבע בהחלטה 975 אשר הושפעו מהמצב הביטחוני באופן דומה ליישובים באזור שנקבע בהחלטה 975. אולם, לא ניתן להסתמך על מסמך פצ"ן לבדו לצורך גיבוש תמונת מצב מלאה לצורך הגדרת האזור, הן משום שקיים קושי לעבד ולנתח את הנתונים שמוצגים בו ללא חוות דעת ביטחונית נלווית, והן משום שהנתונים שמוצגים בו אינם דווקא הנתונים הרלוונטיים והמשמעותיים ביותר לצורך קביעת מידת האיום והפגיעה ביישובים. כך, נתונים רלוונטיים נוספים אזרחיים או צבאיים – שיכול שהיה בהם כדי לסייע בקביעת האזור הרלוונטי להצעת ההחלטה, ביניהם כמות ההתרעות והנפילות בכל יישוב, היקף הפגיעה במבנים ותשתיות ביישובים וכד', טרם הוצגו.

3.4 נמצא אפוא, כי טרם הושלם באופן ממצה איסוף התשתית העובדתית והמקצועית לקביעת כלל היישובים הרלוונטיים להצעת ההחלטה. אמנם, הקצאת מענים ומשאבים באופן ממוקד לאזור, ליישובים ולתושבים המתגוררים ביישובים שנכללו בהחלטה 975 בלבד, כפי שמוצע, מעוררת לכאורה קושי בהיבטי שוויון למול רשויות ויישובים אחרים שנפגעו מהמלחמה ולא נכללים בהצעת ההחלטה, אך קושי זה מקבל מענה בשני היבטים ועל כן לא עולה כדי מניעה משפטית:

ראשית, כפי שפורט לעיל, התשתית העובדתית הקיימת מלמדת כי יש בסיס לקביעה בדבר הענקת הסיוע ליישובים, לאזור ולתושבים – אשר לגביהם כבר התברר כי קיימת תשתית לפנותם ולכן נכללו מלכתחילה בהחלטה 975. זאת, בהתבסס על המדיניות הממשלתית שנקבעה בהתאם לתוכניות צה"ל ולהערכות המצב הביטחוניות, ובאה לידי ביטוי בהחלטה 975, כפי שתוקפה מעת לעת, שלפיה "לא ניתן לשמור על שלומה של האוכלוסייה או להבטיח אספקת מוצרים ושירותים בסיסיים בטווח של 5 ק"מ מגבול הצפון אלא באמצעות פינויה המאורגן של האוכלוסייה".

היועצת המשפטית

שנית, בהחלטה נקבע במפורש כי אם יתברר, בפרק זמן קצר וקצוב, כי יש יישובים נוספים שאינם כלולים בהחלטה, המעלים צורך דומה לאלו העומדים בבסיסה, תתקבל החלטה מתאימה בעניינם. כך בלשון ההחלטה: "כלל משרדי הממשלה אשר בידיהם נתונים רלוונטיים להערכת הצורך למענים המפורטים בהחלטה זו לגבי יישובים בצפון אשר לא נכללו בהחלטה 975, יעבירו נתונים אלה למנכ"ל משרד רה"מ, המשמש כראש צוות המנכ"לים לפי סעיף י(2) להחלטה זו, תוך 30 יום. ככל שנתונים אלה יעלו צורך דומה למתן המענים גם בעניינם של יישובים אלה, יביא משרד רה"מ, בהסכמת משרד האוצר, החלטה מתאימה בפני הממשלה תוך 45 יום." לעניין זה יובהר כי הכוונה היא ל-45 יום מעת קבלת ההחלטה בממשלה.

3.5 מטבע הדברים, קיימת כמובן דחיפות רבה בהענקת המענקים המעוגנים בהחלטה ומכאן הצורך לקבלת ההחלטה תוך שמירת האפשרות לקבל נתונים נוספים שיאפשרו, תוך פרק זמן קצוב וקצר, ליתן מענים דומים ליישובים נוספים, ככל הנדרש.

4.

4.1 בסעיף 16 להחלטת חבל תקומה נקבע כי "משרד ראש הממשלה ומשרד האוצר יבחנו את הצורך במתן מענים בעקבות אירועי ה-7 באוקטובר ליישובים מחוץ לחבל התקומה, וככל שיימצא שההצדקות להקצאות בהחלטה תקפות גם בעניינם וככל הנדרש, יביא משרד ראש הממשלה בהסכמת משרד האוצר את העניין לפני הממשלה לקבלת החלטתה בהקדם". כעולה מהצעת ההחלטה הנוכחית, חלק מהמענים שניתנו ליישובי חבל תקומה רלוונטיים גם ליישובי הצפון כמענה למצב הביטחוני. לאור זאת, המענים הכלולים בהצעת ההחלטה - שנועדו לתת מענה לצרכים שעלו עקב המצב הביטחוני, יביאו לצמצום הפגיעה בשוויון באמצעות צמצום של הפער בין המענים שניתנו ליישובי הדרום בהחלטת חבל תקומה לבין המענים שיינתנו ליישובי הצפון.

4.2 עם זאת, חלק מהמענים שניתנו ליישובי חבל תקומה עקב הצרכים שעלו מהמצב הביטחוני ומתקופת הפינוי הממושכת לא נכללים בהצעת החלטה זו ויש בכך כדי להוות קושי משפטי בשל הפגיעה בעקרון השוויון. לדעתנו קושי משפטי זה אינו מהותי לנוכח העובדה שחלק מהמענים שניתנו בהחלטת חבל תקומה לא רלוונטיים לאזור הצפון בשלב זה, לאור המציאות הביטחונית הדינמית באזור; וכן לפי שבהצעת ההחלטה נקבעו עקרונות שלפיהם יקודם מתווה לשיקום ופיתוח אזור הצפון, כך שיכול שמענים נוספים יינתנו לאזור זה בהמשך.

5.

5.1 בפני בית המשפט העליון תלויה ועומדת עתירה בעניין תכנית הפינוי והרענון ביישובים הסמוכים לגבול הצפוני של מדינת ישראל - בג"ץ 9/24 ועד מקומי עבדון ואח' נ' ממשלת ישראל ואח'. במסגרת העתירה מבקשים העותרים מבית המשפט ליתן צו על תנאי המורה למשיבים לבוא וליתן טעם: (1) מדוע שר הביטחון לא יפעיל את תכנית הפינוי ביחס לשמונת היישובים הנכללים בהחלטות הממשלה מס' 975, 1006 ו-1074, שתכנית הפינוי לא הופעלה ביחס אליהם; (2) מדוע ממשלת ישראל לא תקבע כי כלל יישובי קו העימות שבהם מתקיימת מדיניות התגוננות המאפשרת פעילות חלקית בלבד לפי הנחיות פיקוד העורף ייכללו בתכנית הפינוי. לחילופין, מדוע לא יקבעו ויפרטמו אמות מידה ברורות ביחס לתנאים המצדיקים הפעלת תכנית פינוי; (3)

היועצת המשפטית

מדוע ממשלת ישראל לא תורה על הכללת היישובים מנות וגשר הזיו בתכנית הפינוי, הן בשל העובדה שהם נמצאים במרחק של עד 5 ק"מ מהגבול והן בשל האיום על חיי התושבים והעדר יכולת לקיים ביישובים אלו שגרת חירום סבירה; (4) מדוע ממשלת ישראל לא תורה על הכללת היישובים העותרים ויישובים נוספים בתכנית הפינוי בהיעדר יכולת לקיים בהם שגרת חירום סבירה; (5) מדוע לא ייקבע כי תושבי היישובים שייקבע ביחס אליהם שהם זכאים להיכלל בתכנית הפינוי בהתאם לסעיפים א-ד יזכו ל"הטבות מיוחדות" באופן רטרואקטיבי החל מיום 07.10.2023, או לחילופין מיום 18.10.2023; ו- (6) מדוע לא תקבע המדינה תכנית סיוע ליישובי קו העימות ולתושביהם באשר נשאו בנטל הסדרת כלל הפעילות הציבורית ביישובים עד כה, ואשר תאפשר לסייע לאותם תושבים המבקשים שלא להתפנות. העותרים מבקשים מבית המשפט כסעד חלופי צו על תנאי לפיו על המדינה לנמק מדוע לא ייקבע הסדר סיוע למתפנים עצמאית אשר יחול באופן רטרואקטיבי מיום 07.10.2023 או לחילופין מיום 18.10.2023.

5.2 בהתאם לעמדת המדינה, שהוגשה ביום 08.02.2024, דין העתירה להידחות בהיעדר עלילת להתערבות שיפוטית. בהקשר זה נטען בין היתר כי, נכון לעת הזו, הגורמים המוסמכים בצה"ל סבורים כי אין הצדקה ביטחונית או מבצעית לפינוי היישובים המצויים במרחק העולה על 3.5 ק"מ מהגבול הצפוני של מדינת ישראל. כמו כן, ומבלי להקל ראש בקושי הכרוך בקיום שגרת חיים בצל המלחמה ביישובים שלא פונו, אין מקום להתערבות בשיקול דעתו של הדרג המדיני - שהחליט בהתבסס על ההערכות המקצועיות והביטחוניות של הגורמים הרלוונטיים בצה"ל, שלא לפנות את היישובים המצויים במרחק העולה על 3.5 ק"מ מהגבול הצפוני בעת הזו.

5.3 דיון בעתירה התקיים ביום 03.03.2024, ובהתאם לתחלטת ביהמ"ש לאחר הדיון, המדינה עדכנה ביום 02.05.2024 כי נערכת עבודת מטה לגיבוש הצעת החלטה שמטרתה מתן מענה לצרכים שהתעוררו ביישובי הצפון כתוצאה מאירועי מלחמת "חרבות ברזל", המרוכזת במשרד ראש הממשלה. לפי החלטת בית המשפט, על המדינה להגיש הודעת עדכון ביום 02.06.2024. הצעת ההחלטה דנן אינה משנה מעמדת המדינה כפי שהוצגה בפני בית המשפט, אך מובן כי יש בה כדי ליתן מענה מסוים נוסף לטענות העולות במסגרתה.

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שהצעת ההחלטה נוגעת להם:

ההצעה הופצה ליועצים המשפטיים של משרדי האוצר, שוויון חברתי, חקלאות ופיתוח הכפר הגנת הסביבה, תחבורה וביטחון בדרכים, בריאות, ביטחון, חינוך, רווחה וביטחון חברתי, ביטחון לאומי, הנגב הגליל והחוסן הלאומי, התיישובות והמשימות הלאומיות, בינוי ושיכון, חדשנות מדע וטכנולוגיה, תרבות וספורט, חקלאות ופיתוח הכפר, עבודה, כלכלה, אנרגיה ותשתיות, פנים, משפטים, המרכז למיפוי ישראל, משטרת ישראל, הרשות לכבאות והצלה, הרשות לשירות לאומי אזרחי, מנהל התכנון, הרשות להתחדשות עירונית, רשות החדשנות, רשות המים, המועצה להשכלה גבוהה, נציבות שירות המדינה, מערך הדיגיטל הלאומי, וההערות הביטחוניים המשפטיים הוטמעו בנוסח, למעט מספר הערות של משרד החקלאות ופיתוח הכפר אשר כללו היבטיים מקצועיים. כמו כן, ההצעה וחוות הדעת המשפטית תואמו עם הגורמים הרלוונטיים במחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים.

היועצת המשפטית

עמדת היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה המגיש את הצעת ההחלטה:
בשים לב לאמור לעיל, אין מניעה משפטית לאשר את הצעת ההחלטה.

שלומית ברנע פרגו, עו"ד

היועצת המשפטית